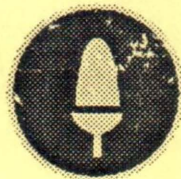

СПІЛКА УКРАЇНСЬКОЇ МОЛОДІ
ЦЕНТРАЛЬНА ВИХОВНА РАДА

СУМОЗНАВСТВО
(МАТЕРІЯЛИ СТАРШОГО ЮНАЦТВА)

ТОМ-I

опрацював Ігор Мірчук
(технічне оформлення: Т. Гнатишин)

НЬЮ ЙОРК, Н.Й.
СІЧЕНЬ 1994

**СПІЛКА УКРАЇНСЬКОЇ МОЛОДІ
ЦЕНТРАЛЬНА ВИХОВНА РАДА**

**СУМОЗНАВСТВО
(МАТЕРІЯЛИ СТАРШОГО ЮНАЦТВА)**

ТОМ-I

**ОПРАЦЮВАВ ІГОР МІРЧУК
(ТЕХНІЧНЕ ОФОРМЛЕННЯ: ТАРАС ГНАТИШИН)**

**НЬЮ ЙОРК, Н.Й.
СІЧЕНЬ 1994**

ЗМІСТ

ПЕРЕДУМОВИ НА I-ИЙ ІСПИТ СТАРШОГО ЮНАЦТВА	1
ПЕРЕДУМОВИ НА II-ИЙ ІСПИТ СТАРШОГО ЮНАЦТВА	2
ЗНАЄ МЕТУ ТА ЗАВДАННЯ ЮНАЦТВА СУМ І ВМІЄ ПОЯСНИТИ ЙОГО ОРГАНІЗАЦІЙНУ ПОБУДОВУ	3
Організаційна Побудова СУМ	3
Юнацтво (3), Дружинники (3), Сеньйори (4)	
Юнацтво СУМ—мета, завдання та організаційна побудова	4
Яка є головна мета Юнацтва СУМ? (4), Як виглядає організаційна побудова Юнацтва СУМ? (5), Чим відрізняється молодше юнацтво від старшого юнацтва? (6), Як відбувається перехід із молодшого до старшого юнацтва? (6), Що це є курінь і кіш старшого юнацтва? (7), Які є обов'язки членів ройової старшини у старшому юнацтві? (8)	
ВМІЄ ПОЯСНИТИ НАЗВУ СВОГО РОЯ, ЗНАЄ ЖИТТЄПИС ПАТРОНА ОСЕРЕДКУ І МОЖЕ ПОДАТИ ОСНОВНІ ДАНІ ПРО МІСТО, ІМ'ЯМ ЯКОГО НАЗВАНО ВІДДІЛ.....	11
Історичні назви:	11
Святославичі (11), Мономаховичі (11), Ігоревичі (12), Січовики (13), Запорозжці (13), Богунівці (13), Мазепинці (14), Полуботківці (14), Гайдамаки (15), Кожум'яки (16), Бояри (17), Боянові Внуки (17), Скоморохи (17), Уходники (18), Гетьманські сердюки (18), Чумаки (18), Месники (19), Повстанці (19)	
Функційні назви:	20
Санітарки (20), Бойовики (20), Зв'язкові (20), Каменярі (20), Вершники (20), Вожаки (20), Стрільці (20), Лучники (20), Ратники (20)	
Побутові назви (себто назви із традиційного побуту-життя народу):.....	22
Водяники (22), Русалки (23), Лісовики (23), Мавки (23), Чугайстри (24), Вовкулаки (24), Сіроманці (24), Бурлаки (24)	
Назви звірів:	25
Олені (25), Леви (25), Тури (25), Вовки (25), Тарпани (26), Лиси (26)	
Назви Птиць:	26
Чайки (26), Соколи (26), Орли (27), Яструби (27), Журавлі (27),	

Ластівки (27), Голубки (27), Соловейки (28), Перепілки, горлиці та лебідки (28), Буревісники (28), Пугачі (28)

Назви рослин.....28

Барвінки (28), Євшан-Зілля (29), Тирса (29), Червона Калина (30), Маки (30), Гвоздики (30), Цвіт Папороті (30), Золота Пшениця (31)

МОЖЕ ПОЯСНИТИ УСІ ТОЧКИ ЗАКОНУ СТАРШОГО ЮНАЦТВА СУМ, ЯК РІВНОЖ ПРИВІТИ І ГАСЛО СУМ.....32

Закони Старшого Юнацтва.....32

Будь вірним Богові та сповняй Його заповіді. (32), Пізнавай і люби Україну, борони її честь та будь гордим приналежністю до української нації. (32), Будь вірним українській державницькій ідеї та працєю для розвитку української держави. (34), Люби і шануй своїх батьків та будь їм слухняним. (35), Дорожи ім'ям Спілки Української Молоді та повинуйся її владі. (36), Будь добрим і справедливим та допомагай ближнім у потребі. (38), Шануй власну гідність і гідність других, плекай лад, дружбу і національну солідарність. (39), Здобувай і поглиблюй знання, ушляхетнюй свої думки та поширюй свій світогляд. (40), Пізнавай себе, плекай красу і силу духа, та збагачуй гарними прикметами свій характер: будь чесним, працьовитим, точним, обов'язковим, правдомовним і лицарським. (42), Плекай віру у власні сили, будь бадьорим і життєрадісним. (43), Дбай про здоров'я і плекай силу й справність тіла. (44), Пізнавай і люби природу. (45)

ПРИВІТИ СУМ46

Святочний привіт (46), Повседневний привіт (47)

ПОЯСНИТЬ «СВІТОГЛЯДОВО-ВИХОВНІ ЗАЛОЖЕННЯ» ЮНАЦТВА СУМ ТА «ПРИКМЕТИ ОСОБОВОСТИ СУМІВЦЯ».48

«Бог і Україна»—гасло і дороговказ (48), Знання—духова сила і зброя (48), Любов до ближнього і лицарськість (49), Свідомість обов'язку і відповідальности (50), Цілеспрямованість та працьовитість (51), Фізична вправність, сила і здоров'я (53), Дружність і побратимство та сумівська спільнота (53), Краса та чар природи (54), «Честь України—Готов Боротися!» (55)

ВМІЄ ОПИСАТИ ВСІ ЕЛЕМЕНТИ ВЕЛИКОЇ СУМІВСЬКОЇ ЕМБЛЕМИ ТА ПОЯСНИТИ ЇЇ СИМВОЛКУ У ВІДНОШЕННІ ДО ЗАВДАНЬ ТА ХАРАКТЕРУ СПІЛКИ УКРАЇНСЬКОЇ МОЛОДІ.57

ЗНАЄ ПОРЯДОК ЮНАЦЬКИХ СТУПЕНІВ, ЯКІ ОСЯГАЄТЬСЯ ШЛЯХОМ ІСПИТІВ І МОЖЕ ПОЯСНИТИ ЗНАЧЕННЯ КОЖНОГО СТУПЕНЯ ТА ПІЗНАЄ ФУНКЦІЙНІ ВІДЗНАКИ ЮНАЦТВА СУМ.....59

Перейдім юнацькі ступені за порядком, зупиняючись на поясненні назви кожного ступеня.....59

I-ий іспит молодшого юнацтва на ступінь «Отрока» (59), II-ий іспит молодшого юнацтва на ступінь «Вістового» (60), III-ий іспит молодшого юнацтва на ступінь «Звідуна» (61), I-ий іспит старшого юнацтва на ступінь «Воїна» (61), II-ий іспит старшого юнацтва на ступінь «Дружинника» (62)

ВИГОТУЄ І ПОДАСТЬ ДОКЛАДНИЙ ПЛЯН СХОДИН РОЯ ТА АПЕЛЮ, ПЛЯН МАНДРІВКИ РОЯ ТА ПОРЯДОК ЗАНЯТЬ ДНЯ НА ТАБОРІ.....63

РОЙОВІ СХОДИНИ (63), ПРОГУЛЬКА (МАНДРІВКА) (66), ПОРЯДОК АПЕЛЮ (66), ПОРЯДОК ДНЯ НА ТАБОРІ (67)

ОСНОВНО ОЗНАЙОМЛЕНИЙ З ОBOB'ЯЗУЮЧИМ «ПРАВИЛЬНИКОМ ЮНАЦТВА СУМ» ТА МОЖЕ ПОЯСНИТИ ЙОГО ОРГАНІЗАЦІЙНУ ПОБУДОВУ.....69

Значення Правильника Юнацтва у праці СУМ (69), Побудова Правильника Юнацтва СУМ (69)

ЗНАЄ ВИХОВНЕ ЗНАЧЕННЯ СТЯГУ ДРУЖИННИКІВ ТА ПОЯСНИТЬ МІСЦЕ ДРУЖИННИКІВ У ПРАЦІ СУМ.71

Хто це є Дружинники СУМ? (71), Як відбувається перехід із старшого юнацтва до стягу Дружинників СУМ? (71), Які обов'язки Дружинників СУМ? (71)

ОПОВІСТЬ ПРО ПАТРОНА СУМ, СВЯТОГО АРХИСТРАТИГА МИХАІЛІ, ТА ПРО ЙОГО КУЛЬТ І ТРАДИЦІЇ В ЖИТТІ УКРАЇНСЬКОГО НАРОДУ.....73

Біблійні розповіді про Архистратига Михаїла (73), Культ св. Архистратига Михаїла та пов'язані з ним традиції серед українського народу (74)

ОПОВІСТЬ ПРО ІСТОРІЮ ТА РОЗВИТОК СУМ В УКРАЇНІ Й У ВІЛЬНОМУ СВІТІ, НА ЕМІГРАЦІЇ.....	76
СУМ В УКРАЇНІ.....	76
Вступ.....	76
Історичне тло створення СУМ—події в Україні та участь у них молоді.77	
Традиція активної участі молоді у визвольній боротьбі (77), На шляху до створення СУМ-у (78), Боротьба за душу української молоді—потреба творення підпільної організації молоді (80),	
Розвиток СУМ-у в Україні	82
Виникнення ідеї СУМ-у (82), Початки СУМ (83), Цілі СУМ та обов'язки членів (84), Поширення сумівської діяльності (86), СУМ на тлі розгорнення національного визвольного руху в 1920-их роках (89), Суд у Харкові в справі СВУ-СУМ (92)	
ВІДНОВЛЕННЯ СУМ НА ЕМІГРАЦІЇ.....	95
Причини відновлення СУМ на еміграції (95), Організаційні початки СУМ на еміграції (96), Розбудова СУМ-у перших роках (98), Організаційне оформлення Юнацтва СУМ (100), Конгреси СУМ: показники росту СУМ (101), Поширення СУМ на другі континенти (101), Роди та осяги сумівської праці і діяльності (102), Домівки та оселі для таборів (107), Світові Злети СУМ (108)	
СУМ в поодиноких країнах (за порядком організування)	108
Німеччина (108), Австрія (109), Бельгія (109), Велика Британія (110), Канада (111), З'єднані Стейти Америки (США) (113), Австралія (115), Аргентина (116), Франція (116)	
Країни, в яких раніше існував СУМ.....	117
Венесуеля (117), Бразилія (118), Парагвай (118), Швеція (119), Тунісія (119), Іспанія (119), Італія (119), Далекий Схід—Китай (119)	
Організація СУМ-у під комуністичною окупацією.....	120
Відновлення СУМ в Україні	121
СТАТИСТИКА ЧЛЕНСТВА СУМ.....	124
Бібліографічний показник використаних джерел	125

СУМОЗНАВСТВО

ПЕРЕДУМОВИ НА I-ИЙ ІСПИТ СТАРШОГО ЮНАЦТВА:

1. Має зданий третій іспит Молодшого юнацтва, складену «Обітницю» та півтора року бездоганної праці в Старшому юнацтві СУМ.
2. Точно й обов'язково відвідував сходи та зайняття і брав активну участь у праці свого роя, куреня та коша.
3. Має вирівняні членські вкладки.
4. Задовільно виконував у рамках роя, коша, куреня чи самодіяльного гуртка обов'язки одного з діловодів.
5. Задовільно опанував впоряд і засвоїв добре всі накази. Вміє перевести відкриття та закриття сходин.
6. Творчо проявляє себе в самодіяльному гуртку і має за собою гарні успіхи.
7. Брав участь у якомусь роді спортивного змагання чи в тереновій грі.
8. Відбув успішно мандрівку в терен, побажано мандрівку з нічлігом. Вміє поставити мале, одиночне шатро і самостійно зладити та спакувати в наплечник мандрівний виряд.
9. Відбув старшо-юнацький табір із задовільним успіхом.
10. Успішно виконав самостійно або спільно з роєм працю, проєкт чи доручення, в якій демонструється якусь вмільсть, знання певного роду народнього мистецтва, чи діяльність для добра СУМ, або української спільноти.
11. Виступив на сумівському апелі, святі, чи імпрезі.
12. Поправно говорить, читає і пише по-українському, або старається вивчити українську мову.

ПЕРЕДУМОВИ НА II-Й ІСПИТ СТАРШОГО ЮНАЦТВА:

1. Має зданий I-ий іспит Старшого Юнацтва та півтора року бездоганної праці в Старшому Юнацтві СУМ, в ступені Воїна.
2. Точно й обов'язково відвідував сходи та заняття і брав активну участь у праці свого роя, куреня та коша.
3. Має вирівняні членські вкладки.
4. Задовільно виконував в рамках роя, коша, куреня чи самодіяльного гуртка обов'язки одного з діловодів, або працював з молодшим юнацтвом як впорядник чи помічник виховника на протязі одного року.
5. Знає впоряд і вправно переводить його з роєм, курінем і т.д. Знає різні форми звітування і вміє відбирати звіти.
6. Творчо проявляє себе в самодіяльному гуртку і має за собою гарні успіхи.
7. Брав участь у якомусь роді спортивного змагання та в тереновій грі.
8. Відбув успішно мандрівку в терен, побажано мандрівку з нічлігом. Вміє поставити мале, одиночне шатро і самостійно зладити та спакувати в наплечник мандрівний виряд.
9. Має за собою разом узявши найменше один місяць таборування.
10. Провів гутірку або читав доповідь на довільну тему з обсягу українознавства та українського життя на сходинах свого роя, зборах, апелі, таборі, в школі перед чужинцями тощо.
11. Виступив на сумівському апелі, святі, чи імпрезі, або допомагав їх організувати.
12. Старався приєднати одного кандидата(-тку) до Юнацтва СУМ.

ЗНАЄ МЕТУ ТА ЗАВДАННЯ ЮНАЦТВА СУМ І ВМІЄ ПОЯСНИТИ ЙОГО ОРГАНІЗАЦІЙНУ ПОБУДОВУ.

А. Організаційна Побудова СУМ

СУМ ділиться на три вікові групи, або «стяги»:

1) Юнацтво

Це наймолодша вікова група—діти у віці від 6-го до 17-го року життя. Це час підготовки до життя та для праці в громаді. Це час виховання під наглядом виховників, які постійно допомагають юнацтву засвоїти добрі риси характеру і знання, потрібні для життя.

Юнацтво СУМ це перша вікова категорія, що збігається із періодом найбільш активного формування людини. Юнацькі роки—це, мабуть, найважливіший період для виховання людини. Перед юнацтвом ставляться точно визначені цілі, а здійснення цих цілей перевіряється насамперед при допомозі юнацьких іспитів. Виховання в юнацтві має ціль допомогти дітям вирости на відповідальних, творчих й ініціативних одиниць, здатних керувати працею в якійсь галузі сумівського життя.

Стяг юнацтва поділяється на дві частини або стадії: 1. молодше та 2. старше юнацтво. Цей поділ віддзеркалює не тільки зміну зацікавлень у дітей, коли вони стають трохи старшими, але і різницю у спроможностях між старшими та молодшими дітьми. Менші діти потребують майже постійного догляду та напрямлення від виховників. Старшим дітям можна і треба давати більше нагод бути ініціаторами, плянувальниками та керівниками занять.

2) Дружинники

Це дійсні члени СУМ у віці від 18 до 35 років. Бути «дійсним» членом—значить мати право брати участь, на всіх рівнях, у сумівському житті: 1) бути вибраним на керівні пости нашої Спілки, 2) брати участь та голосувати на Загальних зборах свого осередку і 3) вибирати делегатів та бути делегатом на Крайові та Світові конгреси СУМ.

Вік дружинників—це час, коли сумівець та сумівка беруть на себе більшу відповідальність у сумівській праці (наприклад функцію в сумівській управі) та починають працювати в українській громаді. Це період життя, коли молода людина повинна працювати над поглибленням знання та практичного досвіду у вибраній нею ділянці

професійної та суспільної праці, коли вона повинна почати більше цікавитися суспільно-громадським життям й інтенсивно працювати над формуванням власного світогляду та кристалізації життєвих пріоритетів і вартостей. Це період глибшого самопізнання.

У стягу дружинників виховна праця вже не відбувається формою іспитів та опікунства виховника, але проходить шляхом самовиховання, тобто самотійної праці над собою.

3) Сеньйори

Після 35-го року життя дружинник стає сеньйором. Це другий рід або категорія «дійсних членів» СУМ. Як і дружинники, сеньйори мають усі права та привілеї членів СУМ. Сеньйори мають, в першу чергу, допомагати у сумівській праці як дорадники, передаючи своє знання і досвід сумівцям на різних ступенях діяльності.

Кольори сумівської краватки підкреслюють характер кожної із названих сумівських вікових груп:

Зелений колір—молодше юнацтво. Зелене вказує на юність і красу; зеленого кольору є новонароджена природа.

Малиновий (червоний) колір—старше юнацтво. Червоне вказує на запал і любов. Малинове забарвлення мали козацькі стяги-прапори. Малиновий колір пригадує старшим юнакам та юначкам, що вони—«козацького роду» і що вони повинні горіти завзяттям і любов'ю до України, як горіли цією любов'ю козаки.

Синій колір—дружинники. Синє вказує на відданість та вірність. Синього кольору часто були прапори княжих дружин—особистих військ князів. Синій колір пригадує дружинникам СУМ, що подібно до дружинників княжих часів, вони повинні служити вірно рідному народові.

Бронзовий (коричневий) колір—сеньйори. Бронзове вказує на доспілість у природі та зрілість і досвідченість у житті.

Б. Юнацтво СУМ—мета, завдання та організаційна побудова

1. Яка є головна мета Юнацтва СУМ?

Головну мету Юнацтва СУМ можна визначити зовсім коротко: виховати українську молодь добрими людьми і свідомими українцями, готові

приймати творчу участь в житті свого народу.

СУМ ставить собі за основну ціль виховати українську молодь у любові та прив'язанні до рідного народу і в готовності допомогти своєму народові забезпечити для себе щастя та добробут («щастя краю—наш звичай»).

У юнацтві СУМ юначки та юнаки виховуються бути:

- а) добрими Божими дітьми, які живуть згідно із Божими законами, і добрими християнами, які приймають участь в житті своєї Церкви.
- б) добрими українцями, які дорожать спадщиною українського народу, в першу чергу українською мовою.
- в) свідомими українцями, ознайомленими із минулим та сучасним життям рідного народу.
- г) добрими та творчими людьми: чесними, братерськими, обов'язковими, працьовитими та відважними у житті.
- г) зарадними в житті та якнайкраще приготовленими до життя і з відповідним знанням про своє природне та суспільне оточення.
- д) добрими сумівцями, які приймають активну участь у сумівському житті: ходять на сумівські сходи та другі сумівські імпрези (апелі, прогульки, свята), вплачують вкладку, виконують обов'язки, взяті на себе, та читають журнал для сумівського юнацтва.

2. Як виглядає організаційна побудова Юнацтва СУМ?

а) Відділ Юнацтва СУМ

У кожній місцевості або околиці, де живе відповідне число сумівського юнацтва твориться Відділ юнацтва СУМ. Відділ складається із кількох роїв молодшого та старшого юнацтва. Працею відділу керує та координує Булава, на чолі якої є Булавний/-а.

б) Поділ на Молодше і Старше Юнацтво

Юнацтво СУМ ділиться на дві частини: Молодше і Старше юнацтво.

Молодше юнацтво—це сумівці у віці від 6-го до 12-го року життя.

Старше юнацтво—це сумівці у віці від 13-го до 18-го року життя.

в) Клітини Молодшого юнацтва: рій, кущ

Найбільша та найважливіша частина праці в молодшому юнацтві проходить у рої. Рій складається із 4–15 членів. Діяльністю роя в загальному керують впорядник або виховник. Для здійснення окремих функцій у рої існує також ройова управа, яку юнацтво вибирає з поміж себе, або яку назначає виховник. Кілька роїв молодшого юнацтва складають кущ, працею якого керують виховники та впорядники.

г) Клітини Старшого юнацтва: рій, курінь, кіш.

Подібно як в молодшому юнацтві, найбільша та найважливіша частина праці у старшому юнацтві проходить у рої, що має від 4 до 15 членів. Життям та діяльністю роя старшого юнацтва керує ройова старшина, яку вибирають члени роя із свого кола. Виховник або впорядник роя дбає за здійснення виховної програми та помагає роєві перевести заняття.

Для поживлення праці у старшому юнацтві існують курені та коші. Кілька одностатевих роїв творять курінь, а кілька куренів творять кіш.

3. Чим відрізняється молодше юнацтво від старшого юнацтва?

Зовнішня ознака молодшого юнацтва—це зелений колір, а старшого юнацтва—малиновий. Але важніше від цього, старшому юнацтву дається більше відповідальностей у сумівській праці, а також більше нагод виявляти ініціативу та провадити заняттями.

4. Як відбувається перехід із молодшого до старшого юнацтва?

Перехід із молодшого до старшого юнацтва відбувається на святочному сумівському апелі, найближчому до тринадцятих уродин юнака чи юначки. Перехід проходить урочисто та з відповідним церемоніялом:

Спершу складається «обітницю» перед зібраними сумівцями та батьками. Підносячи праву руку вгору, а лівою рукою торкаючися похиленого хорунжим вниз сумівського прапора, юнак чи юначка повторює текст «обітниці», що його читає головний виховник або булавний відділу:

«Пізнавши основні ідеї і правди Юнацтва СУМ, врочисто обіцяю:

- бути вірним(-ною) Богові й Україні,
- придержуватися в житті законів Юнацтва Спілки Української Молоді,
- слухатися сумівської влади.»

Відтак юнакові чи юначці міняється зелену краватку на малинову і вручається емблему СУМ у формі щита, що з цього часу носить на лівому рукаві однострою. (Відтоді перестається носити малу відзнаку СУМ, що була над лівою кишенею сорочки однострою).

5. Що це є курінь і кіш старшого юнацтва?

а) Курінь старшого юнацтва СУМ

Одностатеві рої старшого юнацтва, що діють в тій самій місцевості, або сусідних собі місцевостях, творять курінь старшого юнацтва СУМ. Діяльність куреня проходить за пляном, що його визначають усі його члени на курінних зборах (річному зборі та звичайних зборах, що відбуваються під час року).

Курінь очолює курінна старшина, яка вибирається на курінних зборах, а до неї входять: курінний, заступник курінного та курінний писар. Куреневі допомагає старший виховник—дорадник.

Діяльність юнацтва по куренях наближує сумівське життя до козацького побуту. Козаки, які жили у головній фортеці запорізького війська «Січі», були поділені на 38 куренів. Назви тим куреням були надані або на згадку про місто, з котрого походили ті, що заклали курінь, або іменем першого курінного отамана чи якогось славного курінного товариша.

Звалися ці поділи козацького війська на Січі куренями через те, що у перші часи існування Січі запорожці жили по куренях—довгих будинках, вкритих очеретом, а зверху ще й звірячими шкурами для тепла зимою, в яких мешкало до сто козаків, немов одна родина. Кожен курінь мав власне господарство, включно з кухнею. Курені вибирали щорічно (1 січня) на своїх радах окрему курінну старшину із курінним отаманом на чолі, кухарем, писарем та скарбником. Старшина відповідала за прохарчування куреня, порядок серед козаків, приписаних до того куреня, послух рішенням козацької старшини та загальних рад, і рішав про прийняття молодців-охотників до козацького товариства.

б) Кіш старшого юнацтва СУМ

Два або більше старшо-юнацьких куренів чи самостійних роїв творять кіш старшого юнацтва СУМ. До коша входять хлоп'ячі і дівочі курені або самостійні рої. Цей аспект визначає характер коша: координувати та поживлявати працю старшоюнацьких роїв та старшого юнацтва взагалі. Подібно до куреня, праця коша проходить за пляном, що його укладають усі члени коша на Загальному зборі коша. За здійснення пляну найперше дбає і відповідає кошова старшина, вибрана на Загальному зборі коша, в склад якої входять: кошовий, заступник кошового та курінні поодиноких куренів, що творять даний кіш (чи рйові поодиноких роїв). Кіш має старшого опікуна для помочі і поради.

Поділ старшого юнацтва на «коші» також перейнято з козацького побуту. У козаків кіш означав козацький табір або місце перебування козацького відділу. Головна фортеця козаків—Січ, наприклад, носила назву Запорізький кіш і мала кошового отамана на чолі.

Саме слово «кіш» походить від татарського слова, що означало місце зустрічі людей, а також групу людей, яких єднає спільна ціль. Кіш мав колись також значення хижі, себто тимчасової степової будівлі, зробленої із очерету й накритої кінськими шкурами для охорони від дощу; такі хижі, або «коші», козаки будували для себе, коли перебували літом у степу.

б. Які є обов'язки членів рйової старшини у старшому юнацтві?

Рйову старшину вибирається на рік чи півроку, відкритим або таємним голосуванням. Вибори повинні відбуватися гідно. Члени роя ставлять одного або двох кандидатів на пости рйового, писаря, скарбника і господаря, а відтак проходять голосування для кожного посту. Кандидат на рйового із другим по черзі числом голосів стає заступником рйового.

Обов'язки поодиноких членів рйової старшини такі (тут подаємо тільки найважливіші обов'язки; за більш докладним описом цих обов'язків див. у Правильник Юнацтва СУМ, ст. 54–56):

а) Рйовий/-а:

- 1) очолює свій рій і дбає про лад і порядок у ньому, головним чином, коли рій виступає на зовні.

- 2) звітує своїм зверхникам про стан цілості роя і старається бути поінформованим про причини відсутності окремих членів на заняттях.
 - 3) проводить церемоніал відкриття та закриття ройових сходин: скликає юнаків чи юначок на збірку, звітує виховникові про стан роя (наперед довідавшись про відсутність будь-кого із-за хвороби чи інших причин) і проголошує офіційне відкриття сходин.
 - 4) дбає про виконання усіх доручень та проведення занять, що їх рій має виконати, а особливо дбає, щоб члени роя якнайкраще підготувалися до іспитів на юнацькі ступені.
 - 5) виконує усі накази та доручення виховника роя, пригадує членам про ці накази та доручення і допомагає виховникові в оцінній праці членів роя.
 - 6) діє як член курінної старшини з правом дорадчого голосу.
- б) Заступник/-ця ройового/-ої:
- 1) заступає ройового на випадок його відсутності або неспроможности виконувати свої обов'язки.
 - 2) веде окрему книгу-записник, де точно вписує приявність членів роя на сходинах, апелях, прогуляках та інших заняттях, здобуті ними ступені, відзначення, перестороги й кари, відбуті табори тощо.
 - 3) доглядає, щоб кожний член роя дотримувався усіх приписів про сумівський однострій і відзнаки.
- в) Писар:
- 1) веде книгу сходин роя, в якій коротко нотує перебіг сходин.
 - 2) веде хроніку роя, вписуючи туди в хронологічному порядку події з життя роя, залучує світлини (фотографії), вирізки з преси, рисунки тощо.
 - 3) тримає список із даними про членів роя.
 - 4) пише листи від роя, коли йому (їй) доручується.

г) Скарбник:

- 1) збирає вкладки та реєструє їх в окремій касовій книжечці, передаючи гроші виховникові.
- 2) дбає про збірку грошей від членів роя у зв'язку із другими заняттями роя (прогульки, ручні проєкти, збірки тощо).
- 3) дбає за приміщення, в якому відбуваються ройові сходи, особливо за його чистоту та прикрашення.

ВМІЄ ПОЯСНИТИ НАЗВУ СВОГО РОЯ, ЗНАЄ ЖИТТЄПИС ПАТРОНА ОСЕРЕДКУ І МОЖЕ ПОДАТИ ОСНОВНІ ДАНІ ПРО МІСТО, ІМ'ЯМ ЯКОГО НАЗВАНО ВІДДІЛ.

Кожний рій вибирає для себе окрему назву-символ, що підкреслює особливий напрям і характер діяльності роя. Кожен сумівець повинен знати назву свого роя і вміти її пояснити.

Пропоновані назви для роїв у Правильнику юнацтва СУМ взяті історичного та народнього побуту українського народу. Вони мають глибоке пов'язання із життям, духовістю та національними аспіраціям нашого народу, і насичені сильним емоційним значенням в народі.

Дальше подаємо короткі пояснення назв роїв, пропонованих Правильнику Юнацтва СУМ.

Історичні назви:

Святославичі

Князь Святослав відіграв велику і важливу роль у поширенні території і зміцненні сили Київської княжої держави. Ціле своє життя проводив він не у теремі-палаті в столичному місті, а в походах на ворогів України разом із своїми воїнами-дружинниками, які дуже любили його і були йому повністю віддані.

Святослав став символом українського лицарського духу. Народ оспівує його відвагу та витривалість. У боях Святослав старався поводитися гідно—противників завжди попереджував, що іде воєнним походом і них окликом: «Іду на Ви!» У походах жив зовсім по вояцькому: не бажав для себе вигод, які належали йому як князеві. Спав, підклавши сідло коня під голову, їв м'ясо, приготовлене рядовим воякам тощо.

Воїни-дружинники були дуже відданими та лояльними Святославу і ці його риси. Коли він закликав вояків: «стати до бою, щоб не посоромити української землі» та «краще полягти, ніж жити у соромі, бо мертвий сорому не має»—вони об'єднувались довкола нього і йшли воювати навіть проти переважаючого числом ворога. «Де голова твоя, княже, ляже, там наші голови ми зложимо»—заявляли вони йому.

Мономаховичі

Володимир Мономах був дуже здібним і хоробрим князем, який княжив на початку 12-го століття у Києві. Мономаха народ дуже любив і вважав

одного із найкращих князів за те, що він добре дбав про єдність, могутність, велич, добробут та культурний розвиток своєї держави, захищав населення від несправедливостей, і постійно виступав проти ворогів, які зазіхали на Україну.

Найбільше він знаний за його знаменитий виховний твір «Поучення Дітям», в якому дає нащадкам дуже вартісні поради про те, яким повинен бути володар і взагалі якою повинна бути людина у житті. Мономах підкреслює важливість плекання добрих рис характеру й відмічує такі прикмети, як хоробрість, самодисципліну, працьовитість та благородність. Вчить стерегтися брехні, лінивства, пияцтва та неморальної поведінки. У відношенні до других бути товариським, лагідним, гостинним, шанувати кожну особу та не бути зарозумілим, і творити діла милосердя тим, що у біді: сиротам, вдовам, вбогим. На перше місце ставить жити згідно з Божими законами і в страхі гріха. Окремо закликає синів дбати за збереження справедливості у державі і не допускати будь-яких кривд.

Поучення князя Володимира Мономаха безперечно мають вічну вартість. Твір Мономаха є одною із основ на якому побудований сумівський виховний ідеал.

Ігоревичі

В українській історії були два славні князі на ім'я Ігор. Перший Ігор був тим князем, від якого київські володарі виводили свій родовід (родинний початок). Цей відбував воєнні походи у далекі країни для того, щоб зміцнити політичну та економічну позицію України у світі. Але за те, що стягав великі податки від племен України, був забитий у жорстокий спосіб (роздертий на деревах). За його смерть прийшла страшна помста на плем'я деревлян із рук дружини Ігоря, княгині Ольги.

Другий князь Ігор увіковічений в героїчному епосі «Слово про похід Ігоря», найкращий твір давньої української літератури та один із найкращих у давній світовій літературі. Цей Ігор не княжив у Києві, а в місті Чернігові, на північний схід від Києва. «Слово» розповідає у високому поетичному стилі про невдалий, але героїчний воєнний похід князя Ігоря в 1169 р. проти половців, дике кочове плем'я із Азії, яке осіло в степах України, звідки постійно турбувало українські міста та села. У бою близько ріки Каяли половці побили військо Ігоря і забрали самого князя в полон, із якого він визволився при допомозі одного половця.

Найважливішою причиною невдачі Ігоревого походу було те, що він не звернувся до всіх других українських князів, його братів, допомогти йому у великому замірі покінчити із половецькою загрозою. Ігор думав, що при

помочі тільки одного брата він зможе сам перемогти половців і здобути собі виключну славу переможця. Але помимо цієї помилки нарід оспівував Ігоря за те, що не сидів спокійно у своєму князівському дворі, а пішов воювати проти докучливого ворога України.

Січовики

Головним осередком козацького життя, себто козацькою столицею була фортеця Січ. Січ стояла на одному із островів Дніпра, із високими стрімкими берегами, так щоб до неї не могли легко дібратися ні татари, ні турки, ні поляки. Сюди ішли відважні чоловіки жити як правдиві воїни-лицарі. Навіть мали звичай не пускати жінок на січовий острів, щоб не порушити вояцьку атмосферу Січі.

Тут, на Січі, розвинулось унікальне козацьке демократичне життя, де всі були рівними та жили по братньому. Звідси піднялося велике повстання Богдана Хмельницького в 1648 р. проти поляків. Січ—була довгими століттями символом української сили, свободи та справедливости.

Запорожці

Запорожцями звалися козаки, які жили за порогами Дніпра, себто на південь від порогів, куди полякам було дуже важко дістатися саме через небезпечний переїзд порогами Дніпра. За порогами починався ланцюг островів, вкритих густим лісом—«Великий луг». Тут козаки ставили свої осередки, щоб бути якнайбільш віддаленими від поляків і якнайближче земель населених татарами (себто Криму), бо вважали своїм святим обов'язком стерегти Україну від татарських набігів. Запорізькі козаки завжди гордо відрізняли себе від «городових» (міських) козаків, які жили по містах-городах тим, що були повністю незалежні від нагляду та контролю польського уряду.

Богунівці

Іван Богун був славний козацький провідник—полководець часів гетьмана Богдана Хмельницького. Відігравав він дуже важну роль у повстанні Хмельницького 1648 року проти поляків. Допомігав Хмельницькому у веденні боїв, а у деяких боях керував цілим козацьким військом. Особливо важлива роль Богуна була у бою під Берестечком на Волині. Гетьман Хмельницький залишив на його руки козацьке військо, коли мусів пігнати за союзним татарським військом, яке підкуплене поляками, покинуло козаків на полі бою. Богун блискуче справився із дуже важким завданням вивести козаків із замкненого поляками кола. Хоч до тієї пори заміщення серед козаків було велике, що спричинило значні втрати, Богун зумів

врятувати козацьке військо від ще гіршої трагедії.

Його здібність як військового провідника та знаменитого стратега здобула Богунові велику популярність серед козацтва. Був він також дуже розумний та проникливий політик, який не довіряв ні Польщі, ні Москві та гостро виступив проти Переяславської угоди між Україною та Московією. Взагалі, він був одним із небагатьох козацьких полководців, які послідовно противилися пов'язанню долі України із Польщею або Московією. Схоплений пізніше та розстрілений поляками, Богун лишив в народі пам'ять про себе, як доброго та відважного військового провідника, який бажав, щоб Україна була незалежною.

Мазепинці

Гетьман Іван Мазепа вважається поруч з Богданом Хмельницьким за найбільшого гетьмана України. Час його гетьманування був періодом великого культурного, економічного та політичного піднесення України, основну роль в якому відіграв сам Мазепа. Він побудував або відновив ряд українських церков, заснував школи і дбав за розбудову української держави. Але найбільше Мазепу шанують за те, що взявся визволити Україну з тяжкої московської неволі. Для досягнення цієї цілі він заключив союз із шведами, які мали тоді могутнє військо і вели війну із Московією. На жаль, у бою під Полтавою 1709 р., чисельне московське військо перемогло козаків та шведів, і Мазепа був змушений податися на еміграцію, за ріку Дунай.

Лють тодішнього царя Петра Першого проти Мазепи та його прихильників за розрив із Московією була страшною і жорстокою. Цар Петро наказав стратити усіх козаків, що підтримали Мазепу, знищити мазепинську столицю, місто Батурин та вирізати його населення, а єпископам та священникам наказав щорічно по церквах проклинати Мазепу. Від того часу ніхто не смів прихильно згадувати про Мазепу, історики й письменники мусіли ганьбити його, а народові втовкмачувалося, як щось найгірше, слово «мазепинство». Назву мазепинець стали пришивати кожному українцеві, який змагав за свободу України. Згодом українці самі почали носити це імення із гордістю, що йдуть слідами великого гетьмана. Довгі століття назва мазепинець означала того, хто підтримує ідею повної самостійності України в протизв'язі до тих, що бажали тільки автономії або яких політичні вимоги не йшли далі поширення прав для українців в межах чужої імперії.

Полуботківці

Павло Полуботок був гетьманом України недовго після невдалої спроби

гетьмана Мазепи визволити Україну з московської неволі. Полуботок був щирим патріотом і відважним чоловіком. За його порадою, козаки з усіх кінців України обсипали московського царя листами із вимогою повернути давні права Україні. Розлючений цією сміливістю козаків, цар Петро наказав Полуботкові приїхати до нього. Полуботок поїхав, став перед Петром і відважно висловив йому докір за те, що він нищить українські права. Розгніваний Петро крикнув, що Полуботкові за це буде смерть, і наказав замкнути його до в'язниці. Але гетьман сказав відважно: «Заступаючися за Україну, я не боюся ні кайданів, ні тюрми. Краще мені найгіршою смертю вмерти, як дивитися на знищення мого народу!»

В тюрмі Полуботок ослаб смертельно. Оповідається, що цар мав прийти до нього і заявити готовість звільнити його, аби Полуботок тільки обіцяв більше не ставити домагання в обороні прав України. Але Полуботок мав на це відповіді: «Я ще колись, царю, стану з тобою перед найвищим суддею і Він розсудить Петра з Павлом!» І тут же скоро помер Павло Полуботок у тюрмі, а незабаром за ним помер також і цар Петро.

Гайдамаки

Гайдамаки були учасниками проти-польських селянських повстань 18-го століття. В умовах тяжкого польського панування та все тяжчої кріпаччини, було чимало людей, що не витримали насильства і почали мститися за кривди та несправедливості. Такі люди організувались в гайдамацькі ватаги та йшли карати ненависних панів і наносити їм страх, аби не думали, що вони можуть безкарно знущатися над нашим народом. До гайдамаків приставало багато козаків із Запорізької Січі, що у тому часі була під Росією і не мала вже сили йти на прями зудари із поляками.

Збройні виступи гайдамаків перетворювались на загальні народні повстання. Найбільшим таким гайдамацьким повстанням була т. зв. Коліївщина (головною їх зброєю були «колі»—загострені патики) під проводом козака Максима Залізняка та Івана Гонти, українського сотника у польській міліції (1768 р.). Ціллю цього повстання було вичистити Україну від польських катів-поневолювачів та їх прислужників, що «висисали кров» з українського народу. На визволених територіях гайдамаки запроваджували демократичний козацький порядок і думали про відновлення гетьманської держави. Коліївське повстання закінчилося трагічно, коли москалі, які спочатку і допомагали повстанцям, підступно заарештували гайдамаків, й або передали Польщі або заслали на Сибір. Залізняк згинув на Сибірі, а Гонту поляки замучили після нелюдських тортур, що перейшли всякі межі жорстокости.

Гайдамаки користувалися великими симпатіями у селянства, найбільш

покривдженої частини нашого народу. Селянство дивилося на них, як на своїх одиноких оборонців і месників за непокарані кривди. Гайдамаки не давали полякам порядкувати свавільно (так, як собі бажали) в Україні чи нищити Православну Церкву.

Поляки бачили у гайдамаках звичайних розбійників, злочинців. На таке підле зображення гайдамаків відповів гостро Шевченко у поемі «Холодний Яр» (вірш названий за лісистою околицею недалеко Чигирину на Дніпрі, звідки почалося гайдамацьке повстання):

Брешеш, людоморе:
За святую правду, волю
Розбійник не встане,
Не розкує закований
У кайдани народ темний...

Донині наші вороги прозивають українців зневажливо гайдамаками у розумінні злочинців. Але у нашого народу пам'ять про гайдамаків зберігається у великій пошані, і народ далі співає пісню гайдамацьких часів:

Ми гайдамаки, ми всі однаки,
Ми ненавидим пута і ярмо,
Йшли діди на муки, підуть і правнуки,
За народ свій життя своє дамо.

Кожум'яки

Із ім'ям Кожум'яка зв'язані в Україні два оповідання з давніх княжих часів. В обох оповіданнях Кожум'яка—людина із надзвичайною силою, який приходить на поміч українському народові у боротьбі проти страшних сил Зла.

За одною легендою Кирило Кожум'яка жив недалеко Києва та займався натягненням шкір, що їх мняв власними руками. Коли Київ опинився на ласці страшного змія, який вимагав, щоб йому київляни давали своїх доньок в данину, до нього пішли мешканці міста просити убити змія. У великому двобою Кирило Кожум'яка побив змія і врятував Київ.

У другому оповіданні юнак на ім'я Кожум'яка приходить на поміч князеві Володимирові Великому в часі нападу на Україну дикого азійського плем'я печенігів. Коли печенізькі та українські війська стали напроти себе, побачили, що війська рівні собі силою, і тому багато буде пролитої крові заки переможе одне із військ. Тоді печенізький хан (князь) піддав думку,

щоб боротьбу рішили два найсильніші вояки.

Печеніги мали одного воїна велитенського росту і дуже грізного у боротьбі. Українці не мали нікого, хто б міг проти нього стати. Зголосився тоді відважний та загартований юнак Кожум'яка. Він взяв за руку печеніга і кинув ним об землю та покінчив із ним. Володимир поставив на місці бою місто і назвав його Переяслав на згадку хлопця, що мовляв перейняв славу від печенігів.

Таким чином, Кожум'яка став символом віри та упевнености, що Україна має силу побідити у боротьбі проти Зла.

Бояри

Бояри це були старші дружинники і княжі дорадники. Вони займали високі позиції та мали великі впливи у державі. Князі не робили важливих рішень без того, щоб порадитися із боярами. Без їхньої повної підтримки не можна було сподіватись успіху справи, бо це були головні воїни у державі.

Також стрічаємо назву бояри у наших весільних звичаях. Молодий зветься князем, а його дружки—боярами. Бояри відіграють важливу роль в обрядах весілля, немов би дійсно були боярами правдивого князя.

Боянові Внуки

Боян мав бути визначним співцем-композитором на дворі князя Ярослава та його наслідників. Писав він такі зворушливі пісні-думи про великі подвиги князів та лицарів-дружинників, і так чудово їх виконував, що нарід говорив про нього, як обдарованого надприродною даром-талантом. Його ім'я стало символом народних співців-поетів. Багато українських хорів називали себе ім'ям «Боян», а назва «Боянові Внуки» дуже підходить росві зацікавленому музикою.

Скоморохи

У княжих часах не було ні фільмів, ні такого театру, як ми його тепер знаємо. Натомість людей та князів забавляли різноманітними виступами так звані скоморохи. Це були професійні забавники, співаки, музики і свого роду артисти (актори). Розважали господарів по великих домах-палатах та людей на ринку співами, танцями, оповіданнями, штуками. Вбиралися у кольоритні строї, часто як ведмеді та другі звірі, а пригравала їх виступам оркестра. Таку групу скоморохів можна бачити намальовану у соборі Святої Софії, на стіні побіч сходів на хори.

Уходники

Коли татари перейшли жити на Крим, великі степові простори південної України стали обезлюднені; на них було занадто небезпечно жити. Тут тягнулися дикі поля вкриті буйними травами, і тільки де-не-де були острови лісів. Та хоч жити у степу було дуже небезпечно, українців завжди тягнув до себе степ. Велике багатство степу (звірина, риби) притягало до себе людей, які йшли туди залюбки на лови та на рибальство по «уходах», себто долинах рік. Кожної весни сотні відважних та підприємливих чоловіків, які жили у більш безпечних частинах України, розходилися по степу і там оставалися до кінця осені. Жили там у шатрах, у землянках чи хатинках-хижах з хворосту, полювали на звірину, ловили рибу, сушили й солили м'ясо, приладжували шкіри, збирали мед, а на зиму вертались до своїх осель перепродувати добуте.

Побут у степу давав багато користи, але був також небезпечний, бо у степу мандрували й татари. Не раз вони нападали на уходників, обкрадали та убивали чи брали у полон. Але уходники пристосувались до степових небезпек, уміли найти безпечний захист та оборонятися у степу. Згодом взялися нападати на татар. Так дійшло до виникнення козацтва, що відважно поставило собі ціль воювати із татарами.

Гетьманські сердюки

Сердюки це було прибічне військо гетьманів, себто ті вояки, які служили біля самого гетьмана. Гетьман завжди знав, що може на них покладатися. Були вони наймані, і багато з них походило з чужих країн. Гетьман Петро Дорошенко був мабуть перший, що створив відділи сердюків. Звали їх також серденята.

Чумаки

Чумаки це були купці в Україні, що їздили на землі близько Чорного моря набирати рибу та сіль для продажу по містах північної України. Їхали звичайно великими групами-валками, задля безпеки перед розбійниками чи татарами. Коли хтось нападав на чумаків, вони боронилися з-поза возів, поставивши їх колом, так як колись робили козаки. Чумаки мали власні звичаї та закони-порядки. Коли вибиралися у подорож через степи, обирали провідника—отамана та заступника—осавула, а перед виходом в дорогу завжди співали молебень. Шевченко часто згадував, як у своїм дитинстві любив стрічатися із переїжджаючими чумаками та слухати їх цікаві розкази.

Український нарід називає нашу галактику зірок «Чумацький шлях» (також

називається «Шлях молочний»), бо цей збір зірок на небі нагадує широку степову путь на яку ступали чумаки в подорожі до Чорного моря за сіллю.

Месники

Так народ називає тих, що присвячуються «месті», себто помсті (покаранні) ворога за його кривди над народом. Впродовж своєї історії український нарід перебував довгі століття у чужій неволі, в якій не тільки йому діялися всякі несправедливості та кривди, але й не існували для нього легальних можливостей направити ці кривди та досягнути справедливе покарання тих, що спричинювали йому ці великі лиха. Тому доводилося не раз вдаватися до зброї. Нарід цинив та оспівував своїх месників, бо вони були самотні, що могли навести страх на ворога, аби не поведився жорстоко із народом. В очах людей це були справжні герої, бо раз хтось ставав до боротьби проти ворога, закривалися йому вже усі дороги повороту до нормального життя, так довго, як на рідній землі панував ворог.

Повстанці

Повстанець це той, що приймає участь у повстанні чи збройному спротиві проти існуючої окупаційної, протинародної влади. Повстанці—не регулярне військо; звичайно вони користуються партизанською тактикою, бо часто їм доводиться вести довгу боротьбу проти численнішого і краще озброєного ворога. Тому повстанці мусять бути люди відважні, витривалі, впевнені і повністю віддані своїй справі.

В новітній українській історії дуже важливу роллю у визвольній боротьбі відіграли два великі повстанські рухи. Перший оформився після повалення Української Народньої Республіки більшовиками, і складалися головню із селянських груп, які ще кілька років продовжили вести збройну боротьбу проти більшовицької окупації. Необ'єднаність та вперта незалежність окремих повстанських груп послабило ефективність дії цього першого руху.

Другий, що носив назву Українська Повстанська Армія, створив одну із найгероїчних сторінок в українській історії. Він змобілізував в роках під час і після Другої світової війни тисячі українців до боротьби проти німецького та більшовицького терору. Його організованість і ясність політичних цілей зробили його одним із найбільш ефективних рухів опору проти німців та москалів.

Обидва рухи лишили глибокий слід в народній пам'яті, що оповила їх легендою. Народ пам'ятає надзвичайну відвагу повстанців, які боролися із

дуже брутальним ворогам, і згадує, як повстанці завдавали сильні удари ворогові та примусили боятися їх.

Функційні назви:

Санітарки

Санітарки це те саме, що медсестри, значить жінки, які надають медичну допомогу пораненим воякам. Український нарід особливо згадує санітарок, які працювали в УПА. Вони сповняли дуже важну роллю в УПА, бо, як партизанське військо, УПА не мала потрібного числа лікарів. Повстанці шанували упівських санітарок за те, що героїчно сповняли свої обов'язки, навіть на полі бою. Крім того, щоб брати участь у далеких повстанських маршах проти ворога, санітарки не раз мусіли самі обороняти підземні шпиталики, в яких опікувалися раненими. Коли ворог натрапляв на ці шпиталики під землею, санітарки спритно переносили поранених повстанців на друге, безпечніше місце. А коли вихід із ворожого оточення став неможливий і забракло амуніції, санітарки розривали себе і шпиталок, щоб не віддати поранених друзів у руки ворога на страшні тортури.

Бойовики

В Організації Українських Націоналістів це були особливо відважні члени, готові виконати навіть найнебезпечніше доручення із ризиком для власного життя. Такі доручення мали характер збройної акції, і тому вимагали доброї підготовки, загартованості і готовості витримати ворожі тортури в разі, що їх спіймав би ворог. На їхніх чинах виховувались другі, а серед народу зберігалася глибока пошана до боєвиків ОУН і ширилися пісні про їх героїзм та хоробрість.

Зв'язкові

В повстанському війську важливу функцію сповняють зв'язкові. Вони здійснюють зв'язок між проводом та окремими частинами, передають звіти, накази, важливі вістки тощо. Під час бою командир висилає зв'язкових до нижчих, підлеглих командирів із наказами, а ці також висилають зв'язкових до зверхника, подаючи звіт про перебіг бою. Зв'язкові мусять бути фізично заправлені, розумні, спритні та відважні. Крім того, мусять ще відзначатися маломовністю та доброю орієнтацією в терені, бо не раз треба їм пройти великі віддалі, густими лісами, горами, часто без допомоги доріг та стежок.

Також важливу роллю сповняють зв'язкові в підпільній організації, де

зв'язковими дуже часто є жінки. Український нарід з великою пошаною згадує героїчних зв'язкових Віру Бабенко, що несла зв'язок між Петлюрою і повстанськими групами в Україні, зв'язкову УВО Ольгу Басараб, яку закатували поляки, зв'язкову ОУН Галину Столяр, замучену німцями і т.д. Усі вони, попавши в руки ворога, не заломилися, а героїчно витримали жорстокі, нелюдські тортури.

Каменярі

Раніше, коли не було ще машин, каменярі лупали каміння скель, щоб промостити дороги через гористі терени. В українському народі каменяр став символом суспільних діячів, які тяжкою працею намагаються знищити мур неволі та неосвічености, що заступав нашому народові дорогу до осягнення кращої долі.

Українським нарід назвав своїм «великим каменярем» Івана Франка, бо його життя, повне безкорисної посвяти для свого народу, було зовсім подібне до образу робітників поданого у його зворушливій поемі «Каменярі»: день-у-день тяжко працюють при будові дороги, яка поведе до кращого майбутнього для свого народу. Подібно до каменярів в його поемі, Франко добровільно взяв на себе обов'язок працювати для свого народу, з повною свідомістю, що гонорів за це не буде. Каменяра характеризує глибоке відчуття обов'язку причинитися до покращання долі рідного народу і безкорисливість у цій праці.

Вершники

У княжому і козацькому війську були два роди війська—піше та кінне. Тих вояків, які були вишколені боротися на конях називали вершниками, себто їздці на верху коня. Українська традиція широко оспівувала вершників, що на великих степових просторах ганялися за ворожими наїзниками.

Вожаки

Вожаками звалися ті воїни у княжому війську, які вели відділи війська у незнані та небезпечні терени. Зрозуміло, що для такого завдання вони мусіли бути добре ознайомлені із степовими теренами, вміти поводитися відповідно до терену та знати, як добре підкрастися на ворога чи обійти його.

Стрільці

Так називалася у княжому війську окрема частина воїнів, які починали бій проти ворога вистрілом зливи стріл для того, щоб створити замішання у

рядах ворога в часі, коли наступали піші частини війська.

Перше українське військо у новітніх часах прийняло назву Українські Січові Стрільці, бо початок свій виводили від студенських стрілецьких гуртків створених у Львові на початку Першої світової війни. Це військо творило окремий відділ в австрійській армії, і було своїм характером піхотною частиною, озброєною крісами. В Україні донині зберігається пам'ять про стрілецьку традицію, співаються стрілецькі пісні і в пошані охороняються могили погиблих стрільців.

Лучники

Це давня назва для стрільців у княжому війську. Назва походить від слово лук—нагнутий патик дерева з якого вистрілюються стріли. Літописи княжих часів не раз згадують важливу роль лучників у боях.

Ратники

«Рать»—це старе українське слово, яке мало значення збройного загону війська, а також битви. Ратником був воїн, відповідно озброєний та готовий до бою.

Побутові назви (себто назви із традиційного побуту-життя народу):

Водяники

Колись наші предки вірили, що кожний куток природи має свого володаря. Народня уява створила вірування про різні нелюдські сотворіння, що живуть у лісах та водах. Люди цим пояснювали пригоди та смерть мандруючих в лісі чи на водах.

У ріках, озерах, болотах сидять водяники. Це водяні царі, що володіють усією водою світу. Водяники опікуються рибою та русалками і стережуть, щоб ніхто не вчинив водяному царстві будьякої шкоди. Водяники живуть у кришталевих палатах на дні озер та рік.

Народ уявляв водяника у вигляді старого, зарослого волоссям діда з довгою, неупорядкованою бородою. Його голос сильний, але не такий як у людини. Люблять водяники перевертати човни. Рибалки мусять знати, як поводитися із водяником і задобрювати його, а то водяник буде холітати човном і не дасть ловити риби.

Водяники можуть бути дуже злі та мстиві. Сильну шкоду роблять людині, коли вона непрошеною вривається до водяного царства. Буває, що

водяники хапають за ноги людину, як купається у ріці чи озері, і топлять. Щоб цього не сталося, треба конче перехреститися, коли входить до води. Водяники мають дочок—русалок.

Русалки

Як у других народів, так і серед українців було вірування, що у водах живуть дівочі сотворіння—русалки. Але українці не уявляли русалку у виді пів-людини із риб'ячими ногами, але як повну ростом дівчину. Русалки—гарні виглядом і ходять з розпущеним волоссям, що звисає з голови на довжину тіла і служить їм замість вбрання. Русалками стають молоді дівчата, що втопилися перед тим, як бути охрещеними.

Коли буває ніч із повним місяцем русалки виходять з води на берег ріки чи озера і там граються, танцюють, співають, проводять хороводи-танці при світлі місяця. Своїми танцями русалки заманюють людей у глибини вод, з яких людина вже не виходить. Особливо молодих дівчат не пускають русалки від себе; сміхом та забавами кличуть піти з ними на дно ріки чи озера поглянути на кришталеву палату, в якій живуть русалки.

Лісовики

Селяни вірили що у лісі живе і всім керує лісовик. Він господар лісу, що доглядає і стереже лісові тварини. Уся лісова звірина слухає його, і він також пасе вовків. Народня уява змальовує лісовика то дуже високим, то як малого бородатого дядька із вбранням, що нагадує кору дерева. Живуть лісовики на зарослих деревах або в дуплі сухого дерева.

У ночі лісовик дико верещить у лісі, здіймає галас. Він любить лякати людину, збивати її з дороги й змушувати блукати по лісі. Тому, входячи до лісу, треба людині перехреститися, щоб не причепився лісовик. Небезпечно у лісі голосно перекликуватися, бо можна накликати лісовика, який любить відкликуватися людям і заманювати їх у непрохідні частини лісу. Коли у лісі б'ються лісовики, здіймається великий вітер—буря.

Мавки

Люди вірили, що у лісах живуть мавки. Вони з'являються людям, як гарні та стрункі дівчата, з розпущеними чорними косами. Мавки дуже грайливі та веселі, постійно забавляють себе, але замовкають перед грізним поглядом лісовика, якщо він розсердиться. Люблять мавки гойдатися на галузках дерев, мовби сиділи у колисці. Із людьми поводяться привітно та лагідно. Людей приваблюють до себе співом, а особливо звертають увагу на молодих хлопців. Ті, що йдуть за ними не все повертаються із лісу.

Нерідко мавки допомагають людям, охороняють худобу на полях від дикого звіря і т.д. Постать мавки чудово оспівана у драмі Лесі Українки «Лісова Пісня», в якій мавка виступає більш щира та сердечна, як звичайно бувають люди.

Чугайстри

Український нарід вірив, що є люди, закляті мандрувати по світі, чи радше лісами, де не живуть люди, і ніколи не вмерти. («Не клену тебе, щоб ти вмер, але щоб жив у лісах»). Так заклятий, ходить чугайстер літом і зимою темними лісами, і ніщо не може його вбити чи з'їсти. Тіло чугайстра вкрите буйною шерстю (волоссям), а одержі немає, бо яку одержу вбирає, скоро її виносить своїм постійним мандруванням-літанням по лісі. До людей ставиться гарно, приязно. Любить підходити до людей, грітися при ватрі разом з ними, а найбільше просить потанцювати, чого не можна йому відмовити, хоча чугайстер вміє добре вимучити людину. Коли чоловік добре затанцює, чугайстер відпускає його. Деколи він навіть боронить людей від шкоди. Але бояться його звірі і головно мавки, яких чугайстер пожирає.

Вовкулаки

У давніх часах люди вірили, що за тяжкі провини людина обертається у вовка і стає «вовкулаком». Тоді людина втікає до лісу й там живе як вовк: нападає на худобу, але не з'їдає її, тільки душить. За деякими віруваннями, вовкулаки обертаються у вовків тільки вночі, а над ранком знову стають людьми. В кожному разі, життя для них стає страшним тягарем, бо не можуть його вести нормально. Вони ведуть вовче життя, аж поки не стануть знов людьми. Таке може статися, коли хтось розірве мотузок, що завжди висить на шийі вовкулаки. А розірве його хтось тоді, коли вважає, що вовкулака спокутував свою провину.

Сіроманці

Український нарід називав вовків також «сіроманцями» від їх сірої шерсті («вовк-сіроманець»). Ймення сіроманці прибирали собі люди, які любили жити свобідно і самостійно, з ніким не в'язалися, не переймалися клопотами щоденного життя і не дбали про майно. Жили як вовки—самітно і тільки для себе. Покладалися виключно на себе і мало довіряли другим.

На Січі сіромою називали загал звичайних простих козаків. Велику славу здобув собі курінь УПА «Сіроманці».

Бурлаки

Бурлака—це людина без постійної роботи і постійного місця проживання. Це людина зовсім свобідна, яка не зв'язується з жодним місцем чи людьми.

Назви звірів:

Олені

Олень для українського народу є символом сили і багатства. Його струнке, гарно збудоване тіло та великі, розложисті роги, що їх олень скидає кожного року і росте нові, дійсно розбуджують почуття сили і спроможности осягнути велике щастя в житті. На давній українській (трипільській) кераміці не раз стрічаються рисунки оленів. Для наших предків олень представляв велику силу.

Лев

Лев завжди виступає у байках як «король» звірів. Тому, що левеня (дитина) народжується мертвим, а шойно віддихи батька-лева оживлюють новонароджене левеня, лев став не тільки символом влади і могутності, але також сили воскресіння народу. Лева бачимо на гербі Галичини та міста Львова.

Тури

Тур—символ сили, відваги та мужности. Ще у давній українській літературі тур символізував воїна, який завзято та з великим запалом воює у бою. Особливо відважного князя чи лицаря звали «буй-туром» (буйний—дуже бурхливий, як буря).

Вовки

Вовк—це символ швидкості. Вовки мають сильне почуття гурту та територіяльності. Вони завжди тримаються разом, і завзято борються, щоб не допустити зайшлих із других сторін вовків на свою територію. Серед народу вовк також вважається символом голоду, бо не раз видається, що ніколи не може наїстися (у народі говориться «голодний, як вовк»). За свій непокірливий, незламний дух Юрка Шухевича, ув'язненого змалку сина генерала Романа Шухевича, прозивали у сибірських концтаборах «Сибірським вовченням».

Тарпани

Тарпан—це був дикий кінь, що водився у степах України. В минулому тарпанів було багато в українських степах; ними любили їхати козаки. Живилися тарпани степовою травою. Але в минулому столітті їх так масово полювали, що в 1870 р. вбито останнього тарпана. Ростом тарпан був порівняно невеликий. Мав велику голову, гострі вуха, грубу шия, і був темно-сірого або жовтуватого кольору із чорною гривовою (волоссям), хвостом і ногами. Тарпан—символ козацької волелюбності. Його видно на гербі Слобожанщини (Харківщини). Поза цим, слід відмітити, що кінь взагалі—символ надзвичайної швидкості.

Лиси

У народній уяві лис завжди виступає хитруном. Звідси поговорка: хитрий, як лис. Своєю хитрістю лис дає собі знамениту раду у житті, і досягає того, чого бажає. Замість праці вдається до хитрощів.

Назви Птиць:

Чайки

Чайка—символ матерньої любови й опіки над дітьми. Із цією думкою, Мазепа вжив у своїх віршах чайку, як символ України, яка «вивела (породила) діти при битій дорозі (значить в країні, через яку постійно переходять всякі войовничі народи). Чайка також символ засмученої жінки, що згубивши чоловіка так за ним тужила, що обернулася у чайку. В Україні на чайку не полювалося. Її шанувалося, як символ смутку і материнства. Голос у чайки подібний до жалібного крику «киги-киги», тому кажуть, що чайка «кигиче».

Соколи

Сокіл—символ відваги та швидкості. Хоч невеликий тілом, сокіл—сильний і спритний птах, що може бачити дуже далеко. Має гострі крила та невеликий хвіст. Побачивши якогось іншого птаха, сокіл кидається на нього, як стріла і ловить. Сокіл навіть ловить здобич у повітрі, такий швидкий він є і такий добрий його зір. Колись за княжих та гетьманських часів полювалося на звірів при допомозі соколів. А відважних козаків і сміливих хлопців взагалі називали соколами-орлами. Бо соколи, як і орли, птахи—гарні, сміливі та сильні, не миряться з неволею, а свої гнізда будують не так, як інші птахи, на деревах чи кущах, а високо на скелях, під вільним небом.

Орли

Орел—символ сили, обережності та зіркости (себто має дуже добрий і гострий зір, яким бачить дуже далеко). Орел вважається свого роду королем птахів, за його силу та за те, що літає високо та велично, спускаючися мало на землю. Орли будують гнізда не так, як інші птахи, на деревах чи кущах, а високо на скелях, під відкритим, вільним небом. За те, що орел не мириться з неволею, став він також символом волелюбності (тому орел є символом-гербом Америки). Зір в нього такий гострий, що він бачить навіть комах у повітрі та на землі із висот свого лету. Відважних воїнів та сміливих хлопців називає народ орлами.

Яструби

Яструб—символ хижости (себто нахилу бути напасливим на інших звірів) та грізності у бою (виявлення страшною силою). Лицарів, що були дуже грізними у бою із ворогом і не виявляли милосердя супроти ворога, називали яструбами.

Журавлі

Журавель—символ живучости, великої енергії у житті. Журавлі—це веселі птахи. Після їди вони влаштовують розваги-забави: весело підскакують, жартівливо рухаються, дзьобами підкидають камінчики та підхоплюють їх у леті. В Україні дуже шанують журавлів, не нищать їхніх гнізд, ані не вбивають. Кажуть, що хто руйнує гніздо журавля, того карає Бог. Ходить журавель помалу, поважно, добре також плаває, високо літає і часто любить творити коло у леті. Голос у журавля гострий і схожий на звук: курли-курли, тому кажеться, що журавлі «курличуть».

Ластівки

Ластівка—символ весни, повороту тепла і оживлення природи після довгих місяців холодної та мертвої зими. У народніх піснях вона виступає як вістунка весни. Ластівки одними з перших птахів повертаються із вирію, себто із теплих країв, куди восени відлітають зимувати. Тому, не диво, що ластівка—одна із найбільш олюблених українським народом пташок. Віриться, що там, де ластівочка покладе собі гніздо, там буде панувати щастя.

Голубки

Голуб—символ щирої та ніжної любови. Народ говорить про сильно закоханих молодят: «любляться, як пара голубів». Фігурками голубів

прикрашують весільний хліб-коровай, щоб між одруженими завжди панувала любов. «Голубкою» називають ту дівчину, яку хлопці дуже люблять, або яка дуже закохана у когось.

Соловейки

Соловейко—символ кохання та пісенності (любви до співу). Спі соловейка вважається одним із найкращих серед птахів. Соловейко, мож здаватися, співає безперервно, і пізно вночі і над самим ранком. Наро називає поетів, що своїми чудовими віршами оспівують свій кут батьківщини—соловейками.

Перепілки, горлиці та лебідки

Усі ці птахи, гарні виглядом і великої ніжності, символізують засмучен жінку, що плаче чи за втраченим коханням, чи відібраною свободою тощо. В українській народній пісні та народній поезії часто згадуються ці птахи бо в житті українського народу багато горя і смутку, що найбільш випадали на долю української жінки.

Буревісники

Буревісники—це птахи, які літають по морях світу. Буревісник—чорн білого кольору і середнього росту, хоч буревісник Чорного моря дещ малий ростом. Вони добре плавають, і живляться головно рибою. Тому, п вони особливо рухливі перед приходом бурі, вони носять назву бур вісники, себто ті, що носять вістку про надходячу бурю.

Пугачі

Пугач—це сова, про якого колись говорили, що вночі своїм криком віш (попереджує) лихо та нещастя. Тому в народній традиції сова ста символом мудрости та спосібности робити добрі рішення, головно критичних хвилинах, передчуваючи погані наслідки недоброго рішення.

Назви рослин:

Барвінки

Барвінок—широко оспівана в українських народніх піснях рослина, і стародавніх часах люди в Україні вважали його чарівним (магічні зіллям, помічним для лікування. Барвінок має блискуче вічнозелене лис а на ньому розцвітають блакитні (яносині) або фіолетові квіти. Росте се: густих трав і кущів, у степу та в садах. В українських селах не було горс

в якому не ріс барвінок.

Зелений, свіжий барвінок—це символ першого кохання та чистої любови. Із барвінку плетуть вінки на весілля, а також дівчата люблять прибирати барвінком свої голови, бо ж барвінок це символ коханого хлопця. Мабуть тому, що барвінок починає рости ще під снігом, він став символом чистої любови, яка має здоровий і міцний початок. Барвінок також символ безсмертя, бо належить до багаторічних, вічнозелених трав, себто таких, що кожної весни відростають з кореня і знову розцвітають.

Барвінок садили на могилах, а також молоді вішали вінок із барвінку на хресті коханого чи коханої на знак вічної вірности. На свято Купала дівчата плели барвінкові вінки й пускали на воду для розгадання подружньої долі. Молоду виряджали до шлюбу в барвінковому вінку, як символ нагороди за збереження чистоти й невинности.

Євшан-Зілля

Євшан-зілля—це в народній традиції рослина, що своїм приємним запахом пригадує людям на чужині запах рідної землі. Таким способом євшан-зілля зміцнює зв'язок людини із батьківщиною і не дає забути про неї та пристати до чужого народу. Для українців таким євшан-зіллям є наше чудове народне мистецтво, пісня, співуча мова. Ці духові скарби сильно нагадують нам про рідний край та рідний нарід, пригадують про славне походження і розбуджують приспану любов до рідного.

Давня легенда записана в українському літописі розказує, як син одного половецького хана був змушений князем Мономахом покинути рідний край. Після смерти князя, батько післав до сина слугу з проханням повернутися на батьківщину. Але син привик до чужини, і прохання слуги не мали впливу на нього. Вкінці слуга дав синові понюхати євшан зілля, так як йому доручив хан. Понюхавши зілля, син заплакав кажучи: «Краще в своїй землі кістьми лягти, ніж у чужій славному бути». І він вернувся у рідну землю.

Тирса

Так називається висока трава, що росте у степу, а також в кам'янистих скелях. Роцвітає пишно, якщо літо не дуже сухе, і високо: у звичайному похилому положенні вона доходить людині до пояса, а довга вона на величину цілої людини. Стебло тирси—міцне і голе. Її вузьке листя росте головню на верху рослини, що спричинює мальовниче коливання трави при подуві вітру. При кінці весни тирса вкриває степ розкішною травою, серед якої росте багатство квітів, що разом творить образ різнокольорового

килиму. Але пізніше у літі тирса жовтіє, бо літом у степу мало опадів. У творах українських письменників тирса стала символізувати свободолюбний дух, характерний українцям.

Червона Калина

Червона калина—низьке деревце, що часто більш схоже на куща. На ньому розцвітають під кінцем літа червоні ягоди, що тримаються на дереві майже цілу зиму. Символічне значення червоної калини в народній традиції багате і різноманітне. В давнині це деревце вважалося святим і чарівним. В народних піснях калина—символ любови, красоти, чистоти, щастя, а особливо щасливого подружнього життя. Але калина також символізує розлуку між коханими та тугу за рідним краєм, головню тугу-горе воїна на чужині.

У національній традиції червона қалина стала символом крові, добровільно пролитої на війні за Батьківщину. Тому цю квітку сильно шанують військовики. Із червоною калиною головню пов'язана пам'ять про Українських Січових Стрільців, які в часі першої Світової війни радо йшли воювати проти ворога у вірі, що принесуть волю Україні. У народних піснях червона калина часто символізує Україну, покривджену та скривавлену ворогами.

Маки

Тому, що маки червоні, з чорною серединою, та ростуть серед збіжжя, їх пов'язується із кров'ю упавших на полі бою. Існує навіть легенда, яка каже, що маки вирости із крові поляглих героїв. Маками прибирається могили та хрести на могилах тих, які загинули на війні в пам'ять пролитої ними крові на захист рідної землі.

Гвоздики

Гвоздики представляють у народній уяві—братерську, родинну зв'язаність. Гвоздики належать до родини трав. Ростуть кущиками, дико і в городах, а квітки гвоздика мають різне забарвлення і є дуже пахучими.

Цвіт Папороті

У народній традиції було повір'я, що раз на рік, опівночі під святом Івана Купала, розцвітає чарівна вогниста квітка на папороті. Хто зірве цю квітку отримає велике щастя та багатство, і зможе побачити заховані у землі скарби. Але людині зірвати квітку щастя дуже тяжко, та ще й небезпечно; перед цим вона мусить перейти великі випробування. Нечисті сили стережуть папороть і різними способами стараються не допустити людину

до квітки у чарівну Купальську ніч. Нечиста сила появляється у формі людини, гарної жінки, страшного звір'я тощо, та намовляє або залякує людину прийняти інше багатство на місце квітки папороті. Опівночі нечисті сили зчиняють такий страшний крик та рев, що тільки дуже хоробра людина відважується простягнути руку, щоб зірвати цю квітку, як тільки зацвіте. У тому часі квітка видається немов оповита вогняним полум'ям. А зірвати її треба дуже швидко, бо у дуже короткому часі вона зникає. Таким чином, квітка щастя являється нагородою тим, що відзначаються великою відвагою і рішучо прямують до обраної цілі.

Золота Пшениця

Для українського народу пшениця це свята рослина, бо вона дає людині найважливішу поживу—хліб. В українських звичаях страви із пшениці займають почесне місце: кутя (розварена пшениця із медом) на Святій (Різдвяній) вечері, коливо (подібна до куті) на похоронах і т.д. Український красвид широко вкритий полями пшениці, що й підказало нашому народові вибрати жовтий кольор разом із синім для національного прапора. Таким чином назва «золота пшениця» нагадує один із основних символів прапора нашого народу.

МОЖЕ ПОЯСНИТИ УСІ ТОЧКИ ЗАКОНУ СТАРШОГО ЮНАЦТВА СУМ, РІВНОЖ ПРИВІТИ І ГАСЛО СУМ.

А. Закон Старшого Юнацтва

1. Будь вірним (-ою) Богові та сповняй Його заповіді.

Ця точка сумівського закону ставить на першому місці життя—в відношення до Бога, себто до нашого Творця. Вірність Богові означає жити згідно із Його найголовнішим заповітом: любити Бога понад усе, любити ближнього як самого себе. Вірність Богові також означає остерігатися усього, що немиле Богові. А Богові немиле все те, що опоганує людину. У 10 Заповідях Божих є описані ті поступання, які негідні дитині Божій.

Вірність Богові також означає збагатити дари, які Бог дав кожному з нас. Творячи людину, Бог подарував кожній людині певні здібності та таланти. Бог бажає, щоб ми розвинули ці великі Його дари на покращення світу. За своє життя і діяльність людина відповідає перед Богом. Кожну людину чекає нагорода або кара в залежності від того, чи вона виконала свої обов'язки перед Богом і людьми, як і як використала таланти, дані їй Богом.

Вірність Богові означає і вірність нашій предківській християнській та нашій Українській Церкві. Церква—це Божа родина на землі, існує, щоб об'єднати людей довкола Бога. Наша віра мусить бути такою сильною, щоб не захиталась, навіть коли визнавати небезпечно. Українська історія освячена мучениками, які приймали страшенні терпіння, а навіть смерть задля вірності Богові й рідній Церкві. Як неславно виглядатимемо ми супроти них, коли наше прив'язання до своєї Української Церкви буде слабе, коли не будемо нехтуватимемо обов'язком відвідувати відправи по своїх церквах.

2. Пізнавай і люби Україну, борони її честь та будь гордим (гордо) приналежністю до української нації.

Основна ідея, яка об'єднує усіх нас у СУМ-і—є те, що наше українське походження, наша приналежність до української нації не є чимось мало важним або замінним. Навпаки, чи ми визнаємо це чи ні, наше українське походження має великий вплив на нашу психологію та ментальність. Національність—це не тільки кровна спорідненість, а й духовна зв'язаність. Покоління людей, які живуть на тій самій території протягом дуже довгого часу витворюють певну спільну ментальність, світосприймання та стиль життя. Усе це передається

покоління до покоління і глибоко западає в психіку людини.

СУМ ставить українській молоді завдання призадуматися над тим, що значить бути українцем—українкою. Чи вистачає тільки признаватися до українського походження, їсти українські страви, й бувати інколи на святах української культури? Чи може наше відношення до українського народу повинно мати куди глибший, активніший та триваліший характер?

Пізнавати Україну—значить збагачувати себе. Що за багатство—українська культура: українська пісня, танок, писанка, вишивка, кераміка, дереворізьба, ноша, фольклор. Яка цінна спадщина—духовість українського народу, що виявляється перш за все у глибоко-змістовних українських звичаях. Що за чудове джерело—українська література, а головню полум'яна творчість Тараса Шевченка, Лесі Українки та Івана Франка. Кого ж не зворушує наша історія, наповнена стільки величністю, а також трагічністю, могутністю і терпінням, боротьбою і героїзмом? Хто вглибиться у цю велику спадщину, того зачарує Україна. Тому в СУМ-і такий наголос на пізнанні України, пізнанні свого народу, його духу, історичних переживань, духової та культурної спадщини і віковичних прагнень-аспірацій.

Як діти українського народу, ми повинні гарячо любити нашу Батьківщину—Україну. Україна—це та земля, що чарівністю своєї унікальної природи зформувала такий характер українського народу, який він має, поставила його на шлях творчого розвитку, утвердила в ньому благородне світосприймання. Кожний куточок цієї землі—особливий; із кожним кутком пов'язана якась сторінка життя українського народу.

Любити Україну значить перейматися її долею, робити все, що в нашій силі, щоб не допустити будь-якому ворогові обкрадати її багатства, руйнувати її красу, включно із чудовими церковними та мистецькими пам'ятками, що ними український нарід ще більше збагатив красу українського краєвиду. Не може той твердити, що любить Україну, коли доля Батьківщини не лежить сильно йому на серці.

Слід нам пам'ятати, що на нас припав обов'язок зберегти українську спадщину. Наша спадщина—велична, і ми маєм багато чим гордитися. Високий економічний та культурний розвиток в Україні за часів існування нашої княжої та козацько-гетьманської держав і високо-гуманний характер законів цих держав, а особливо українських державних утворень найновіших часів вказують виразно на що наш нарід спосібний, коли він живе на волі. Про духову силу нашого

народу свідчить хоч би те, що наш нарід зуміг зберегти себе після стількох понишень, переслідувань та різного рода ударів, міра яких беззаперечно більша за те, що зазнали другі народи світу. Та ми не тільки це перетривали, але й багато цінного внесли у культурну скарбницю світу. Взагалі, впродовж своєї історії український нарід був поважаний чужинцями, як нарід культурний, гостинний, шляхетний і свободолюбний. То ж пізнаваймо Україну, розкриваймо її відблиск у собі, і кохаймо свою неньку-Україну гарячо та щиро, як учив батько нашого народу, Тарас Шевченко.

3. Будь вірним (-ою) українській державницькій ідеї та працею для розвитку української держави.

Українська державницька ідея—це свідомість, що тільки Самостійна Соборна Українська Держава може забезпечити українському народові свободу, добробут і високий культурний та економічний розвиток. Власна держава конечна для життя кожного народу, як вода конечна кожній людині. Без держави і волі нарід слабне та має мало можливостей для вияву свого великого потенціалу й енергії.

Український нарід склав дуже великі жертви в змаганні за свою державну незалежність. Досвід показав, що чуже панування приносить тільки національний та соціяльний гніт, руїну, і намагання послабити, а то й винищити український нарід. Помимо крайніх старань ворогів придушити історичну пам'ять в нашому народі і здескредитувати ідею державної незалежності України, в народі збереглась пам'ять про великі осяги України за часів державности, про широкий всесторонній розквіт України в часах, коли український нарід жив у власній незалежній державі.

В час існування нашої княжої держави під назвою Русь життя в Україні досягло високого рівня розвитку. Україна була могутною політичною та економічною потугою і нарід жив розкішно. Була забезпечена загальна справедливість і дбалося про життя усіх людей. Освіта стояла високо, будувалися чудові церкви та другі будівлі, розвивалося мистецтво.

Подібно було за часів існування козацько-гетьманської держави, що увільнила нарід від тяжких пут панщини, забезпечила його вільним життям і промостила дорогу до великого розквіту його творчих сил. Подібно, як давні князі, гетьмани України дбали про добробут народу та поширення освіти, про будову та віднову церков і доріг. Один чужинець, який переїздив тоді через Україну відмітив, що по цілій козацькій Україні люди вміють писати і читати, включно із жінками. Такого не було у жодній другій країні тодішнього світу.

Навіть коротке існування української держави в 1917–1920 роках мало свій відгомін у житті народу. Воно дало поштовх широкому відродженню українського народу.

Історія навчила, що тільки незалежна українська держава може забезпечити свободне існування нашому народові. Всякі обіцянки, дані українському народові, коли ми погоджувались жити спільно в одній державі з нашими сусідами не були ніколи дотримувані. Доброю наукою назавжди хай залишиться перебування України 70 років у так званім «Союзі Советських Соціалістичних Республік», що мав бути взірцем «мирного та рівного співжиття народів». Для окомилування існувала «Українська Радянська Соціалістична Республіка», але самостійною українською державою УРСР ніколи в дійсності не була. Її уряд служив не інтересам українського народу, а радше імперіалістичним інтересам Москви, яку він в усьому слухав, навіть помагаючи Москві вести фізичну, економічну, культурну та екологічну війну проти України та її населення. Цей уряд спокійно приглядався і не протестував, коли Москва арештувала українців тільки за вислови любови до свого народу і турботи за її майбутню долю. УРСР була створена Москвою виключно для того, щоб прикрити тяжке поневіряння українського народу у московській неволі, широко-заплянований наступ на українську культуру, мову, національну свідомість та життєздатність.

Вірність українській державницькій ідеї полягає у готовості всеціло віддатись справі здобуття, закріплення та збереження державної незалежності Україні, її захисту від кожного напасника, і безкорисна праця для зміцнення української держави шляхом внесення свого вкладу у її політичний, культурний, економічний та духовий розвиток. Наша підготовка до служіння українській державницькій ідеї повинна також проходити шляхом набуття доброї професійної освіти. Українська держава потребує фахівців у всіх галузях державного життя: адміністраторів, педагогів, науковців, мистців, інженерів, агрономів, лікарів, підприємців, купців тощо. Українська держава рівнож потребує совісних робітників в усіх галузях життя країни і добрих громадян, які цікавляться та турбуються долею своєї держави. Тому здобуваймо і поширюймо нашу освіту, маючи на увазі, що Україна потребує наші здібності та працю.

4. Люби і шануй своїх батьків та будь їм слухняним (-ою).

Батьки—це велике добро людини. У перших місяцях і роках нашого життя, коли ми були ще безпорадні і потребували постійного людського тепла, нас доглядали наші батьки і своєю любов'ю

успокоювали нас від страху. Батьки научили нас як ходити, їсти, говорити—усе основне для нашого існування. Вже тільки за це належиться батькам любов і пошана від дітей.

Але батьки не тільки у перших роках нашого життя є для нас батьками. Вони стараються по-батьківськи опікуватися нами довго після нашого дитинства. Не перестають дбати за наше здоров'я і дбають, щоб ми стали добрими людьми, яких другі люди будуть любити і шанувати. Часами здається нам, що батьки забагато турбуються нами і є надто строгі із нами. Але треба пам'ятати, що протягом стількох років батьківства вони добре вже пізнали нас і добре знають наші потреби та нахили, часами навіть краще як ми самі. Якраз цей досвід заставляє їх поступати так, як вони поступають у відношенні до нас.

Прив'язання батьків до дитини мабуть найсильніша форма любови. Це є любов, яка ніколи не завмирає, бо вона беззастережна та без передумов. Для батьків, дитина—це найбільше щастя, і тому батьків глибоко болить, коли їхні діти виявляють непошану до них. Болить батьків особливо, коли діти своєю поганою поведінками та недобрими ділами приносять сором собі та родині.

Батьки постійно відмовляють багато собі, дуже часто всякі приємності, аби забезпечити щасливу майбутність дитині. Тому погорджувати батьками, наприклад за те, що бідні або не мають вищої освіти—велика підлість, бо це вони своєю тяжкою працею причинилися до запезпечення нам доброї освіти. Зрештою, не забуваймо, що людину цінять не тільки по тому чи має знання та талант, але також чи має добре виховання. А виховання ми завдячуємо в першу чергу нашим батькам.

Не будьмо зухвалими супроти батьків, як ті, що кажуть: «тепер яйце мудріше від курки!» Батьки можуть не бути великими вченими, але вони мають життєвий досвід, що нам на початках життя бракує, знають наслідки різних дій, знають добре і нас та які в нас потреби. Тому сповняймо волю батьків і не противмося їхнім вказівкам чи напам'ятам. В недалекому муйбутньому прийде час і ми будемо наказувати, тому тепер вчимося слухати. Той, хто не всіє слухати, не потрапить і наказувати.

5. Дорожи ім'ям Спілки Української Молоді та повинуйся її владі.

Сумівці повинні бути горді, що їхня організація має за собою світлу історію. Вже перший розділ історії СУМ, себто дія СУМ в Україні—повний героїзму. Сам факт створення СУМ в окупованій большевиками

Україні був виявом великої відваги. Рівнож це був акт великого значення, як знак продовження визвольної боротьби у нових формах після знищення української держави і відходу українських військ із України.

Від самого свого початку по сьогодні СУМ широко знана за ідейність, ініціативність, динаміку і запал її членів. Коли Україна переносила удар тяжкого большевицького ярма, сумівці були в передніх лавах борців за волю Батьківщини й оборонців прав українського народу. Не диво, що большевицька преса майже від самих початків існування СУМ напастливо розписувалася про діяльність СУМ, головно про її голосні виступи в обороні прав України.

Молоді люди, які творили СУМ в Україні, були одними із найкращих представників української молоді того часу. Коли прийшов час скласти великий іспит вірності сумівським ідеалам, вони зуміли піднятися до важливості хвилини. Показовий суд над сумівцями в Харкові в 1930 р., що большевики передавали по радіо, думаючи на ньому здескредитувати ідею спротиву комуністичній Москві, сумівці таки зуміли використати як трибуну для пропагування сумівських ідей. Таким чином, у тих тяжких роках СУМ представляла Україну, що не кореться, не сидить покірно, а бореться, подібно як в інших часах нескорену Україну представляли воїни українських військ, підпільники ОУН, постанці УПА, в'язні сибірських концтаборів.

Сумівці повинні пам'ятати про місце СУМ в українській визвольній боротьбі і тому повинні дорожити й тримати високо ім'я Спілки Української Молоді. Сумівці повинні бути горді за свою організацію і старатися продовжувати великі та світлі сумівські традиції.

Накінець, сумівці повинні жити «по-сумівському». Це значить дотримуватися Сумівського Закону, застосовувати Сумівські Ідеали до щоденного життя та завжди приймати активну участь у сумівському житті. Слід пам'ятати, що сумівське життя так побудоване, щоб виробити у її членів прикмети характеру та звички, які матимуть велике значення і вартість у житті людини взагалі. А найосновнішою такою прикметою є повинування сумівській владі, значить додержання наказів та розпорядків сумівських виховників та провідників, включно із нашими юнацькими провідниками у рої, курені та коші. Навчаючися повинуватись сумівській владі ми навчаємось ставати учасниками життя загальної громади. Пошанування доброї влади—це основа існування кожної організованої спільноти.

6. Будь добрим (-ою) і справедливим (-ою) та допомагай ближнім у потребі.

Ця точка сумівського Закону звертає сумівцям увагу на те, як вони повинні відноситися до других людей. Сумівський Закон побудований на християнських принципах та традиційних українських вартостях, і тому підкреслює вияви доброти та пошани у відносинах між людьми. Христос навчав: люби ближнього як самого себе. А в українському народі давно існує неписаний закон гостинності, ввічливості та пошанування гідності кожної людини.

В протизагуг такої науці є філософія про насильство і залякування як єдині «мудрі» та «практичні» способи поступання людини у відношенні до других. Ця філософія наказує виявляти голу силу і будити страх, бо людям не можна довіряти, мовляв кожен бажає тільки скористати із слабості других. Людина тільки шанує другу людину коли має страх перед нею, твердить така філософія, таким чином наставляє людей одних проти других і заохочує насильство та терор. Філософія, яка лягла в основу сумівського Закону натомість вчить, що можна таки досягнути справедливий світ для усіх людей, але люди мусять спершу стати добрими у відносинах між собою.

Ця точка сумівського Закону також заохочує нас помагати ближнім у потребі. Такий ідеал плекався у нашому народі від давніх часів. У старих літописах славиться неодиного нашого князя за діла милосердя. Так про могутнього князя Володимира Великого згадується: «Більше всього іншого, князь Володимир творив милостиню (матеріальну помагав потребуючим). Котрі немічні та старі не могли прибути до княжого двору (палати) і взяти потрібне для себе, тим він посилав допомогу до їхнього дому, даючи їм все, що потрібно. А творив він милостиню не тільки в Києві, а по цілій країні, усюди старався допомагати і вбогим (бідним) і сиротам і вдовицям і сліпим і хворим обтяженим роботою. Так проводячи життя у добрих ділах, Володимир мав серце, просвічене Божою благодаттю, а Божа рука помагала йому перемогти ворогів своїх». У подібному дусі навчав своїх синів—майбутніх князів Володимир Мономах у «Поученні Дітям»: «Перш з все не забувайте за убогих і, скільки можете, годуйте їх, а також помагайте сиротам. І вдову захистіть, не дайте сильним знуцатися на жодною людиною.»

Зробити комусь добро, якусь прислугу, і то не з примусу, а добровільно не за заплату, а без жодної матеріальної користі—приносить величезну радість і вдоволення у житті. Кожного дня ми можемо і повинні робити добрі діла, і при цьому переконаємося, яким радісним житт:

стає. Навіть найменша поміч для інших є добрим ділом: поміч старій, безсилій людині підвестися з крісла, подати їй окуляри, чи іншу потрібну річ, понести якийсь тягар чи пакунок, показати перехожому дорогу, куди треба йти, оборона малої дитину, що її нападують старшенські діти, врятувати собочку, яку мучать недобрі хлопчиська, позичити товаришеві олівець чи поділитися сніданком—усе це добрі діла.

Діла милосердя роблять людину більш шляхетною, більш шанованою і любленою другими. Але важніше цього, кожне добре діло покращує світ і збільшує щастя людей на землі.

7. Шануй власну гідність і гідність других, плекай лад, дружбу і національну солідарність.

Шанування власної гідності—це одна із найосновніших прикмет людини сильного характеру. Така прикмета полягає не в тому, що людина стоїть готовою покарати кожного, хто образить її честь або перешкодить її амбіціям, але радше в тому, що людина діє у житті так, щоб про неї думали добре і не говорили про неї, як про погану людину.

Шанувати власну гідність значить насамперед поводитися гідно, як личить людині та дитині Божій. Це значить діяти чесно, виявляти добро і не ширити зло. Така поведінка є найкращий спосіб зберігати висоту власної гідності і відбивати закиди у свою сторону.

Сумівці повинні завжди зберігати гідність приналежності до українського народу та сумівської родини. Ця приналежність зобов'язує нас мати глибоке знання про наш нарід, щоб вміти його ефективно обороняти, коли зайде потреба, та зберігати найбільші цінності нашого народу, а насамперед його чудову мову. Бо як ми можемо вважатися гідними дітьми свого народу, коли цураємося його мови, і навіть між собою розмовляємо чужою мовою.

Гідність приналежності до сумівської родини зобов'язує нас бути активними у житті нашої Спілки і не допускати до її послаблення, та дбати, щоб наша Спілка завжди добре виступала на зовні.

У парі із шануванням особистої гідності йде і шанування гідності других. Людство стоїть тільки так високо, як люди вміють відноситися із пошаною один до другого. Раз одиниці починають навіть трохи відходити від цього принципу, так людство починає зсуватися на рівень не вищий звірів.

Українці завжди мали сильну традицію пошани та толерантності до кожного, і українців завжди дуже обурювало приниження однієї людини іншою людиною. У нашому народі підкреслювалось, що не соціальне походження ні позиція у суспільстві не робить людину вищою людей, чесних та працьовитих, але менш визначного походження або становища у суспільстві. Українська традиція завжди вчила бачити у кожному—людину, до якої треба відноситися із повною пошаною.

Основа, на якій ми можемо збудувати для себе гідне та творче життя—це лад і порядок. Якщо хочемо здійснити великі осяги, потрібно спершу впорядкувати лад і порядок у власному житті. А це значить керувати своїм життям та розподілювати свій день так, щоб вмістити у ньому час на виконання усіх важливих обов'язків. Той, хто навчиться так поряdkувати своїм життям зможє легко спрямувати свою енергію сили для здійснення великих цілей. Пізніше у житті важне також знайти час на читання, щоб наш духовий ріст не спинився на тому пункті, якого ми досягнули, будучи ще учнями у школі.

Призвичаюватися до ладу і порядку треба від наймолодших літ. Бачити людина, що не вміє упорядкувати своїх щоденних зайнять, не має часу ні на продуктивну працю, ні на відпочинок і розвагу. Тому кожен юнак і юначка повинен мати щоденний плян праці та відпочинку і строго його придержуватись. Якщо обставини вимагають його на день змінити, тоді варто також уложити змінений плян для якнайкращого використання такого дня.

8. Здобувай і поглиблюй знання, ушляхетнюй свої думки та поширюй свій світогляд.

Не один із нас вже почав дещо думати про способи, якими можна здобути собі найбільший успіх у житті. У наступних роках ми усі будемо більше турбуватися про нашу майбутність. Дехто вже мабуть зробив рішення про професію. Але кожен мусить бути свідомий, що для того, щоб здобути успіх у житті буде треба тяжко працювати. Можливо, що доведеться і змінити свій вибір професії.

Від наших батьків, учителів, по радіо і пресі чуємо, що найкраще можна забезпечити успіх у житті, здобувши добру освіту. Всі кращі професії і посади вимагають доброї освіти. Це саме підкреслює СУМ. Українському народові потрібні високо-освічені одиниці, які могли би служити своєму народові у різних ділянках його життя. Та СУМ підкреслює не тільки важливість здобуття доброї освіти, але і вагу поширення і поглиблення нашого загального знання—у всіх ділянках

життя. Людина повинна цікавитися не тільки своєю професійною роботою; вона повинна цікавитись усім життям довкола неї, бо це все має якийсь вплив на її життя. Вона повинна слідкувати за подіями сучасного світу, але також пізнати минуле, для кращого зрозуміння сьгоднішніх подій; вона повинна глибше пізнати світ, і також виробити спроможність глибше цінити творчість мистців.

Ми входимо у стадію розвитку, коли треба почати думати поважніше про своє життя і наш світ. Розвага—добра, але треба нам заставляти себе ближче приглядатися до подій та явищ, що мають місце довкола нас та у ширшому світі. Треба нам починати думати глибше, хто ми є і як себе поліпшити. Треба також нам починати думати не тільки про себе, але і про других, а в першу чергу про свій народ. Наш нарід потребує нашої помочі і тому ми повинні думати про способи, якими можна допомогти йому. Скоро на нас буде спадати обов'язок провадити життям суспільства; яку шкоду нанесемо нашому суспільству, коли нашою дією не будуть керувати шляхетні ідеї. У відсутності таких ідей життя людини уподібнюється до життя звір'ят.

Вкінці, СУМ підкреслює важливість поширення та поглиблення світогляду. Світогляд—це філософія життя і концепція світу. Світогляд це погляд на світ, який визначає місце людини у відношенні до світу в якому вона живе. Світогляд наголошує певні ідеї у відношенні до наступних питань: як розуміти ціль життя? які вартості повинні бути основними у житті? які сили відіграють найбільшу роль у житті людини? Як можна покращити свій світ? Багато людей воліють не займатися такими питаннями і вкінці стають пасивними та розгубленими споглядачами того, що проходить довкола них.

СУМ відрізняється від других молодечих організацій тим, що наголошує важливість вироблення і поглиблення світогляду. Світогляд розбуджує активне ставлення до світу і життя. Світогляд дає візію кращого світу і мобілізує людей до здійснення цієї візії. СУМ побудований на націоналістичному світогляді, який ставить основним завданням життя кожного українця—активне служіння рідному українському народові. Коли ми станемо дружинниками, а навіть коли будемо готуватися до переходу від старшого юнацтва до стягу дружинників ми дещо пічнемо вглиблюватись у значення і суть українського націоналістичного світогляду. А вже тепер ми повинні почати глибше думати про долю українського народу, про її сьгоднішнє положення та про способи якими вона може знайти найкращу дорогу до визволення.

9. Пізнавай себе, плекай красу і силу духа, та збагачуй гарними прикметами свій характер: будь чесним (-ою), працьовитим (-ою), точним (-ою), обов'язковим (-ою), правдомовним (-ою) і лицарським (-ою).

Найбільший український філософ, Григорій Сковорода колись навчав, що найкращою вказівкою життя є пізнання самого себе. Коли людина вглибитися у себе, щоб пізнати свої природні нахили, замилювання та здібності, вона віднайде ключ до щастя у своєму житті. Коли у житті ми діємо під мильним та нереальним вражінням про себе, наступає нещастя і незадоволення. Таку мудру вказівку чи пораду слід почати застосовувати в юнацькому віці, бо скоро треба буде вибирати для себе професію, а від цього вибору залежатиме у великій мірі щастя у житті.

Сковорода також навчав, що ціннішими за всяке матеріальне багатство є краса і сила духу людини. Існує завжди можливість втратити матеріальне багатство, а тоді людина попадає у велику розпач, бо остається із нічим. Натомість людина, яка плекає багатство духа зуміє знайти і зберегти щастя і спокій впродовж життя.

Дев'ята точка Закону Старшого Юнацтва СУМ вказує на важніші прикмети, які збагачують дух і характер людини: чесність, працьовитість, точність, обов'язковість, правдомовність і лицарськість. Усі ці чесноти та прикмети дуже важливі і взагалі необхідні для успіху будь-якої спільної праці, про що ми напевно переконаємося чим більше будемо мати до діла з людьми і чим більше працюватимемо у суспільстві.

Погляньмо на проблеми, які є при відсутності таких чеснот у людей. Нечесність породжує недовір'я, а при поширенні недовір'я ледви чи буде успішна будьяка співпраця між людьми. Без працьовитих людей жодні великі осяги не здійсняться, тільки дрібні діла. Неточність у людях незмінно доводить до недбальства та великого замішання. Брак обов'язковості лишає навіть найкращі постанови безвартісними, бо кожна постанова вимагає людей, які візьмуть на себе особисту відповідальність її виконати, замість спихати це діло на других або покладатися, що хтось другий його здійснить. Неправдомовність доводить до замішання (кажуть, що людина сама спотикається (зашпортується) на своїх вигадках), а відтак недовір'я супроти людей неправдомовних (каже народня приповідка: «неправдою можна увесь світ перейти, але назад вже не повернутися»). У відсутності лицарської поведінки світ був би набагато більше заповнений всякою кривдою та несправедливістю, бо тільки насилля діяло б як правило людської поведінки.

Щоправда, існує у світі великий нелад і багато несправедливості. Але завдяки діяльності людей, що плекають такі чудові прикмети як названі вгорі чесноти, у світі таки можна знайти багато добра і щастя.

10. Плекай віру у власні сили, будь бадьорим (-ою) і життєрадісним (-ою).

Ця точка Закону Старшого Юнацтва СУМ може спершу видаватися дещо дивною для декого, бо дає вказівку якими повинні бути наші почування. Та ця точка має ціль не так регулювати наші почування, як унапрявити наше ставлення, нашу поставу до життя. Усі другі точки Сумівського Закону ледви чи зможемо виконувати, як не будемо плекати прикмети віри у власні сили, бадьорість (добрий настрій, ентузіазм) та життєрадісність (оптимізм).

Вивчаючи життєписи великих людей завважимо, що основною прикметою кожного із таких людей була сильна віра у власні сили, віра, що вони мають у собі спроможність досягнути цілі, які вони собі визначили, та здійснити великі діла. Без цієї віри людина багато не здійснить, бо тоді не штовхає себе до великих досягнень, маючи непевність чи до такого вона спроможна дійти. Оптимізм та віра в перемогу давали героям української визвольної боротьби потрібну витривалість у тяжкій боротьбі з ворогом, що здавався всемогучим.

Варто тут навести думки одного психолога, О. Мардена, про значення бадьорості і життєрадісності у житті людини. Він пише:

«Весела людина—майже завжди приємна. Вона не запаморочує (закручує) своєї голови чорними думками, не виголошує нудних промов про «нещасний світ і людей». Знає, що на світі є багато злиднів, але знає також, що нещастя не є правилом життя.

«Гарний настрій має велике значення для людей хворих і взагалі слабовитих. Хворим він додає сили для перемоги над хворобою, слабовитим облегшує життя. Через те треба завжди старатися мати добрий настрій, наскільки лише дозволяють обставини. Енергія нашого духа має величезне значення для цілого організму. Наші почуття впливають на тіло, а веселий настрій не тільки зменшує терпіння, але збільшує охоту до руху і праці.

«Сміх має для життя велику вартість. Коли б кожен знав силу сміху, як засіб, що зміцнює здоров'я і продовжує життя, то в більшості зникла б з лиця тінь смутности, а тисячі лікарів залишились би без праці.

«Коли людина сміється,—серце в неї б'ється частіше й більше розсилає крові по цілому організмі, дихання стає глибшим і тепло розходить

по всьому тілі.

«Люди не на те створені, щоб ходити з похиленою головою»—каже один письменник. Обов'язком кожного чоловіка є—сіяти навкруги те щастя і радість, що має в собі. Шукаймо всюди і завжди добрих сторін! Як хмари не можуть закрити сонця, що заливає своїм світлом землю, так і поганий настрій не може триматися довго, коли хтось прийде з щирим і сердечним «Добрий день». Не забувайте привітати щирим словом і ясным усміхом кожного, кого зустрінете.

«Коли одно, або два слова можуть зробити когось щасливим, то тільки злий чоловік може їх не сказати. Це подібне до того, як хтось засвітить своєю свічкою свічку іншого,—вона ж нічого через те не втрачає на своєму блиску.

«Без радості нема здоров'я ні фізичного, ні морального, ні духового, бо ж радість є природженою атмосферою нашого існування. Вічне незадоволення—то хвороба. Не праця вбиває людей, а вічне нервування. Праця є здоров'ям.

«Коли ми в гарному настрої та веселі, то здається вся природа, весь світ сміється разом з нами.»

11. Дбай про здоров'я і плекай силу й справність тіла.

Сумівський привіт «гартуйсь!» повинен бути для нас не тільки способом вітання із сумівцями, але постійною пригадкою один одному, що найкраща підготовка до життя це—зміцнення власних сил, готування себе навіть до найтяжчого. Гартуватись, значить скріплювати (зміцнювати) силу і витривалість зносити холод, голод, спрагломленність, страх, труднощі, лихо і тяжку роботу. Сумівець муси пам'ятати, що життя не завжди легке і не все доведеться легко досягнути, тому треба себе скріплювати, гартувати, щоб не знемогти або легко піддатися при тяжких обставинах.

Найкращий спосіб гартувати себе це дбати про здоров'я, справність силу тіла. Особиста гігієна, чистота, денна руханка і т.д. повинні стати «другою натурою» кожного сумівця. Рівнож дуже важне, щоб остерігались усього, що шкодить нашому здоров'ю та тілі, як тютюнові, алкогольні напої та наркотики. Усе це—отруйні речовини, які тільки є дуже шкідливі для тіла людини, але шкідливі розуму, психічному стану людини, бо творять страшне узалежнення людини на їхньому постійному вжитку і дезорієнтують людину про дійсність, в якій вона знаходиться. Наркотики, а також надмірне пиячення алкогольних напоїв нищать клітини мозку людини, шкод

пам'яті та скоординованості рухів.

Займатися треба не тільки пасивним збереженням здоров'я, але також слід нам дбати про зміцнення свого тіла. Зміцнення м'язів (мускулів) важне, бо чим краще розвинені м'язи людини, тим легше їй робити кожний рух, тим менше витрачає вона сил на виконання всякої праці. Постійне та систематичне тренування тіла впливає на діяльність усіх органів та систем нашого тіла. Насамперед поліпшується діяльність центральної нервової системи, яка керує роботою інших органів. Розширюються легені і таким чином тіло одержує більше кисню (елемент повітря), без якого неможливе життя людини. Руханка зміцнює серцеву систему, рух та перехід крові, а це допомагає в улекшенні праці серця. Руханка допомагає витратити непотрібні речовини у тілі і взагалі краще використати усе, чим ми нахарчуємося.

Здорове тіло впливає на психічне здоров'я людини, дає рівновагу духа, віру та оптимістичне наставлення, витривалість і бадьорість в осягненні успіхів. Здорове тіло переносить труди, справляється з невигодами, воно є одним із чинників перемоги у боротьбі. А тому, що життя є виповнене боротьбою—тіло мусить бути загартоване. Тоді і наш дух міцніший. Пам'ятаймо про гасло: «В здоровому тілі—здорова душа!»

Разом з цим кожен юнак і юначка повинні змалку вчитися пильнувати особисту чистоту і порядок у власному приміщенні. Це є прикмети культурності і запорука доброго стану здоров'я.

12. Пізнавай і люби природу.

Одним із найбільших дарів, які Господь Бог дав людині є краса і чар природи. Чи ми усвідомлюємо це, чи ні, природа має надзвичайно великий вплив на особистість людини. Природа України, наприклад, напевно вплинула на розвиток теплого, привітного та оптимістичного українського темпераменту, який цінують усі, хто входить у контакт із українцями. Природа дає людині насолоду, охоту жити, поборювати життєві труднощі, працювати, змагати до ладу і краси та творити добро. Для підтвердження цього треба нам тільки приглянутися до життя хлібороба та кожного, хто працює серед природи. Люди таких зайнять звичайно дуже працьовиті, гостинні, дбайливі, лагідні у поведінці, оптимістичні та духово сильні.

Серед природи можемо відпочити тілом та душею і забути про свої клопоти. Тому з вдячності для Бога за ту красу ми повинні любити ліс, гори і ріки, квіти, траву і дерева, луки і поля, пташат і звір'ят, усе те, що зветься природою. Ми повинні теж шанувати її, не нищити її

краси: не засмічувати її, не ламати галузок дерева, не вбивати і не мучити птахів та тварин, не занечищувати води джерел, рік та озер, не рвати для простої забави квіток. Юначки та юнаки Спілки Української Молоді повинні бути приятелами природи та оберігати її від тих, які нищать її красу.

Сумівське юнацтво повинно плекати і розвивати у собі почуття краси і добра та любови до природи. Живучи в більшості по містах, ми не маємо на жаль частішого контакту з природою. Тому для цього слід нам якнайбільше використовувати наші сумівські оселі, де можливий побут серед природи. Слід кожного літа їхати на сумівські табори, щоб там серед зелені і чарівної природи набирати свіжих сил й охоти до дальшої корисної праці. Юнацтво також повинно дбати, щоб ці посілості були гарно удержані і в тому напрямі проявляти власну ініціативу, засаджуючи пусті галяви новими рослинами, насаджуючи квіти біля паланок тощо. Наші оселі повинні відзначатися красою, чейже це наш особливий сумівських куток Божого світу.

Побажаним також є те, щоб ми навчилися якнайбільше про природу, а в першу чергу назви різних родів дерев, квітів та других рослин, як також різних звірів. Таким способом ми будемо чути більше зближеними з природою, подібно як наступає зближення між людьми, коли довідаються імена один одного. Слід нам вивчати життя звірят, пташок і комах, пізнавати рослини і їх користі. Природа навчить нас багато, дасть нам силу й здоров'я та розкаже про прекрасні таємниці свого життя, яку їй дав Господь-Творець.

Особливо важливим є запізнатися із красою і чаром природи української землі. Це ми можемо робити навіть, коли живемо далеко поза рідними сторонами. На допомогу нам приходять фотографії, малюнки українських мистців, а також книжки українських письменників, які у своїх чудових творах дають чудові описи краси української природи, часами навіть живішими образками як фотографії. Усе це допоможе збудити прив'язання до нашої чудової Батьківщини України.

Б. ПРИВІТИ СУМ

1. Святочний привіт: ЧЕСТЬ УКРАЇНИ—ГОТОВ БОРОНИТИ!

Цей привіт вживається на офіційних сумівських імпрезах, при відкритті та закритті сумівських здвигів, апелів, зборів та сходин. Такий привіт має за ціль пригадати зібраним сумівцям, під яким знаком м проходить сумівська діяльність та життя кожного члена нашої Спілки

Цей привіт пригадує, що кожен сумівець і сумівка повинні бути завжди готові боронити честь України і своєї гідности, як українці, сини й дочки українського народу.

2. Повседневний привіт: ГАРТУЙСЬ!

Гартуватись значить скріплювати, себто зміцнювати себе фізично і духово, щоб стати витривалим і змогти витримати будь-які труднощі в житті. Цей привіт пригадує, що сумівці мають привчати себе до всяких життєвих ситуацій, добрих і злих, включно із ситуаціями, що вимагають тяжкої праці чи зношення голоду, холоду, всяких невогод, страху тощо. Життя не завжди легке і, звичайно, треба вміти зносити багато злиднів, неприємностей і випробувань, щоб здійснити життєві цілі.

Сумівський привіт має своє глибоке значення: він пригадує, що сумівець не може бути «м'яким залізом» у житті, не може гнутися перед всяким лихом, не може плакати і просити, не може жити з праці інших, а мусить бути твердим як сталь, мусить бути сильним, і радше вмерти ніж «зламатися чи зігнутись».

Привіт «Гартуйсь!» також пригадує, що сумівці мають плекати духову силу, силу волі і характеру. Не підпадати під вплив матеріялістичних гонів та мод, а радше змагати до того, щоб стати і остатись сильною індивідуальністю. Сумівці мають бути твердими, принциповими та відважними.

ПОЯСНИТЬ «СВІТОГЛЯДОВО-ВИХОВНІ ЗАЛОЖЕННЯ» ЮНАЦТВА СУМ ТА «ПРИКМЕТИ ОСОБОВОСТІ СУМІВЦЯ».

А. «Бог і Україна»—гасло і дороговказ

БОГ і УКРАЇНА—це два великі і святі слова, вписані на прапорі Спілки Української Молоді—як гасло, або мотто життя сумівців, та як дороговказ, що вказує на найважливіші цілі нашого життя. Таким найважливішим у житті є служіння Богові, нашому Творцеві, та Україні, нашій Батьківщині, землі, що давала життя і силу народові з якого ми походимо.

Віра в Бога і Україну ушляхетнювала та убагороднювала наш нарід: робила його добрим, лагідним та чесним у відносинах між людьми, повним співчуття до всіх нещасливих та покривджених. Віра в Бога і Україну зміцнювала наш нарід—давала йому силу протистоятися всякій неправді та несправедливості і боротися із кожним, хто несе зло та поневолення. Віра в Бога і Україну давала відвагу та мужність у страшній боротьбі проти можливо наймогутніших сил у світі, які несли поневолення не тільки українському народові, але і багатьом другим народам. Така сила духу виходила із віри в остаточну перемогу Божої Правди і Добра та особливе опікунство Бога над українським народом за його щирі вірність і послухність Божим законам.

Б. Знання—духова сила і зброя

Знання потрібне для того, щоб пізнати та зрозуміти явища, які ми стрічаємо у житті. Знання дає нам засоби розв'язати складні проблеми нашого світу та життя суспільств і людини.

Здобуваючи знання, людина збагачує свій дух і творить сильну основу на якій може будувати власний світогляд, себто філософію життя і поглядів на світ. Знання збуджує свідомість найвищої мети людського життя: змагання до добра і правди, до сили і краси. Без відповідних знань і вміння володіти ними людина не була би спроможною виконати цього великого і почесного завдання життя.

Знання необхідне для розвитку бистрого розуму, самостійної і критичної думки та творчої уяви—тієї духовної сили і зброї, без якої не було би ні боротьби за здійснення великих ідеалів добра, правди і краси, ні поступу в ім'я особистого, національного і вселюдського добра.

При цім людина повинна пам'ятати і про себе: про пізнання себе та поглиблення розуміння власного «я». Пізнавши себе, людина зуміє плекати та розвивати свої добрі предмети і позбуватися злих, щоб так

ПОЯСНИТЬ «СВІТОГЛЯДОВО-ВИХОВНІ ЗАЛОЖЕННЯ» ЮНАЦТВА СУМ ТА «ПРИКМЕТИ ОСОБОВОСТІ СУМІВЦЯ».

А. «Бог і Україна»—гасло і дороговказ

БОГ і УКРАЇНА—це два великі і святі слова, вписані на прапорі Спілки Української Молоді—як гасло, або мотто життя сумівців, та як дороговказ, що вказує на найважливіші цілі нашого життя. Таким найважливішим у житті є служіння Богові, нашому Творцеві, та Україні, нашій Батьківщині, землі, що давала життя і силу народові з якого ми походимо.

Віра в Бога і Україну ушляхетнювала та убагороднювала наш нарід: робила його добрим, лагідним та чесним у відносинах між людьми, повним співчуття до всіх нещасливих та покривджених. Віра в Бога і Україну зміцнювала наш нарід—давала йому силу протистоятися всякій неправді та несправедливості і боротися із кожним, хто несе зло та поневолення. Віра в Бога і Україну давала відвагу та мужність у страшній боротьбі проти можливо наймогутніших сил у світі, які несли поневолення не тільки українському народові, але і багатьом другим народам. Така сила духу виходила із віри в остаточну перемогу Божої Правди і Добра та особливе опікунство Бога над українським народом за його щирі вірність і послухність Божим законам.

Б. Знання—духова сила і зброя

Знання потрібне для того, щоб пізнати та зрозуміти явища, які ми стрічаємо у житті. Знання дає нам засоби розв'язати складні проблеми нашого світу та життя суспільств і людини.

Здобуваючи знання, людина збагачує свій дух і творить сильну основу на якій може будувати власний світогляд, себто філософію життя і поглядів на світ. Знання збуджує свідомість найвищої мети людського життя: змагання до добра і правди, до сили і краси. Без відповідних знань і вміння володіти ними людина не була би спроможною виконати цього великого і почесного завдання життя.

Знання необхідне для розвитку бистрого розуму, самостійної і критичної думки та творчої уяви—тієї духовної сили і зброї, без якої не було би ні боротьби за здійснення великих ідеалів добра, правди і краси, ні поступу в ім'я особистого, національного і вселюдського добра.

При цім людина повинна пам'ятати і про себе: про пізнання себе та поглиблення розуміння власного «я». Пізнавши себе, людина зуміє плекати та розвивати свої добрі предмети і позбуватися злих, щоб так

удосконалювати себе і ставати кращою одиницею. Чим більше таких одиниць матиме наша нація, тим вона буде культурнішою і сильнішою. Так колись навчав великий український філософ, Григорій Сковорода, який вважав найпершим завданням людини—пізнати себе, свої таланти і зацікавлення задля того, щоб життя людини було якнайповніше і найбільш щасливе.

У нашому народі віддавна плекається пошана до знання. В українському народі є дуже багато приповідок про те, що знання у великій мірі є запорукою успіху людини в житті. Наприклад: «Пташка красна своїм пір'ям, а людина своїм знанням», «Хто вчиться замолоду, не знає на старість голоду», «Наука в ліс не веде, а з лісу виводить», «Книга вчить, як на світі жити». Варто на цьому місці навести й уривок про вартість читання книжок із давньої книги, популярної за княжих часів в Україні, «Збірника Святослава»:

«Читання книжок—річ дуже добра. Щасливі ті, що шукають знання у них, бо знайдуть його для свого задоволення і для піднесення своїх почувань. Розуміючи правду, будемо руководитися нею у житті. Так як не збудуєш корабля без цвяхів, так людина не стане мудрою і праведною без читання книжок, що дає людині знання, як скріплювати вартість життя.»

Подібно писав Іван Франко:
«Книги—морська глибина,
Хто в них пірне аж до дна
Той, хоч і труду мав досить
Дивні перли виносить.»

Щоб здобути знання, то треба вчитися і то пильно вчитися, бо знання саме не увійде в нашу голову. Тільки через особливу пильність в науці, люди навіть менше здібні з уродження, набували великого знання, робили винаходи, ставали славними, і в цей спосіб зробили великі прислуги для людей та свого народу. Добрим прикладом пильности в науці є Іван Франко, який подолав усі перепони в науці й вибився на першуна серед учнів, а згодом став великим науковцем, письменником та поетом, автором дуже великої кількості наукових та літературних праць.

В. Любов до ближнього і лицарськість

Любов до ближнього—це після любови до Бога найвища честнота людини. Без цієї любови людина людині була би вовком. Неможливі були б ані дружба між людьми, ані життя спільнот і народів, бо не було би основи на якій таке життя могло би розвиватися. А без існування спільнот не було би добра, культури і поступу серед людей, тільки вічна боротьба і

страх, а через це примітивне існування.

Світлими прикладами любови до ближнього, жертвенности та героїзму є великі постаті із української історії. Старі літописи згадують, як наші славні князі Володимир Великий, Володимир Мономах та другі звертали особливу увагу на несення допомоги усім, хто у біді: сиротам, вдовам, бідним, хворим, калікам, тощо. Літописи підкреслюють, що між українцями існувало тоді переконання, що вияви любови до ближнього—це найважливіша вимога правдивого християнського життя. Подібно навчав батько нашого народу, Тарас Шевченко, який писав, що найбільше добро—це братолюбіє, любов до братів і ближніх. А тисячі найкращих синів і дочок українського народу жертвували своїм життям ізза любови до свого народу і бажання принести йому щастя. «Більшої любови немає нікто, як той що віддає своє життя за других,» сказав Христос, і дійсно любов до України була такою сильною у наших героїв, що їхній приклад зворушив серця других пожертвувати щастям у власному житті задля осягнення щастя для свого народу.

Впарі із любов'ю до ближнього плекається в українському народі чеснота лицарськості (зберігання у житті традиційного ідеалу життя давніх лицарів творити добро та вставлятися за покривдженими). Українська лицарськість—це одна із найкращих рис характеру української людини, яка виробилася у нашому народі внаслідок довгої боротьби за Правду проти всякого зла, що насувалося на нашу землю. Чеснота лицарськості включає: чесність із собою і в стосунках із другими, готовність безкорисно допомагати потребуючим, дружність і побратимство, відвагу і хоробрість перед небезпекою, рішучість вести боротьбу в обороні честі своєї нації і для здобуття щастя рідному народові, вірність великим та високим ідеалам Правди, Добра і Справедливості.

Г. Свідомість обов'язку і відповідальности

Важливою рисою кожного сумівця та сумівки є глибоко-вироблена свідомість обов'язку і відповідальности. Сумівці вчать, що кожна людина має обов'язки перед Богом, родиною, другими людьми, громадою, рідним народом. Сумівці вчать не легковажити цими обов'язками, бо у такому випадку світ стане дуже поганим місцем для людей. Сумівці вчать не спихати свій обов'язок на других, бо і другі стануть подібно діяти. Сумівці також вчать, що обов'язок це не тільки виконання того, що нам хтось скаже чи нас попросить зробити, але також щоденне діяння і поведження згідно із свідомістю, що ми є християни, українці та сумівці.

Бути християнином значить дотримуватися Божих законів, а в першу чергу пильнувати про віддання гідної прослави і подяки Творцеві, про активну

участь у житті Христової Церкви, і про постійні вияви любови до свого ближнього. Бути українцем значить пильно зберігати велику спадщину свого народу, а в першу чергу зберігати його чудову мову, приймати активну участь у житті свого народу, бути активним в українській громаді і діяти та працювати для здобуття щастя своєму народові. А бути сумівцем значить пильно у житті дотримуватися Сумівського Закону, старатися здійснити ідеали СУМ та до кінця життя залишитись активним членом СУМ.

Добрий приклад почуття обов'язку і відповідальності лишила нам дівчина з часів татарського лихоліття на Україні, яка коштом власного життя врятувала своє село, коли свідомо завела татар у багна та болота густого лісу, замість повести їх до села, як цього їй наказано було під загрозою смерти.

Рівнож слова Івана Франка завжди повинні бути у нас на приміті для того, щоб ми ніколи не забули про важливість сповнення обов'язку:

«Кожний думай, що на Тобі
Міліонів стан стоїть,
Що за долю міліонів
Мусиш дати ти одвіт.»

Почуття і свідомість обов'язку та відповідальності спонукає людину до гарних і корисних діл і звичок, тобто таких автоматичних поведінок і дій, що впливають із почуття потреби виконувати їх. Це такі автоматичні поведінки і дії, що дають моральне задоволення людині і без яких вона зазнала би почуття неприємності або і докори сумління. Приклади таких гарних звичок—це: повсякчасне придержання чистоти, порядку та точності, часте читання добрих книжок, постійна допомога бідним та хворим, нахил бути самоопанованим, обережним, чесно працювати, радше ніж здобувати гроші нечесними способами, або при використуванні других і т.д.

Такі звички формують у людині добрий характер, без якого важко було би уявити собі ідейну людину, а тим самим і вартість життя.

Свідомість обов'язку і відповідальності тісно пов'язані теж зі словністю, точністю та пильністю. Додержування даного слова, призвичаєння бути точним та пильне виконання доручених або добровільно прийнятих на себе обов'язків—повинні бути прикмети кожного сумівця та українця, бо таким чином він буде мати почуття обов'язку і відповідальності не тільки у щоденному житті, але й у вищих формах праці для свого народу (в громадському, культурному, політичному та церковному житті). Ці риси

характеру виразно виступають у всіх найкращих постатях української історії і культури від найдавніших часів, аж по сьогоднішній день.

Молодість—це час посіву. Що на весні посієш то й восени збиратимеш. Як на весні сіємо, щоб мати гарний збір, так треба і в молодості дбати і набувати, щоб на старші літа щось мати. Хто не сіє, не може сподіватися збору. Кого хліб не запрацьований чесними руками не може сподіватися доброго та довірливого ставлення людей в житті. Хто з молоду не навчиться точности, обов'язковости і працьовитости, той в майбутньому буде лише завадою, або й шкідником для себе, других та суспільства.

Г. Цілеспрямованість та працьовитість

У житті ви побачите, що треба мати високу ідею, яка розбуджує охоту до життя і дає значення або сенс нашому, життю. Без цього ми чуємося загublеними і безвартісними. Фізична насолода і користі мають тільки тимчасову вартість, і то облудливу, бо дають короткотривале задоволення і розбуджують тільки пристрасті та неспокій.

Високі ідеї, натомість, розбуджують людей до великих діл, які мають вартість на довгий час і приносять користь многим людям і навіть поколінням. Але ідеї все ж таки вимагають живих людей, які невпинно працюють для їх здійснення. Мало що у житті здобувається легко, тому треба наставляти себе не піддаватися у праці, коли заходять перепони або проблеми, а радше не спускатися із визначеної собі дороги: прямувати відважно до цілі. Це і є значення слова цілеспрямованість. Життя стає більш вартісним, коли ми ставимо перед собою цілі та спрямовуємо свої зусилля на здійснення цих цілей. Таким способом ми осягнемо багато і корисного у житті. Праця рівнож є одним із найважливіших засобів розвитку. Найбільший талант не може розвинутися без постійної праці. У житті ми пізнаєм, що мало зможем здійснити без тяжкої і послідовної праці.

Колись поет Богдан Грінченко писав про надзвичайно велике значення праці так:

Праця єдина з неволі нас вирве:
Нумо до праці, брати!
Годі лякатись! За діло святес
Сміло ми будемо йти!

Праця не згине між людьми даремне:
Сонце засвітить колись,
Дякою нас тоді люди згадають-
Нум же! До праці берись!

Наш нарід потребує людей працьовитих, добре освічених та професійно досвідчених, бо такі люди причиняються до скріплення українського держави та її дальшого розвитку.

Д. Фізична вправність, сила і здоров'я

У парі із духовим розвитком молодої людини повинно йти її фізичне виховання (тіловиховання). «В здоровому тілі—здорова душа!» каже стара латинська пословиця. Людина, яка дбає про свою фізичну справність і силу є звичайно людиною із добрим характером і здоровим наставленням до життя.

Фізичне виховання розвиває у людині не тільки такі користі як фізичну силу, здоров'я і гарну поставу, але і ряд добрих чеснот і прикмет характеру, як загартованість до невгод і готовність успішно поборювати їх, почуття честі у грі і праці, бистроту, рішучість та обережність, дружність, відвагу, прецизійність, сильну і добру волю, тощо.

У світлі цього великої глибини набирають слова Івана Франка:

«Нині вчися побіджати,
Завтра певно побідиш.»

Навчаючи загострювати усі свої сили і спроможності для перемоги у фізичнім змагу, ми тим самим привчаємо себе до вимог майбутніх змагів у житті, особливо за здійснення великих цілей. Добрими прикладами цьому є відомі постаті із кожної доби української історії, які змалку привчали себе бути сильними і відважними у житті. Серед тих, про кого збереглися описи подвигів особливого зусилля, здійснених у дитинстві, є князі Святослав Завойовник, Володимир Мономах, Роман Галицький, гетьмани Петро Конашевич-Сагайдачний, Богдан Хмельницький, Петро Дорошенко, провідники національно-визвольної боротьби Степан Бандера, ген. Роман Шухевич, славні полководці та рядові воїни українських збройних формацій, а також українські жінки від княгині Ольги до членкинь націоналістичного підпілля. Хай козацькі сини та дочки гартують свої душі і тіла на зустріч життю!

Е. Дружність і побратимство та сумівська спільнота

Дружність і побратимство—це ті елементи, що збагачують життя людей і спільнот. Писав колись Іван Франко у «Притчі про життя»:

«Життя важке, природа нам ворожа
І тисячі пригод і небезпек

З усіх боків усе нас оточують...
Та одно лиш нам
Лишилось те, чого ніяка сила,
Ніяка нам пригода взяти не може:
Це чиста розкіш братньої любови,
Це той чудовий мед, якого крапля
Підносить душу понад всю тривогу (страх),
Над всю турботу...»

Дружність і побратимство існують там, де панує взаємне розуміння, згідливість, братерська любов, особиста скромність та пошана до інших, готовність допомагати один одному у потребі, підпорядкування власного «я» для загального добра та щира співпраця у всіх спільних ділах.

Натомість, найбільші вороги дружності і побратимства і неправдомовність, обмова (поширення неправди про інших), нещирі зарозумілість, необов'язковість, брак взаємного довіря, егоїстичність і брак взаємної пошани.

Будучи членами СУМ ми маємо чудову нагоду не тільки звичаями до життя повного дружності і побратимства, але пережити хвилини великої приємності і радості як учасники життя сумівської родини СУМ-і ми знайдемо, що кожен один одному як брат і сестра, кожен входить відразу при стрічі велику приязнь і теплоту, навіть коли сумівці із різних та далеких країн. Нашим ідеалом повинно бути збереження цієї зв'язаності сумівської родини і постановою ніколи послабити сумівську спільноту нашим відходом від неї.

Є. Краса та чар природи

Сьогоднішня «модерна» людина стоїть зачарована здобутками технологій та можливостями, що технологічні винаходи відкривають людині. І правди діти, є чим надивуватися. Технологічний поступ дає змогу людині полегшити собі життя і увійти у «нові світи», пережити те, чого донедавна людина навіть і не мріяла для себе. Технологія дає доступ прямо кожній людині до віддалених скарбів. Нині людина навіть не мусить виходити з хати, щоб помандрувати по світі чи у минуле—фільми грандіозної продукції переносять її у далекі та незнані часи і землі.

Але чи технологія допомогла людині духовно збагатитись? Наврядчи технологія мало причиняється до ушляхетнювання (поліпшення) удосконалення людського характеру.

Природа натомість заставляє людей зміцнити власний характер в обличчі постійних вимог життя. Природа вчить покору, будить почуття краси і бажання надати красу і власному життю, указує людям, що треба навчитись співжити один з одним, співдопомагати, а при цьому будувати у собі духову та психологічну силу і фізичну витривалість. Цікаво, що навіть найбільш недружні та егоїстичні діти стають більш товариські і альтруїстичні на довшій прогульці, під впливом усвідомлення, що без співпраці, учасники мандрівки ледви чи зможуть дати собі ради.

3. «Честь України—Готов Боронити!»

«ЧЕСТЬ УКРАЇНИ—ГОТОВ БОРОНИТИ!»—це не тільки форма привіту, але рівночасно і слова, що є зобов'язуючі для кожного сумівця завжди і всюди. Якщо ми не будемо вважати ці слова зобов'язуючими, як їх вважали наші славні попередники, український нарід не зуміє захистити своє місце серед народів світу. Всякі безсовісні неправди про наш нарід будуть поширюватися, якщо в обороні правди про наш нарід не ставатимуть його діти. Пошани наш нарід не буде мати серед других народів, коли він не буде мати відданих та відважних синів і дочок, готових жертвувати всім для щастя рідного народу.

Впродовж довгих століть наші вороги вдавалися до всяких способів, щоб знецінити й здескредитувати український нарід в очах чужинців. Українську історію перекручували, українців представляли у поганому світлі. Усе величне у нашій історії наші вороги присвоювали собі, а свої огидні вчинки поповнені на нашій землі вони приписували нам. До такого чорного діла прикладали своїх зусиль наші вороги! На жаль, століття фальшувань залишили глибокий корінь, і ще часто будуть баламутити чужинців про наш нарід. Тому нам треба діяти активно, щоб справити всякі фальшиві інформації про українців, бо людина, яка не знає краще, готова усьому повірити. Честь нашого народу прямо вимагає такої дії.

Маючи перед очима положення українського народу, а особливо ту неприродню ненависть до нашого народу його ворогів, ми мусимо так поступати, щоб приносити славу нашому народові. Націю оцінюють чужинці за поступованням її окремих членів. Тому ми не сміємо зробити щось такого, що принижувало би українців в очах чужинців. Своїми вчинками ми можемо здобути для українського народу, або ворога, або приятеля.

Вкінці, не можна забути, що честь нашого народу була потоптана, коли наш нарід знаходився у неволі під чоботом ворога. Тому наш нарід не сміє ніколи стати покірливим рабом, якому однаково чи він живе у волі чи

неволі.

Вороги України часто бралися до брудних методів, щоб здескредитувати наш нарід в очах других народів, які почувши таке ставали на неприхильними, а то й ворожими до нас. Всякими неправдами годували наш нарід окупанти України, щоб вбити у ньому почуття певности та справедливості своїх змагань і виплекати в українському народі паралізуюче почуття меншевартості. Обов'язком сумівця у випадку знеславлення українського народу є відважно виступити із голосом правди. Тому, щоб бути ефективним, слід добре вивчити нашу історію, особливо спірні моменти в історії. Часто ми побачим, що ворог просто приписує нашому народові свої власні погані вчинки.

Честь свого народу ми зневажаємо та понижуємо, коли встидаємося свого рідного—мови, звичаїв, Церкви українського народу. У мові та звичаї перебуває душа народу; це найосновніші та найінтенсивніші вияви його світогляду, ментальности, духу. Це те, що є найсвятіше в українському житті. Цураючись своєї мови і звичаїв, ми відкидаємо те, що творить основу українського світу, і цим заявляємо, що ми не надаємо великого значення збереженню того, що робить наш нарід унікальним. Рівночасно, ми повинні дбати, щоб не приносити встиду народові своєю поведінкою та вчинками, особливо нечесністю, лінівістю, ширенням наклепів на других українців, сварливістю, підриванням національної єдності тощо.

Вкінці, треба нам боронити честь нашого народу як народ свободолюбного, що ніколи не зігне коліна чужому панові, ніколи не погодиться на рабське існування. Колись дружинники—військ українських князів—свято зберігали гасло: «Не посоромимо українську землю! Або вернемося у славі, або згинемо у боротьбі!» Тоді Україна була вільною, сильною і щасливою. Без такої настанови у її дітях, сьогодні ледви чи повернуться такі величні часи для нашого народу. Тому зберігати наказ «Честь України—Готов боронити!»—це святий обов'язок кожного сумівця.

ВМІЄ ОПИСАТИ ВСІ ЕЛЕМЕНТИ ВЕЛИКОЇ СУМІВСЬКОЇ ЕМБЛЕМИ ТА ПОЯСНИТИ ЇЇ СИМВОЛІКУ У ВІДНОШЕННІ ДО ЗАВДАНЬ ТА ХАРАКТЕРУ СПІЛКИ УКРАЇНСЬКОЇ МОЛОДІ.

Символіка сумівської емблеми є така:

Зовнішня форма емблеми нагадує нам щит із княжих часів. У тих часах воїни-дружинники, оборонці рідного краю, користувалися щитом для захисту тіла у боротьбі із ворогом. Подібно, сумівське виховання, побудоване на високих традиційних ідеалах нашого народу, повинно бути для нас оборонним щитом у теперішній духовій боротьбі проти сьгоднішніх наших ворогів—в першу чергу у боротьбі проти Москви, що всіми способами старається покалічити душу нашого народу, а в другу чергу—у боротьбі проти тисків денационалізації та асиміляції.

На середині щиту розміщені три букви «СУМ» нарисовані так, щоб нагадати тризуб. Цим підкреслюється головну ціль сумівської праці та найважливіший обов'язок кожного сумівця—служіння українському народові, а також єдність із життям та змаганнями українського народу. Спілка Української Молоді свято береже символ української державности і готує членство до боротьби за відновлення самостійної і соборної української держави.

Три букви СУМ є білої фарби, яка символізує чистоту наших ідей та прагнень. Наші ідеали справедливі, боротьба за вільну українську державу—справедлива. Рівнож СУМ виховує своїх членів самовіданно і чесно працювати для свого народу, не шукаючи при цьому якихсь особистих користей.

Дальше під трьома літерами «СУМ» знаходяться схрещені чотири дубові листки, по два із кожного боку. По середині них та при долині листків—два дозрілі жолуді. Дубові листки символізують міць, силу, бо дуб є найміцнішим деревом. Це повинно нагадувати нам сумівський привіт—«гартусь!», що означає кріпитися, міцніти, щоб могли перенести різноманітні випробування у житті. Жолуді вказують на овоч (плід) праці сумівців. Жолудь—це зерня, що родять дуби. Щоденна сумівська діяльність приносить великі та важливі наслідки і користи. Рівнож ми можемо бути горді, що СУМ вніс великий вклад у життя нашого народу.

Від дубових листків і жолудів до верху щита біжать жовті лінії (внизу вузькі, а чим вище—то ширші). Ці лінії—це промені сходячого сонця, що освічують шлях до мети, до здобуття вільного і щасливого життя для рідного українського народу на власній землі. Ми прагнемо до світла, до сонця, і змагаєм до висот. Розміщення цих жовтих ліній на синьому тлі

нагадує кольори українського національного прапору.

Таким чином, три літери «СУМ» нарисовані у формі тризуба («сплетені в тризуб»), знаходяться на бойовому щиті, що також містить дубові листки і жолуді, а тло цьому творять соняшні проміння на синьому небі.

ЗНАЄ ПОРЯДОК ЮНАЦЬКИХ СТУПЕНІВ, ЯКІ ОСЯГАЄТЬСЯ ШЛЯХОМ ІСПИТІВ І МОЖЕ ПОЯСНИТИ ЗНАЧЕННЯ КОЖНОГО СТУПЕНЯ ТА ПІЗНАЄ ФУНКЦІЙНІ ВІДЗНАКИ ЮНАЦТВА СУМ.

Впродовж років молодшого та старшого юнацтва сумівці приступають до п'ять юнацьких іспитів. Кожен з цих іспитів ставить перед юнаком чи юначкою ясно визначені завдання: опанувати певне знання, виробити у себе певні прикмети характеру та здійснити певні практичні дії. У роках молодшого юнацтва приступається до трьох іспитів, а в роках старшого юнацтва—до двох.

Хто успішно перейде юнацький іспит, той осягає юнацький ступінь. Ступені—це свого роду підвищення. Із кожним ступенем ми все більше зближаємося до осягнення дійсного членства у СУМ-і.

Кожен ступінь носить назву, взяту із української військової традиції, для підкреслення якогось ідеалу та риси характеру, які стали частиною сумівської традиції.

Перейдім юнацькі ступені за порядком, зупиняючись на поясненні назви кожного ступеня:

І-ий іспит молодшого юнацтва на ступінь «Отрока»

Отрок—так називався хлопець—юнак, який вчився стати правдивим вояком—дружинником у війську князя. Такий юнак навчався під опікою старшого вояка-дружинника і довгими порами перебував поза батьківським домом. Часами ходив із князем та дружинниками у похід, сповняючи допоміжну роль, приміром пильнування воєнного приладдя, військового товару та запасових коней.

Отрок учився військового ремесла: їздити на коні, стріляти з лука, кидати ратищем-списом та боротися із мечем. Поволі переборював всякий страх у собі, бо до боротьби із страшними азійськими кочовиками дійсно треба було мати великої відваги. Постійно перебував при князеві та дружинниках і так пізнавав та при звичаювався до дружинницького життя. Увіходив у вояцьке побратимство дружинників та виробляв лицарські риси і чесноти.

Ідеал отрока дуже підходить наймолодшим сумівцям. Поволі юнак та юначка мусять при звичаюватися бути довший час поза батьківським домом, в опіці сумівських виховників замість батьків. У СУМ-і юнак та юначка учаться давати собі раду у житті. Поволі вони при звичаюються до сумівського життя, яке заставляє юнака та юначку діяти самостійно та

покладатися більше на себе замість того, щоб усе бігти до батьків по поміч. У СУМ-і від юнака та юначки сподівається виплекання певних добрих рис характеру, а в першу чергу чесність, співдружність та відвагу. У СУМ-і юнак та юначка знаходять для себе побратимство не тільки для забави, але для різних спільних переживань. Це є побратимство, побудоване на вмінню співпрацювати та шанувати один другого. Із осягненням ступеня отрока юнак та юначка починають ставати правдивими сумівцями.

II-ий іспит молодшого юнацтва на ступінь «Вістового»

Вістовий—так у новіших українських військових формаціях (приміром УПА) називався той, хто мав завдання переносити накази, доручення, повідомлення та важливі інформації (вістки) поміж віддалами війська, що були розкидані по великому терені. Утримування зв'язку поміж окремими відділами—дуже важлива справа, але сповняти цю функцію було дуже небезпечно, бо треба було не раз переходити терен, опанований ворогом. Тому на такі завдання звичайно вибиралося малого хлопця, якого найменше ворог би підозрівав як пов'язаного із військом. В УПА вістовими дуже часто були пастушки.

Функції вістового вимагали великої обережності, щоб переносючи депешу він не натрапив у руки ворога. У першу чергу йому треба було вміти оминати та остерігатись ворожих патрулів, що нищпорили по даному терені. Для цього він мусів добре вивчити свій терен, знати його природу, як приспособлюватись до неї та використати її, щоб рухатися спритно і непомітно у даному терені. Він мусів навчитися як ходити по лісі, як повзати по землі, як сховатися, щоб його не було видно. Хоч малий хлопець, він мусів навчитись перемогти у собі страх і біль, умом випередити свій вік, бо його функція вимагала бути відважним і витривалим. Він мусів загартувати себе витримати всяку погоду і непогоду, бо часто доводилося діяти у ночі, холоді, дощі, в зимі. Вкінці, він мусів вчитися обережності та хитрости у тім, що говорив, коли вже попав у руки ворога.

Ідеал вістового—опанування спосібності діяти серед природи—повинен просвічувати юним сумівцям, які дуже часто не призвичаєнні жити серед природи, привикши до вигод міста, а то і бояться перебувати серед дикої природи. Коротші прогулянки та довші прогульки із таборуванням у терені, теренові гри, включно із нічними алярмами, і різні зайняття у природі—мають за ціль запізнати сумівця із природою та життям у природі.

III-ий іспит молодшого юнацтва на ступінь «Звідуна».

Звідун—так в українському війську називався той, хто мав обов'язок розвідати про ворога—його розташування, приблизне число, силу, озброєння. Іншими словами це був вивідувач, той хто вивідував усе, що можна про ворога. Звідун мусів вміти тихо, непомітно підсунутися під ворожий табір, якщо можливо із різних сторін, щоб добре приглянутися силі ворога. Важне було спостерігти порядок життя у ворожому таборі, щоб знати, коли найкраще відбутися напад на ворога. Та, хоч страшно і небезпечно, не раз треба було пробути довший час близько ворожого табору. Крім цього, треба було також добре простудіювати терен довкола табору ворога—з яких боків можна відбити атаку, в яких місцях ворог найслабший, яким шляхом можна відбутися відхід, де можна сховатися в разі потреби. Але не тільки треба було вміти підкрастися—ще важніше треба було вміти добре запам'ятати усе побачене, бо військові треба було знати різні речі про ворога. Так звідун мусів розвивати добру пам'ять.

Ідеал звідуна—розвиток змислів, а головню пам'яті—важна частина сумівського життя.

I-ий іспит старшого юнацтва на ступінь «Воїна»

Воїн—так називався вояк у княжих часах. Але це не був професійний вояк; такими в княжій Україні були дружинники. У тих часах були два роди війська: постійне або професійне військо, яке займалося виключно військовими справами—це були так звані дружинники, та «вої» або «воїни». Коли в Україну приходив ворог у більшому числі, князь скликував усіх чоловіків побільшити ряди княжого війська. Це було так зване народне ополчення (воєнна мобілізація). Тоді до війська ставав кожний, «від малого до великого», з якою-небудь зброєю, навіть з дрючками. Сюди входили і мешканці міст, і селяни. Так вони ставали «воїнами», себто тими, що воюють.

У мирних часах воїн займався чимось другим—дуже часто це був селянин, який працював на полі. Але коли на країну навіщала небезпека, воїн покидав роботу, брав в руки зброю та йшов воювати. Таким чином, він був готовий на поклик князя прилучитися до походу на ворога та воювати в обороні рідної землі.

Воїни також переходили у мирному часі воєнну заправу, відбували різні військові вправи для опанування військового ремесла. Але боротися так добре як дружинник, чи орудувати так добре зброєю він не знав, тому тягар війни був для нього тяжчим. Головно, коли Україна стала тереном частих нападів азійських кочовиків, воїн мусів виплекати постійну готовість іти воювати.

Такою постійною готовністю включитися у боротьбу за волю України повинні відзначатися сумівці.

II-ий іспит старшого юнацтва на ступінь «Дружинника»

Дружинник—це воїн постійного особистого війська князя. Таке військо носило назву «дружина» і до нього вступали воїни, що добровільно погодилися займатися обороною даного князівства. Члени дружини присягали князеві бути йому беззастережно вірними і бути постійно готовими відгукнутись на його заклик про допомогу. Князь натомість із своєї сторони зобов'язувався дбати про потреби своїх дружинників. Умова між князем та дружинниками була свобідною і дружинники могли покинути одного князя та перейти до другого, коли вважали, що князь відповідно не здійснює зобов'язання опікуватись своїми дружинниками. Дружинники також сповняли функцію княжих дорадників, бо саме вони були найкраще ознайомленні із справами держави. Дружина була тією силою на якій спочивала оборона української держави.

Дружинник був професійним воїном і займався виключно військовими справами. Постійно вишколював себе, удосконалював свою боєздатність, себто спосібність добре воювати із ворогом. Назва «дружинник» походить від слова «друг», приятель, і оригінально дружина була об'єднанням друзів, що згуртувалися для осягнення спільних цілей: оборона міста чи землі, громлення та напастування ворога, здобування слави.

Найважливішими прикметами дружинника були лояльність своєму князеві та готовність прийти князеві з військовою допомогою. Такими прикметами мають відзначатися дійсні члени СУМ, бо Спілка Української Молоді була створена саме із ціллю готувати своїх членів для захисту Батьківщини проти всякого ворога.

ВИГОТУЄ І ПОДАСТЬ ДОКЛАДНИЙ ПЛЯН СХОДИН РОЯ ТА АПЕЛЮ, ПЛЯН МАНДРІВКИ РОЯ ТА ПОРЯДОК ЗАНЯТЬ ДНЯ НА ТАБОРІ.

Відповідальний за визначення порядку занять (виховник, комендант, бунчужний, головний виховник) має досить вільну руку уложити програму так, впорядкувати його так, щоб досягнути якнайкращий успіх. Але існує загальний рамовий порядок для кожного роду сумівських занять, яким варто користатись, бо це випробуваний порядок, пристосований до виховних цілей СУМ і спроможностей та потреб дітей. Рівнож варто дотримуватись цього порядку, бо він дає загальну «універсальну» форму тому, що ми називаємо «сумівським життям».

Від кандидатів на ступені «Воїна» та «Дружинника» вимагається знати цей загальний порядок головних родів сумівських занять: ройових сходин, апелю, дня на таборі, прогульки. Ця вимога має своє значення. Слід пригадати, що головна різниця між молодшим та старшим юнацтвом полягає у побільшенні відповідальностей у віці старшого юнацтва. Виховник молодшого юнацтва знає, що мусить постійно помагати своєму юнацтву у виконанні різних доручень та обов'язків. Від старшого юнацтва натомість сподіється більш самостійної дії, більшого вияву почуття відповідальності у виконанні наложених на них завдань, більшого само-унапрямування (вміння самому визначити напрям своїй діяльності).

Молодше юнацтво ще має так би сказати право бути залежним від опіки та частих пригадок виховника. Але старше юнацтво повинно самому пам'ятати про свої обов'язки, головню про ті обов'язки, які йдуть впарі із стандартними сумівським зайняттями. Зрештою, час від часу старшому юнацтву дається нагода самому покерувати певними заняттями, і це вони повинні вміти зробити. Важною частиною сумівського виховання є розвиток провідницьких здібностей (здібности бути керівником бодай якогось відтинку сумівської чи громадської праці), а це є перший крок у цьому розвитку.

Крім знання загального порядку головних родів сумівських занять, добре було би, щоб юнацтво вміло пояснити, у чому полягає виховна вартість окремих точок програми. Із цієї причини нижче містимо і порядок занять і коротке пояснення про значення кожної точки.

А. РОЙОВІ СХОДИНИ

1. Відкриття.

Відкриття завжди переводиться згідно із установленим сумівським церемоніялом. Члени роя на наказ виховника або ройового(-ої)

сходяться у лаву і відтак керуючий цією частиною проголошує сходи офіційно відкритими. Такий формальний (офіційний) характер відкриття дає потрібні рамці сходам, а це впливає на справне та ділове перевення дальшої програми. Сумівські сходи це не звичайна собі товариська стріча, радше сходи мають в додатку послужити місцем для духового та інтелектуального росту юних сумівців, збагачення їх знання та вміння.

Нижче містимо текст відкриття сумівських сход.

Ройовий скликає збірку:

«Увага! Переді мною в одній лаві збірка по величині!» (Коли усі вставилися, продовжує): «Струнко! До звіту глянь!»

Відтак Ройовий звітує виховникові:

«Гартуйсь! Друже Виховнику, зголошую стан роя (назва) у числі ___ присутні, плюс ___ несутні, оправдані, плюс один, готовий на Ваш наказ.»

Виховник відповідає:

«Дякую, прошу дати прямо глянь й спочинь, і відступити на місце».

Виконавши цей наказ, Ройовий офіційно відкриває сходи:

«Струнко! Відкриваю сьогоднішні сходи сумівським привітом: Честь України!»

Усі відповідають:

«Готов боронити!».

Відтак слідує відспівання сумівського гимну «Вгору прапори!» Вкінці ройовий дає членам роя наказ відійти на свої місця («На місця розхід!»).

2. Полагодження ройових справ.

Це включає: перевірку присутності, збірка вкладок чи других фондів (приміром на прогулку), відчитання протоколу із попередніх сход та повідомлення про надходячі сумівські або громадські імпреди на яких участь роя обов'язкова.

Протокол—це короткий і загальний опис відбух сход. Найважніше, він повинен пригадати тему гутірки з попередніх сход та головні зайняття (набуте вміння, вивчену пісню, виконаний проєкт, відбуту гру). Протокол також повинен мати занотовані пропозиції та рішення відносно запланованої діяльності (прогулки, імпреди, проєкту, акції, тощо).

Важливість відчитання протоколу полягає у тому, що не дає легко забути значну працю здійснену роєм на сходинах. Виконуючи добру працю, рій чується краще про себе як гурток.

3. Гутірка.

Це важна частина сумівських сходин, бо сумівці приходять на сходини щось навчитись про свій нарід та про життя в загальному.

На сходинах молодшого юнацтва гутірка звичайно має форму казки із поученням, або історичного оповідання про славних людей України та їх великі діла. Звичайно, розповідь закінчують запитаннями слухачів до виховника та виховника до дітей.

У гурті старшого юнацтва гутірка також має форму розповіді, але на дещо поважніші теми: про визначну особу, про якийсь аспект українського, сумівського чи світового життя, або життя в загальному. Гутірка закінчується питаннями та дискусією.

4. Ройові зайняття.

Такими зайняттями можуть бути: вивчення нової пісні (звичайно однієї строфки) чи повторення вивчених пісень, гра у кімнаті або на повітрі, ручні роботи або більший проєкт, вивчення піонерської вмілості (в'язання вузлів, теренознавство, будова тощо).

5. Закриття сходин.

Сходини закриваються у наступній формі:

Ройовий скликає збірку:

«Увага! Переді мною в одній лаві збірка по величині!» (Коли усі вставилися продовжує):

«Струнко! Закриваю сьогоднішні сходини сумівським привітом: Честь України!

Усі відповідають:

Готов Боронити!

Вкінці ройовий дає наказ розійтися (Ройовий: «Розхід!». Усі: «Слава!»)

Б. ПРОГУЛЬКА (МАНДРІВКА)

1. Підготовка до прогульки.

Така підготовка проходить у двох стадіях:

- а) Підготовка заздалегідь (далеко наперед) для визначення характеру, дати, мети та терену прогульки і потрібного виряду. Рівнож перевіряється чи потрібно чогось докупити.
- б) Підготовка у день прогульки (або попереднього вечора). Учасники збираються згідно із отриманою інструкцією. На місці, виховник чи бунчужний ще раз перевіряє кожного чи відповідно підготований (-а) до прогульки.

2. Початок маршу—відхід у мандрівку.

Скликується збірка і учасники вставляються у ряд із наплечниками на плечах. Уважно числиться кількість учасників, ведучий прогулькою дає останні інструкції, пригадує про дисципліну на прогульці, учасники відмовляють молитву і вирушають у дорогу із бадьорою (жвавою) піснею на устах.

Такий святковий відхід важливий, бо з самого початку створює відповідний настрій, від якого у величезній мірі залежить успіх прогульки.

3. Відпочинок.

Якщо це молодше юнацтво, кожних 15 хвилин повинен бути короткий трихвилинний відпочинок. Юнацтво не повинно пити під час цих коротких зупинок. Довший відпочинок на півгодини із їдою повинен мати місце не пізніше двох годин ходу.

В. ПОРЯДОК АПЕЛЮ

1. Збірка по окремих частинах—кошах, куренях, чи підтаборах.
2. Вхід на місце апелю окремих частин.
3. Звітування.

Обозні/кошові звітують бунчужному, а цей звітує голові Осередку чи булавному Відділу/комендантові табору. Якщо на апелі є представник

вищої управи, тоді йому (ii) наступно звітується.

4. Піднесення прапорів (або внесення прапору, якщо апельвідбувається всередині) і відспівання сумівського гимну «Вгору прапори!»
5. Відчитання Святочного наказу про ціль апелю або звичайного наказу дня із поданням порядку дня або свята.
6. Програма. (Святочне слово, роздача відзначень та нагород, мистецькі виступи, тощо)
7. Закриття. Наказ відвести окремі частини на місця для проголошення розходу.

Г. ПОРЯДОК ДНЯ НА ТАБОРІ.

1. вставання («рання зоря») і руханка (ранній прорух, зарядка)
2. миття і підготовка до раннього апелю (переодягнення в однострої), збірка.
3. ранній апель, у програму якого входять: звітування про стан підтаборів, піднесення українського державного прапору при співі сумівського гимну «Вгору прапори!», відчитання денного наказу та молитва.
4. снідання
5. порядкування приміщень (кімнат, шатер) і табору
6. перегляд табору
7. ранкові заняття: гутірка, впоряд, гри і забави, теренові гри, ручні роботи, прогулянки (короткі)
8. обід
9. пообідня тиша (відпочинок)
10. пообідова розвага (купіль, спорт)
11. підвечірок
12. вечірні заняття (спів, спортові змагання, підготовка до ватри, і т.д.)

13. вечеря

14. дозвілля

15. вечірній апель із наступною програмою: звітування, відчитання порядку на наступний день та розподілу обов'язків (хорунжих, дижурних) і зняття прапорів

16. підготовка до снання і нічна тиша («нічна зоря»)

ОСНОВНО ОЗНАЙОМЛЕНИЙ З ОBOB'ЯЗУЮЧИМ «ПРАВИЛЬНИКОМ ЮНАЦТВА СУМ» ТА МОЖЕ ПОЯСНИТИ ЙОГО ОРГАНІЗАЦІЙНУ ПОБУДОВУ.

А. Значення Правильника Юнацтва у праці СУМ

Правильник Юнацтва СУМ—це та основа, на якій побудована праця юнацтва СУМ. Він є найкращий опис цілей та форм сумівської виховної праці із юнацтвом. Правильник описує виховні ідеали, до досягнення яких спрямовується сумівців, визначає загальні напрямні сумівської діяльності, подає точні вимоги для досягнення відзначень та переходу через юнацькі ступені, і докладно описує організаційну побудову юнацтва СУМ. Іншими словами, правильник визначає правила, за якими проходить юнацька діяльність. До Правильника постійно звертаються керівники юнацьких частин та виховники юнацьких гуртків, значить усі, що працюють з юнацтвом. Тому, від кандидата на дійсного члена СУМ сподіється загальну обізнаність із Правильником Юнацтва, в першу чергу із його змістом.

Правильник указує на систематичність сумівської виховної праці. СУМ має широко розроблену виховну програму та основні форми діяльності. Праця із юнацтвом проходить згідно цієї програми та в організаційних рамках, специфічних СУМ-ові. Систематичність виховної праці має велику вартість, бо напрямлює юнацтво до досягнення високих ідеалів СУМ. Це і причина, чому Правильник носить зобов'язливий характер—його треба якнайвірніше дотримуватися, бо йдеться про збереження специфічного характеру сумівської виховної праці.

Слід відмітити, що Правильник Юнацтва СУМ описує виключно систему праці стягу юнацтва СУМ і не подає опису діяльності стягів дружинників та сеньйорів, чи дії осередків, Крайової та Центральної Управ СУМ. Про це говориться у статуті Спілки Української Молоді та в окремому Правильнику Дружинників СУМ.

Б. Побудова Правильника Юнацтва СУМ

Правильник Юнацтва СУМ ділиться на три частини:

1. Перша частина: Ідейно-програмові засади Юнацтва СУМ

У цій частині знайти опис ідейних засад, або принципів, що визначають життя сумівців. Тут пояснюються ідеали, до яких спрямовується сумівське юнацтво, і подаються закони молодшого та старшого юнацтва, гасло та привіти СУМ, тексти «Слова», що складається при вступі до юнацтва СУМ, «Обітниця», яку складається

при переході до старшого юнацтва та «Приречення», коли переходиться до стягу дружинників.

2. Друга частина: Організаційно-виховна побудова Юнацтва СУМ

Ця частина, що є найдовшою у Правильнику, заторкує організаційн сторінку. У ній докладно описуються:

- а) права та обов'язки членів молодшого та старшого юнацтва,
- б) клітини кожної з цих юнацьких частин та їх знамена (назви прапор),
- в) функції відповідальних за працю цих клітин, від старши виховників до юнацьких членів ройових старшин,
- г) однострої і відзнаки Юнацтва СУМ,
- г) відзначення та кари, що практикуються в Юнацтві СУМ,
- д) Відділи Юнацтва СУМ: їх побудова, завдання, організаційн побудова, провід-Булава та обов'язки членів Булави, і зовнішн оформлення (назва, прапор),
- е) однострій та відзнаки юнацтва СУМ: вигляд однострою та місц відзнак на однострою, роди відзнак, що їх може отримати юнацтво,
- є) передумови та вимоги, що їх потрібно здійснити кандидатам і ступені впорядників та виховників Юнацтва СУМ.

3. Третя частина: Система іспитів та ступенів у юнацтві

Ця частина докладно описує передумови, що мусять бути здійснені заки можна приступити до відбуття юнацьких іспитів, та вимог знання, що юнацтво має опанувати для іспитів. Рівнож подаються способи, в яких мають проходити іспити.

Правильник містить також ілюстрації ройових символів, вигляд однострою для юначок та юнаків, відзнак, включно із відзнакам впорядників та виховників Юнацтва, і ройових, кущевих, курінних і відділових прапорів, при чому відзнаки та прапори подані у кольора. При кінці Правильника знайдете намальовані схеми організаційн побудови Юнацтва СУМ та переходу юнацтва через ступені та щаб. Юнацтва СУМ.

ЗНАЄ ВИХОВНЕ ЗНАЧЕННЯ СТЯГУ ДРУЖИННИКІВ ТА ПОЯСНИТЬ МІСЦЕ ДРУЖИННИКІВ У ПРАЦІ СУМ.

Спілка Української Молоді об'єднює у своїх рядах людей різного віку: молодь і дорослих. Раз ми вступили в сумівську родину—родину відданих Україні синів та дочок—ми не повинні уривати нашу участь у ній, бо це послабить нашу Спілку, відбере від неї людей, які можуть багато причинитися до її дальшого росту та сили.

Для когось може бути незрозумілим, чому членами СУМ лишаються люди в старшому віці, коли СУМ—організація молоді. А це тому, що приречення, яке складається при переході із старшого юнацтва до стягу дружинників, себто до дійсного членства, зобов'язує сумівця залишитись «карним і активним» членом СУМ на ціле життя. Безпереривна участь у СУМ-і підсилює виховання, здобує у юнацтві, скріплює відданість високим сумівським ідеалам: служіння Батьківщині—Україні та рідному народові і постійне духовне та моральне самоудосконалення (поліпшення). Будучи виховною організацією СУМ вважає, що виховний процес не повинен припинятися із закінченням юнацького віку, але повинен проходити впродовж цілого життя людини.

Щобільше, СУМ так побудований організаційно, щоб члени різного віку могли знайти у сумівській родині місце і ролю, які відповідають загальним потребам, психічним властивостям та зацікавленням людини в даному віці. СУМ вважає, що однією із найважливіших ролей людини дорослого та старшого віку—це роля виховника та дорадника юнацтва. Одним із найважливіших обов'язків людини дорослого та старшого віку є допомогти молодій людині стати твердо на життєвий шлях із здоровим морально-етичним світоглядом. Зрештою, старша людина має цінний життєвий досвід, яким може поділитися із юнацтвом, що вступає на шлях самостійного життя. Старші члени СУМ це та естафета, через яку сумівські ідеали передаються з одного покоління до другого.

А. Хто це є Дружинники СУМ?

Дружинники СУМ—це друга вікова категорія членства у системі СУМ. Першою категорією є Юнацтво СУМ у віці від 6 до 18 років життя, другою категорією є дружинники, себто сумівці у віці від 18 до 35 років, а третьою категорією є сеньйори—сумівці вище 35 років життя. Дружинники—це дійсні члени СУМ, із тими самими правами, що сеньйори. У першу чергу це право вибирати та бути вибраними на всі керівні пости Спілки. На осередковому рівні дружинники та сеньйори користуються цим правом безпосередньо (прямо), а на крайовому та міжкрайовому рівні це право здійснюється участю у виборі делегатів на крайові та світові з'їзди-

конгреси.

Тільки дружинники та сеньйори мають повне право голосу в осередку та право бути вибраними до управи осередку. Кандидати на дружинників, що є ще старшими юначками та юнаками, мають право участі в Загальних зборах свого осередку, та можуть брати участь у дискусії, але голосувати не можуть, і не можуть бути вибраними до управи. Ступінь виховника СУМ надається тільки дійсним членам.

Б. Як відбувається перехід із старшого юнацтва до стягу Дружинників СУМ?

При закінченні 18-го року життя старший юнак та юначка стають готовими перейти до стягу Дружинників СУМ. Перехід відбуваються на святочному апелі Відділу Юнацтва. В присутності цілого Відділу старший юнак чи юначка складає «Приречення», присягаючи на сумівському прапорі бути далі вірним сумівським ідеалам і лишитись активним учасником сумівського життя.

Є ще другий спосіб, як можна приймати у дійсні члени СУМ. Ті у віці вище 18 років, що не належали до СУМ, а бажають вступити до нашої Спілки можуть це зробити, вносячи письмову заяву, отримуючи рекомендацію двох дійсних членів.

В. Які обов'язки Дружинників СУМ?

Обов'язки Дружинників СУМ описані у статуті Спілки Української Молоді під розділом «Права та обов'язки Дійсних членів СУМ». Найважливіші обов'язки це:

1. бути активним учасником сумівського життя, беручи на себе відповідальність за якусь частину сумівської праці, чи як член керівних органів(управи), чи як виховник, чи як керівник самодіяльного гуртка, чи як домоміжна сила, готова до помочі,
2. вплачувати членські внески (вкладку),
3. передплачувати і фінансово піддержувати сумівські видання.

ОПОВІСТЬ ПРО ПАТРОНА СУМ, СВЯТОГО АРХИСТРАТИГА МИХАЇЛІ, ТА ПРО ЙОГО КУЛЬТ І ТРАДИЦІЇ В ЖИТТІ УКРАЇНСЬКОГО НАРОДУ.

Спілка Української Молоді обрала своїм небесним патроном-опікуном святого Архистратига Михаїла, як символ переможного провідника боротьби за Правду, Добро і Справедливість проти сил Зла. На блакитно-синьому сумівському прапорі вигаптована постать св. Михаїла, зодягненого як лицаря, із мечем в одній руці, а в другій—із щитом, на якій намальований тризуб. Маючи св. Архистратига Михаїла за свого покровителя, СУМ продовжує давню українську традицію особливої пошани до св. Михаїла.

А. Біблійні розповіді про Архистратига Михаїла

Заки Господь Бог покликав до існування людину, то найперше створив Ангелів. Це невидимі і чисті духи, яким Бог дав велику мудрість, силу, святість і свободну волю. Над ними Бог поставив сімох архангелів, серед яких були Люципер і Михаїл. Люцифер скоро згордів своїм знанням та красою і зробився невдоволений своєю позицією. Йому забажалося мати більшої влади і стати на рівні із самим Богом. Підбунтувавши багато ангелів, Люцифер підняв повстання проти Бога. «І повстала на небі велика війна». Проти Люцифера та його ангелів витупив архангел Михаїл із військом ангелів, які залишились вірними Богові. Кинувши клич: «Хто, як Бог» (звідси і походить його ім'я Мі-ха-Ель) він переміг Люцифера та збунтованих ангелів, що стали на його боці, і скинув їх у пекло. Від того часу, Люципер керує силами Зла і тому називається Сатаною (ворогом та шкідником). Михаїла Бог призначив провідником ангелів. Звідси його почесний титул архистратига, що значить начальний вождь.

Про св. Михаїла говориться красномовно у кількох місцях Святого Письма. В книзі Пророка Даниїла говориться про його силу та опіку: «Ось Михаїл, один із перших князів прийшов мені на поміч. Нема нікого, хто б мене підтримав проти ворогів, крім Михаїла. По довгих віках встане Михаїл, великий князь, що стоїть на варті синів твого народу, і виведе твій нарід на волю.» У Новому Завіті, в книзі Об'явлення св. Івана розказується про великий змаг між Архангелом Михаїлом і Сатаною: «І сталася на небі війна: Михаїл та його ангели вчинили зо змієм війну. І змії воював, але його ангели не втрималися, і так стратили своє місце на небі. І скинений був змії великий, званий диявол і сатана, що зводить світ у блуд, і скинений був додолу, а з ним і його ангели були скинені».

Б. Культ св. Архистратига Михаїла та пов'язані з ним традиції серед українського народу

Св. Архистратиг Михаїл був дуже шанований в Україні. У народній уяві Архистратиг Михайло—це мужній лицар, який перемагає всі темні сили світу. «Грім гримить—це Архистратиг Михайло веде війну з чортами», говорив народ,—де б не заховався нечистий, а стріла Архистратига знайде його скрізь». Функції і дії св. Михаїла в народних віруваннях є дуже різноманітні: він поборює чортів; йому підлягають усі ті звірі, що чинять шкоду господарству, насамперед вовки, і він їх може стримати від лихого вчинку; він поставлений Богом на чолі «небесного воїнства» для боротьби із силами зла, якими провадить Сатанайл; він має вогненний меч і «керує та наказує громами», і т.д.

Мисливці вважали Архистратига Михаїла за свого покровителя. З ним пов'язано багато мисливських легенд, в яких Архистратиг Михаїл виступає опікуном мисливців на полюванні та оборонцем від вовків. Тому давніше в Україні в день св. Михаїла мисливці йшли до церкви й ставили свічку перед образом святого Архистратига.

Св. Михаїл вважався покровителем міста Києва. Починаючи від Київського князя Мстислава I (сина Володимира Мономаха), образ св. Михаїла появляється на печатках і грошах київських князів. На деяких печатках св. Михаїл стоїть на змії, символом сатани, із списом застромленим у змію. Така картина представляє його перемогу над Люцифером. Подібно зображений св. Михаїл на гербі міста Києва, що стояв на київському ратуші за часів гетьманування Івана Мазепи. На гербі Київщини св. Михаїл представлений у лицарській одежі, із крилами, та списом у руці.

Культ великого небесного лицаря, Архистратига Михаїла був особливо поширений серед княжих дружинників. До нього дружинники молилися перед тим, як вирушали у бій. Згодом Святий Михаїл став вважатися покровителем України в її боротьбі проти ворогів християнства, і тому його образ часто виступав на козацьких прапорах.

Ім'я «Михайло» дуже популярне серед українців. Сотні монастирів, тисячі церков і церковних товариств—братств, носили ім'я святого Архистратига Михаїла, як свого Патрона й Опікуна. Найславніша церква св. Михаїла знаходилася у Києві, побудована 1100 року. Цей храм вважався найкращим в Україні після собору Святої Софії; особливо пишними були його чудові мозаїки. За часів гетьмана Івана Мазепи та його заходами церкву відновлено і розбудовано, і впродовж кількох століть до неї приходили прочани із цілої України. Але у 1936 р. її знищив московсько-більшевицький окупант, розуміючи велику символіку цього

надзвичайного храму для українського народу.

Спілка Української Молоді, продовжуючи світлі традиції українського вояцтва і взагалі українського народу, вибрала собі святого Архистратига Михаїла, оборонця Божих законів і справедливости, як свого небесного патрона і заступника. Його клич—«Хто як Бог»—зливаючись з кличем «Бог і Україна» став кличем сумівської молоді, яка довгими десятиліттями стояла в перших рядах боротьби проти новітнього сатани—червоної Москви, а сьогодні далі змагається за перемогу Божого порядку над диявольським, правди над неправдою, справедливости над кривдою, добра над злом.

ОПОВІСТЬ ПРО ІСТОРІЮ ТА РОЗВИТОК СУМ В УКРАЇНІ Й У ВІЛЬНОМУ СВІТІ, НА ЕМІГРАЦІЇ.

А. СУМ В УКРАЇНІ

Вступ:

Дефінітивного образу історії СУМ в Україні 1925-30 років не вдалося дотепер відтворити. СУМ була підпільною організацією і її основники та провідні учасники не дожили обставин, в яких була би можливість відкрити деталі чи й навіть більше розповісти про СУМ. Ті інформації, які маємо, зачерпнуті з спогадів свояків та знайомих основників СУМ (насамперед сестри Миколи Павлушкова, Наталії), стенографічного запису судового процесу проти СВУ-СУМ у 1930 р. та спогадів людей, які або приймали участь в підпільних гуртках, пов'язаних із СУМ-ом, або яким існування таких груп була відома. Із цих матеріалів постає образ СУМ-у, який передається у цьому розділі.

В літературі про СВУ-СУМ інколи стрічаються думки про сфабрикованість справи СВУ-СУМ большевицькою агентурою для того, щоб мати привід для знищення антикомуністичної патріотичної інтелігенції та молоді. Свідчення сучасників, натомість, potwierджують, що в 1920-их роках в Україні було широке коло патріотичних діячів, які гостро ставилися до советської окупації, і вони таки гуртувалися із ціллю захисту нації перед рафінованим, але рівночасно посиленним, наступом ворога на українську духовість та культуру і захисту молоді перед впливами большевицького виховання. Щоправда, деякі аспекти цієї справи, вимагають більшого в'яснення. Не можна беззастережно приймати за правдивими усі заяви, зроблені підсудними на харківському процесі. Деякі з їх заяв були вимушені під тиском терору, деякі були зроблені для замилення ворога або з інших міркувань.

Існування СУМ є зовсім певне, і цього не заперечують навіть ті автори, які ставлять під сумнів існування СВУ. Це potwierдив сам Борис Матушевський, співосновник СУМ, який помер у 1977 р. в Києві, недовго після того, як стало відомо, що він збирається писати спогади про ті події. Більшого в'яснення вимагає твердження на суді, що в червні 1926 року, СУМ включено в СВУ як автономну частину («секцію молоді» та «бойову групу СВУ»). Головний підсудний, Сергій Єфремов, у своєму виступі на судовому процесі, цього заперечив. Єфремов навіть відкидав намагання називати СУМ бойовою організацією, пояснюючи, що так себе називали терористичні групи передреволюційних російських партій, а СУМ мав ширші завдання патріотичного виховання молоді і включення її до руху за національне визволення.

Діяльність Спілки Української Молоді в 1920-их роках в Україні це безперечно героїчна ланка визвольної боротьби українського народу за державну незалежність і ця діяльність повинна бути добре відома кожному поколінні сумівців. Така пам'ять це найкращий спосіб вшанування основників нашої Спілки.

1. Історичне тло створення СУМ—події в Україні та участь у них молоді

а) Традиція активної участі молоді у визвольній боротьбі

Небуденні події 1917–20 років, коли український нарід скористав з упадку царської російської влади для відбудови державности, а відтак став до збройної боротьби в її обороні, не проходили без помітної участі української молоді. Від самого початку революції молодь брала жваву участь у державному будівництві. Це посвідчують такі слова тогочасного очевидця: «Віддало українське студентство українській національній революції всі свої сили; студента українця можна було побачити скрізь, він усюди навчав, поясняв, організував, провадив».

Дуже активними були учні середніх шкіл. Ще в червні 1917 року в Києві створено Союз середньошкільної молоді, щоб організувати молодь до праці для України. В Союз вступили понад дві тисячі учнів київських середніх шкіл. Товариства середньошкільної молоді творилися і по других містах України. Для духового об'єднання цих товариств видавався часопис під назвою «Каменярь». Одним із основних своїх завдань вважали середньошкільники боротьбу за уведення та поширення програми українських предметів по школах.

Важливим відтинком діяльності молоді була допомога українському урядові у проведенні освідомної праці серед народу, насамперед військовиків, яких баламутили большевики, та селян. Учні роздавали листівки та памфлети про цілі українського національного руху, вели розмови, а пізніше малювали афіші-заклики до колишніх вояків і молодих чоловіків голоситися до українського війська воювати в обороні рідної держави. У серпні 1917 року в Києві відбулося Свято молоді, під час якого молодь присягнула бути завжди вірною Україні та доложити усі зусилля для відродження української держави.

Вірність своїй присязі молодь потвердила, коли у січні 1918 року, на Київ посунули із Росії большевицькі війська завоювати Україною. Без будьякого вагання, молодь відгукнулася на поклик уряду поповнити нечисленні ряди українського війська. Учні старших клас II-ої

української гімназії імени Кирило-Методіївського Братства повни складом вступили до Студенського куреня і брали участь у бою під Крутами 29-го січня 1918 р., де полягли героїською смертю. Учнів інших середніх шкіл несли поміч українським військам у Києві, кілька днів після проголошення незалежності вибуху большевицьке повстання проти українського уряду. Хлопці переносили вістки між військовими частинами, а дівчата помагали санітаркам, які опікувались пораненими вояками.

Товариства середньошкілників мусіли припинити діяльність, коли Україну зайняли большевики. Але скоро стало ясно старшим і молодшим національно-свідомим українцям, що є конечність дії і відтинку молоді. Большевики майже зразу взяли розкладацьку роботу і використовували її у поборенні українських національних ідей та релігії. Провідники молоді та патріотичні учителі зрозуміли, що треба вступити у боротьбу із большевиками за душу української молоді.

б) На шляху до створення СУМ-у

Перша організація українських середньошкілників постала при І-й українській гімназії імени Тараса Шевченка у Києві. Провідником київського Союзу середньошкілної молоді складався насамперед її учнів.

Гімназію імени Шевченка створено осінню 1917 року для виховання молоді в українському дусі. По більшості існуючих у Києві шкіл групи учителів ставили гучний спротив проти уведення української мови та українських предметів. Тому почали творитися окремі українські школи. Гімназія ім. Шевченка була першою такою українською середньою школою у Києві. Ця школа відіграла наступних роках дуже важну роль у вихованні покоління свідомої української молоді. Зрештою, до неї переважно ходили діти національно-свідомих українців. Директором цієї школи був визначний український педагог, професор Володимир Дурдуківський, якого молоді дуже поважали, а учительський склад творили надзвичайно талановиті учителі-патріоти. Школа працювала методами, які викликували максимум самодіяльності активності й творчості в дітей. Учні цієї школи виховувались в патріотичній атмосфері, й тому большевики шукали способу довести до ліквідації школи та дискредитації її учителів.

Великою турботою для учительського складу школи, а особливо директора, проф. Дурдуківського, було збереження молоді, виховання

в цій школі, від негативних впливів збільшених вищих шкіл. Лякало їх, що навчання в тодішніх, дуже слабо зукраїнізованих вищих школах може причинитися до занедбання серед дітей української мови, що комуністичне виховання виб'є з них патріотичне виховання, отримане в школі, та що діти підуть в Комсомол. Це дало думку про згуртування колишніх учнів в товаристві при школі. Таке товариство єднало б учнів після закінчення Шевченківської школи і тримало б при школі під постійним впливом своїх колишніх учителів. Таке товариство не дало би молоді розпоршитися в морі нездорового підсоветського суспільства, зберегло б їх від ворожих українстві впливів і дало би їм можливість далі використати школу для загальної гуманістичної освіти, яку вищі школи не давали.

У травні 1923 р., за порадою проф. Дурдуківського, група випусників школи, рішила створити таке об'єднання під назвою «Товариство Єдності і Згоди». Зберігаючи найліпші спогади про школу та її специфічну атмосферу, вони рішили, що товариство буде відкрите усім учням, які закінчили школу ім. Шевченка.

Товариство об'єднало до 60 осіб. Сходини ТЄЗ-у відбувалися щомісяця у приміщеннях школи. На чолі стояло бюро, що складалося із 5 осіб і сходилося щотижня скласти програму зайнять. Опікуном товариства був директор школи, проф. Дурдуківський, а до управи належав колишній учень цієї школи Микола Павлушков, який і став одним із найактивніших членів ТЄЗ-у.

Товариство мало насамперед характер товариського дискусійного клубу, що давав нагоду молоді обговорити цікаві їм питання і поінформуватися та подискутувати про події, які відбувалися довкола неї. Після офіційної частини члени збиралися по гуртках на дебати. Були гуртки: драматичний, літературний та історично-філософський, і кожен давав нагоду глибше обговорити чи то проблеми життя, чи літературні напрямки, чи історичні та політичні питання. В історичному гуртку, до якого належав Павлушков, нераз ішли гарячі дискусії на політичні теми, бо частина учасників були марксистських поглядів. ТЄЗ також влаштовував літературні вечори та екскурсії по пам'ятних місцях України.

ТЄЗ зміг проіснувати всього один рік. Напередодні генеральних зборів у червні 1924 року, стало відомо, що до ТЄЗ-у почали приглядатися советські органи і закидувати, що ТЄЗ—нелегальна організація, яка діє проти Комсомолу. На адресу членів почали надходити листи однієї провідної членкині із критикою про

шкідливість ТЄЗ-у та школи. Можливо, що ця членкиня писала також доноси на ТЄЗ і школу до советських органів, чим побільшила большевикам арсенал закидів у майбутній розправі над патріотичним середовищем Єфремова, Дурдуківського та Павлушкова.

На сходинах поширеного бюро ТЄЗ-у рішено, що становище ТЄЗ-у небезпечне, що товариство фактично нелегальне, бо не зареєстроване у советських органах, а за це може потерпіти насамперед сама школа, яка давала приміщення товаристві. Бюро ухвалило, що на генеральних зборах потрібно тимчасово припинити існування ТЄЗ. Але поруч з цим висловлювалися побажання, щоб члени ТЄЗ-у таки не поривали зв'язку між собою й утворили в майбутньому якусь нову організацію з тіснішого кола людей, зв'язаних однаковими поглядами.

Генеральні збори розв'язали ТЄЗ, але рівночасно обрали тимчасове бюро у складі трьох осіб для підтримання зв'язку між колишніми членами. Учні продовжували збиратися 1-2 рази на рік, востаннє у лютому 1927 року, під час святкування 10-річного ювілею Шевченківської школи. Цю зустріч, на яку з'їхалися багато колишніх вихованців школи з різних міст України, використав, між іншим, Микола Павлушків для поширення СУМ-у на міста, в яких вони мешкали.

- в) Боротьба за душу української молоді—потреба творення підпільної організації молоді

Досвід із Товариством Єдності і Згоди показав, що в большевицьких умовах не може бути організації, не вповні законспірованої, і, що недоцільно творити організацію, яка об'єднувала б усю молодь, незалежно від поглядів, або виключно на базі дітей однієї школи. Так постала ідея творити нову організацію, більш конспіративну, яка б мала більш ясну, більш тверду і конкретну мету, і яка була б більш селективною у підборі членства. Вона об'єднувала б молодих одиниць, відданих національній ідеї та національній справі, з різних шкіл.

Рівночасно, все виразніше зарисовувалася потреба піднести дух та зміцнити солідарність націоналістично наставленої молоді і спинити поширення комуністичних впливів на молодь.

По школах перекручувалась українська історія, головню історія визвольних змагань 1917-20 років. Ця боротьба представлялася не як

національна війна між російськими більшовиками та українцями, а як громадянська (внутрішня) війна бідних українців проти «буржуазних націоналістів», які хотіли продати Україну її ворогам. Дискредитувалося ідею самостійності, а червону Москву представлялося як захисника українського народу перед ворогами, що чигають на неї. Більшовиків славилася визволителями, попри те, що вже у перших днях свого панування в Україні вони запровадили жорстокий терор, грабіж сільського господарства та індустрії, русифікацію, і що серед них українців було всього 5%. Брутальні більшовицькі репресії проти українців виправдувались потребою безпощадної боротьби із «ворожими елементами». Усіх, хто діяв за незалежність України вчили вважати зрадниками народу і запродавцями на службі західних імперіялістів. Очорнювалося національних провідників, а тодішнього провідника визвольної боротьби, Симона Петлюру, представлялось в найгіршому навісвітленні, як такого, що хоче віддати Україну польським панам і чужим капіталістам.

Для того, щоб впливати на молодь і поза школою, більшовики створили Комсомол (Комуністичну Спілку Молоді). Його ціль була наставляти молодь до агресивної побудови комунізму та боротьби проти національних традицій. Комсомол впоював молодь страшною ненавистю до всього некомуністичного. Так наприклад, комсомольці приймали участь у протирелігійних парадах, на яких перебиралися за священників, єпископів, монахинь, чи постатей із Євангелії, і поганими криками та співами осмішували та зневажали християнські вірування та церковні практики. Такі вуличні паради організувалися головним чином під час великих свят, в часі церковних відправ. Комсомол також наставляв молодь валити із церков хрести та дзвони, нищити церкви.

Комсомольці старалися різними способами залякати патріотичну українську молодь і відстрашити всю молодь від зацікавлення національними ідеями. У школах комсомольці мали завдання витиснути усіх патріотично-наставлених учнів чи студентів із проводу шкільних товариств і відстрашити їх від будьякої дії. Комсомол наставляв своїх членів пильно слухати всякі розмови і приглядатися діям молоді, щоб відтак доносити на їх учасників.

Через Комсомол комуністи виховували молодь на слухняних виконавців протилюдської політики Комуністичної партії. У перших роках існування Комсомолу, його членів включалося до боротьби проти українських повстанців, які продовжували воювати за волю народу. Далі, комсомольців кидалося до боротьби за відбирання

хліба у селян, які змогли розбудувати своє господарство (т.зв. куркулів), та на допомогу партії у її зусиллях примусити селян вступати до колгоспів.

Різними способами, включно із створенням сітки донощиків, що мали стати «ухами» большевицької влади між молоддю, застрашувалось патріотичну українську молодь від організування та ширення думок і поглядів, відмінних від тих, що пропагували комуністи. Найгірше, що до Комсомолу почало вступати все більше число молоді, бо членство у ньому давало багато вигод та привілеїв. Без рекомендації Комсомолу, часто не можна було дістатися до вищої школи чи здобути доброї професійної посади.

2. Розвиток СУМ-у в Україні

а) Виникнення ідеї СУМ-у

Основником Спілки Української Молоді був молодий студент Микола Павлушков. Задум створення підпільної організації молоді виринула в ході розмов Миколи Павлушкова із великими українськими діячами Сергієм Єфремовим та Володимиром Дурдуківським.

Після смерти батька, Микола із своєю сестрою жили у домі професора Сергія Єфремова, виховуючись у глибоко патріотичній атмосфері дому. Сергій Єфремов був визначним науковцем і знаменитим знавцем української літератури. У 1920-их роках він став ідейним та фактичним керівником національного руху опору в Україні. Єфремов був вуйком Миколи Павлушкова; мати Миколи була з ним посвоячена та з професором Володимиром Дурдуківським, який також мешкав у цьому домі.

Проф. Єфремов не раз говорив Павлушкові про потребу організування студенської молоді і вказував йому, що незорганізоване студентство, не зважаючи на свою численність, не грає жодної ролі в житті шкіл і не здобувається на опозицію сваволі комсомольців по школах. На думку Єфремова, для створення такої опозиції було вже достатнє число студентів. По вищих школах вчилася чимало студентів, що вийшли із школи Дурдуківського та були виховані у національному дусі. Основу нової організації могли творити колишні члени шкільного гуртка Товариства Єдності і Згоди; треба було тільки їх відповідно переставити на більш політичну діяльність в організації зовсім підпільного характеру.

Павлушков погоджувався з думками Єфремова, тим більше, що спостерігаючи життя молоді, він бачив, що неорганізована молодь не спроможна виявити чогось національно корисного, а радше є покірною брутальній силі. Комсомол вщеплював в молодь зрадництво, підлість та донощицтво (донесення таємній поліції про дії і розмови людей).

Єфремов і Павлушков усвідомили, що в додатку до фізичної контролі над українським народом большевики, своєю пропагандою, намагаються здобути і міцну психологічну контролю. Під особливою небезпекою стояла молодь, якої душу комуністи отруювали брехнями про українську історію та визвольну боротьбу, фальшивими ідеями та ненавистю.

Усе це вказувало на потребу патріотичній українській молоді знайти якийсь спосіб організуватись для поборення сильного комуністичного впливу на молодь. А що в большевицьких умовах не могла відкрито існувати будьяка патріотична українська організація, лишалось тільки творити таємну, підпільну організацію молоді. До такого взялася група молодих студентів Києва під проводом 21-річного, повного гарячого українського духу студента, Миколи Павлушкова.

б) Початки СУМ

Про початки та діяльність СУМ-у в Україні знаємо найбільше із матеріалів судового процесу, що відбувся над його основниками у 1930 р. Ці інформації доповнили деякі колишні члени підпільного СУМ, які врятувалися із пекла страшного сталінського терору, вийшовши на волю в часі Другої світової війни, між ними сестра основника СУМ—Наталія Павлушкова.

Перша організаційна зустріч в справі творення підпільної організації молоді мала місце наприкінці травня 1925 р. Після ряду розмов із С. Єфремовим та В. Дурдуківським, Микола Павлушков оформив назву та програму нової організації.

Тоді було постановлено, що СУМ буде широкою підпільною організацією з метою об'єднати усіх молодих українців, які визнають потребу самостійності України, які бажать і є готові боротися за цю справу. Це мала бути систематична боротьба, яка би поступово розвинулась у широку національну революцію проти большевицької влади в Україні. Для досягнення цієї мети, члени СУМ мали перш за все поширити якнайшвидше організацію, приєднуючи до неї

якнайбільше число відповідного юнацтва. Притягалися мало тільки тих юнаків, які мали вироблені та тверді політичні переконання і видавалися здатними до ведення самостійної політичної роботи в тяжких і дуже небезпечних умовах підпілля та конспірації.

Для збереження строгої таємності організації, рішено організувати СУМ на базі системи «п'ятірок». Згідно цієї системи, кожний член першого гуртка СУМ мав зорганізувати таємну групу п'ять нових членів, які не знали би про жодних других членів поза своїм вузьким колом. Навіть у своїй п'ятірці члени мали працювати за псевдами, і тим самим не знали справжнє ім'я других членів. Знав усіх тільки керівник п'ятірки.

Таким чином, основною ланкою СУМ-у мала бути п'ятірка—осередок п'ять рівних членів, кожен з яких мав стати організатором нової п'ятірки. Тимчасово рішено, що перша п'ятірка буде Центральним Бюром СУМ-у і буде керувати працею організації. Принципово вважалося, що Центральне Бюро має бути обране демократичним способом, але з огляду на тодішні умови, прийнято, що до зміни загально становища, перша п'ятірка буде діяти Центральним Бюром.

Приступивши до формування організації, Павлушков першим притягнув Бориса Матушевського, близького товариша ще з школи ім. Шевченка. Далі приєднано других довірених товаришів—Діодора Бобиря, Григорія Слободяника, Петра Нечитайла, Данила Кохота, Юрка Виноградова та інших. Головою організації став Микола Павлушков, а перша п'ятірка одночасно діяла керівним тілом СУМ. Кожен з цих перших членів в недовгому часі згуртував довкола себе інших довірених осіб, і так повстали дальші підпільні осередки, даючи початок ростові СУМ.

в) Цілі СУМ та обов'язки членів

У своєму виступі на Харківському судовому процесі Павлушков заявив, що СУМ—це «вільне (добровільне) товаришування молоді, яка визнає і підтримує програму Спілки, згідна виконувати всі постанови Бюра і нести працю для організації». Про основну ціль СУМ-у були такі заяви: «об'єднати свідому українську націоналістичну молодь», «об'єднати юнаків, незалежно від переконань, на ґрунті спільної боротьби за самостійність України», «впливати на молодь і поширювати серед неї національні ідеї», «готуватися до участі в можливій активній боротьбі за самостійність України», «виховати добрих українців та свідомих громадян на

майбутнє» (себто здатних допомогти в розбудові майбутньої української держави).

СУМ мала Програму, яку в основному опрацював Павлушков. Характер програми був національно-демократичний. В ній говорилось, що СУМ змагає до встановлення демократичної республіки із президентом та парламентом, забезпеченням прав усім громадянам та законами на захист робітництва й селянства і встановлення права на приватню власність землі (в певних межах) та підприємств.

Був вироблений і статут, який за свідченням одного з членів центральної п'ятірки, мав звучати приблизно так: 1) членом СУМ-у може бути кожний молодий українець, який підтримує програму організації; 2) кожен член має приєднати до СУМ-у нових членів, організуючи їх по лінії суворої конспірації за принципом п'ятірки; 3) кожен член має сплачувати членські внески; 4) до СУМ-у могли вступати тільки юнаки, згідно із козацькою традицією на Січі, куди не впускалося жінок. Члени мали віддати десяту частину свого заробітку для організаційних потреб: за купу друкарки та паперу на летючки, поїздки в терен для поширення організації та інших технічних справ. Програму і статут СУМ-у розмножував Павлушків на його друкарській машині і роздавав членам організації.

У рядах СУМ-у панувала сувора конспірація. Насамперед заки кандидата приймалося до організації, його мали перевірити два дійсні члени, проводячи з ним кілька розмов для виявлення його правдивих поглядів. Взагалі, до нікого не приступалося в справі СУМ без достатнього знання про особу і довшої обсервації його поведінки. Ті, хто вступали до СУМ-у, складали присягу залишитись його членами до смерті. Члени СУМ-у були зобов'язані тримати існування СУМ у таємниці і тільки час від часу сумівці виступали назовні (наприклад, поширення листівок).

Нелегальність організації визначала і методу праці СУМ, позбавлену зовнішніх виявів і спрямовану на самоосвіту в замкнених звенах. Праця мала виразне націоналістичне, проти-большевицьке спрямування й усі засновники погодились, що СУМ має бути побудований на ґрунті спільної праці для України і спільної дії для її визволення. Цей характер спілки, а не якоїсь партії, був виразно підкреслений у статуті та програмі СУМ, складених Павлушковым.

На сходинах центрального гуртка, що складався із друзів Миколи Павлушкова, накреслювалися пляни діяльності. Найважливішою

справою була пропагандивна праця серед молоді, поширення національних ідей. Члени СУМ займалися передрукуванням та переписуванням патріотичної літератури, її розповсюдженням серед молоді та народу. Крім цього, праця серед молоді включала організацію та ведення хорів, драматичних гуртків, освітніх гуртків серед студентства та других родів культурно-освітньої дії, що мала служити засобом для впливання на молодь.

Поруч освітньої роботи, члени СУМ мали в пляні вчитися володіти зброєю, а деякі гуртки можливо таки впрявляли стрільцтвом. Цей факт дав потім підставу большевицькому судові обвинувачити СУМ як організацію терористичну. Намагалися роздмухати цю справу до найбільших розмірів. Але, в заявах не одного підсудного стояло ясно, що терор не являвся засобом дії СУМ ні в її програмі, ні в постановах будьяких сходин центрального бюро. Сумівська молодь була наставлена по-бойовому і вимагала революційної дії, тому було в пляні придбати зброю. Але Єфремов і Дурдуківський стримували молодь від бойових акцій, підкреслюючи, що передчасна повстанська революційна дія, або заклики до неї були б на шкоду для загальної справи і бажаною для окупанта причиною застосувати репресії, що принесуть тільки великі втрати українському народові. Основною стратегією і тактикою СУМ-у мала на даний час бути боротьба за душу української молоді, за відрив її від «ідей» комунізму та спрямування на шлях національно-свідомої активності.

Одночасно сумівці бачили себе майбутніми учасниками збройної визвольної боротьби. На судовому процесі Павлушков згадав про програмове рішення, що у випадку повстання, сумівці мали би утворити із себе окрему частину в складі загальної повстанської армії і перейти в розпорядження загального штабу для виконання особливо відповідальних завдань.

г) Поширення сумівської діяльності

Посилена робота для приєднання других осіб у лави Спілки почалася зразу після оформлення цілей та характеру організації. Цілий перший рік був звернений на поширення членства. Охочих вступити у СУМ знаходилося між студентами різних високих шкіл Києва та других міст України, сільською молоддю, і навіть між учнями військових шкіл. Усіх їх СУМ намагався об'єднати під прапором праці для добра рідного народу і боротьби за його визволення з-під страшного московсько-большевицького поневолення. На самому судовому процесі було вчислено сорок

осіб, що були найбільш активними членами СУМ.

На судову процесу твердилося, що після першого року СУМ перейшов із системи п'ятірок до системи гуртків. Гурткова система давала кращу можливість впливати на ширше коло молоді. Частина цієї молоді, придатна до нелегальної роботи, була втягнена безпосередньо у вужче коло проводу гуртків; вони і надавали напрям праці гуртка та тримали контакт із провідниками всієї Спілки у Києві. Решта молоді діяли під непомітним керівництвом невидимого вужчого проводу. Такі гуртки засновувались по школах, заводах-фабриках, селах, у війську.

Поруч виховно-освітньої роботи у підпільних звенах та вузьких колах молоді, сумівці деколи поширювали листівки серед студентством та народом. В одній такій летючці говорилося: «Народе український! Наші батьки, брати і сестри боролися за землю і волю українського народу та насправді цього немає...» Окремо були написані листівки для сільської молоді, в яких закликалося ставити опір спробам большевиків зігнати селян до колгоспів, де матиме повну контролю над селянством. У летючках говорилося і про те, що большевики нераз викликають штучний голод і вживають його засобом боротьби із селянством. Між студентами розповсюджувалися вірші патріотичних українських поетів, політичний есей Миколи Міхновського «Самостійна Україна», статті націоналістичного автора Дмитра Донцова з львівських видань і т.д.

З приводу вбивства Симона Петлюри большевицьким агентом у Парижі 25 травня 1926 року, СУМ став проводирем акцій для пробудження загального українського громадянства із стану інерції та пасивності до московського наступу на сили українського народу. Сумівці підготували листівки із закликом берегти пам'ять Петлюри і бути гідними дітьми народу, за який Петлюра віддав життя. Листівка починалася словами: «Люди, українці!» Далі говорилося приблизно: «Знову пролилася невинна кров кращого сина України. Доки ж терпіти». Ім'я Петлюри не стояло в листівці, але натяк про смерть «великого сина України» мав бути зрозумілий читачам.

Частину листівок розкинули сумівці на відправі в соборі Святої Софії у Києві за душу Симона Петлюри (офіційно відправлялося за Іваном Франком). Після панахиди сумівці кинули непомітно з балькону собору в натовп порверх сто штук листівок. Друга частина була розкидана по вищих школах Києва та передана для поширення до Харкова, Одеси, Дніпропетровську та інших місцевостей. Поширювалися уривки з промов, статей та листів Симона Петлюри

Й вірш Бориса Матушевського на честь пам'яті Петлюри. Вбивство Петлюри стало темою розмов сумівців серед студентів.

Члени провідного круга СУМ постійно роз'їздили до міст та сіл України. Сестра Миколи Павлушкова, Наталія, подає у своїх спогадах відомості, що Павлушков особисто організував осередки СУМ на Донбасі та Кубані, найдалше висунені на схід землі України. Були намагання поширити СУМ на всі українські поселення на території Советського Союзу. Сумівські осередки мали існувати у Казахстані, в центральній Азії, де підпільні сумівці провадили національно-культурну працю серед української молоді.

Сумівці старалися провести освідомлюючу працю також серед молодих вояків Червоної Армії. Для цього використовувалися таборіві військові збори, в яких студенти вищих шкіл були зобов'язані літом брати участь. Під кінець таборових зборів студентів вливалось у звичайні червоноармійські формування, і це давало сумівцям можливість для розмов та нав'язання контактів із вояками. Член центрального гуртка СУМ, Данило Кокот, був призначений продовжувати працю між військовиками. Йому вдалося zorganizувати кілька підпільних військових гуртків, що склалися із молодих старшин та вояків Червоної Армії. Деякі з цих гуртків були згодом розкриті, а про інших московська влада таки ніколи не довідалася.

Члени СУМ, яких не торкнулися арешти 1929–30 років, виявили велику активність на початку 1930-их років в організації та керівництві селянських повстань проти колективізації, себто большевицької кампанії примусового вступу селян до колгоспів та передачі усього свого майна на власність колгоспів. Одним таким повстанням наприклад керував член СУМ Бендик. Разом із другими сумівцями він очолив велике селянське повстання проти колективізації на Поділлі, в якому брало участь кілька тисяч осіб. Із немалою числа сіл вигнано або знищено керівних комуністів, що жорстоко перепроваджували колективізацію, і шойно відділи війська розбили повстанські загони Бендика після кривавих боїв. Сам Бендик із кількома бойовиками потрапив у руки таємної поліції, що після страшних тортур засудила його до розстрілу. Але замість розстрілу Бендик був засланий на десятки років ув'язнення в концентраційний табір. Якимось чудом він урятувався і під час Другої світової війни повернувся у рідні сторони, де прилучився до УПА і загинув у боротьбі УПА проти ворогів України.

Згідно з інформаціями деяких очевидців, СУМ була широкою

організацією і її члени брали помітну участь в діях національного спротиву 1930-их років в Україні.

г) СУМ на тлі розгорнення національного визвольного руху в 1920-их роках

Важливим моментом в історії СУМ, якого слід мати на увазі, це факт, що виникнення та розвиток СУМ-у проходили на тлі розгорнення національного визвольного руху в підсоветській Україні в 1920-их роках. Всупереч запереченням деяких авторів, в Україні були у тих роках широкі кола інтелігенції та громадянства, які залишилися гостро наставлені проти советської окупації. Вони не замкнулися в науковій чи культурній праці, а вели свідому та активну діяльність для справи визволення України й активно протиставилися тим, які пішли на співпрацю із большевицьким ворогом. Були це щирі українські патріоти, давно діяльні в українському житті, чесні, високоідейні та гуманітарні люди, демократичних переконань та безкомпромісових самостійницьких позицій. Їхня постава була відважною та далекозорою, і знищення їхнього спротиву дозволило большевикам спотворити душу поколінням українців, яким доля присудила жити в умовах большевицького панування. Тому, вивчаючи історію СУМ слід присвяти увагу і національно визвольному рухові в підсоветській Україні 1920-их років.

Збройна боротьба повстанських загонів та широкі селянські повстання в перших роках большевицької окупації примусили большевиків піти на уступки в культурних й економічних справах. З одного боку запроваджено «Нову Економічну Політику» (НЕП), що дозволяла на обмежену приватну ініціативу. НЕП дала змогу населенню дещо піднести рівень життя, а селянам трохи віддихнути після тяжких років «воєнного комунізму», коли московські війська насильно забрали від них потрібні продукти, чим спричинили у 1921-22 роках голод, в якому загинуло більше один мільйон українців. З другого боку, большевицькі ватажки в Москві погодилися на програму «українізації», що раніше була політикою уряду УНР.

Згідно з програмою українізації, по школах було введено навчання в українській мові і дано допомогу на розвиток української культури, науки, мистецтва тощо. Усе це була тимчасова уступка, що мала на меті українською мовою комунізувати українську людність, а важніше, здобути в українців підтримку советській владі та відвернути від проти-большевицького спротиву і змагання за

самостійність. Певну частину українського громадянства українізація таки засліпила фальшивими надіями на переродження московського більшевизму та на можливість відбудови України і в підсоветських умовах. З еміграції повернулись в советську Україну деякі визначні діячі культури і науки, а в Україні багато стало на шлях сприйняття комунізму.

Усе ж таки, залишилась велика частина суспільства, яка не впала жертвою московського обману. Серед них було немале число людей, які вважали, що українці далі мусять змагатися за повну самостійність, бо скоріше чи пізніше, але неминуче, червоні москалі підуть тотальним наступом на українське життя. На початку 1920-их роках постало у Києві Братство Українських Державників (БУД), з метою продовжити, після припинення збройної боротьби, змагання за незалежність в нових формах, головно підготувати кадри для майбутньої боротьби за Україну.

Про процеси в українському житті після поразки визвольних змагань говорив на судовому процесі Сергій Єфремов так: «Українська інтелігенція не могла не бути в конфлікті з тими, що підтримали большевиків... Поразка була по нашому боці, однак ми не хотіли вважати боротьбу за скінчену. В 1919 році, з огляду на непевне становище української держави, засновано в Києві Братство Українських Державників—БУД, який, уже в умовах советської окупації, підпільно проводив свою діяльність до 1924 року. Коли ж збройна боротьба з советською владою скінчилася, БУД розпався, і в мене та в людей, які стояли близько мене, виникло питання: чи треба продовжувати боротьбу? Вирішили, що треба боротися, але в інших формах, утворивши організацію, що мала б підготовляти кадри для майбутнього визволення України».

У 1926 р. група провідних діячів української культури і науки рішили, що прийшов час зоблізувати українські сили для боротьби із московським комунізмом за визволення України, а в першу чергу для боротьби за українську душу. У Києві вужчий гурт цих діячів (літературний критик Сергій Єфремов, церковний діяч Володимир Чехівський, педагог Володимир Дурдуківський письменниця Людмила Старицько-Черняхівська, журналіст Андрій Ніковський та інші) створили своєрідний центр, що мав ціл об'єднати тодішні національні сили в Україні, спрямувати діяльність патріотично-настроєних українців на шлях ефективного спротив московській окупації та поширення проти-московських визвольних ідей серед народу. Члени цього кола також поставили собі завдання творити гуртки патріотично настроєних громадян по різни

установах та гуртувати людей по містах та селах для національної роботи. Так створився могутній рух, який названо «Спілка Визволення України» (С.В.У.). СУМ однак вже існував рік перед цим.

Згідно заяв підсудних на судовому процесі в Харкові 1930 року, Спілка Визволення України була спробою «об'єднати українські сили в одний моноліт» і довести до того, щоб усі українці стали «єдиним національним фронтом» проти ворога. Остаточною метою СВУ було «визволення всіх українських земель» і створення незалежної української держави. Зважаючи на силу ворога, вважалося потрібним робити те, що можливе у даних обставинах. Насамперед, праця мала вестися на фронті культури, науки та шкільництва проти большевицького наступу на українську духовість. Хоч проти учасників СВУ висувалися на судовому процесі закиди, що вони підготовляли збройне повстання, Єфремові таки вдалося ствердити на суді, що прямої підготовки до збройного повстання не робилося із-за свідомості, що повстанці не могли би успішно протистояти совєтській зброї. Натомість, СВУ вважала, що слабкість комуністичної системи доведе до таких обставин, що большевики будуть змушені скласти владу, і на такий момент слід українцям бути приготованими із численними, свідомими та підготовленими для державного будівництва силами. Єфремові також вдалося підкреслити, що учасники СВУ змагали до відновлення демократичної української держави, побудованої на засадах забезпечення повних прав усьому населенню, включно з національними меншинами, та соціальної справедливості, опертої на приватній власності. В заявах підсудних також часто звучало, що ставка завжди була на власні сили українського народу.

СВУ мала мету об'єднати розпорешені українські патріотичні сили, вести національно-освідомуючу роботу серед різних шарів населення, насамперед інтелігенції (науковців, учителів та діячів культури), і заохочувати їх по лінії усвідомлення загального населення про правдиву суть большевицької окупації. СВУ ставило собі завдання поширити організацію, закладаючи гуртки по наукових, освітніх та культурних установах, школах, видавництвах, існуючих ще тоді кооперативах, по селах, а згодом між робітництвом, серед якого зростало невдоволення большевиками. Особливу увагу мало приділятися молоді. Найвиразніше окреслювало цілі та діяльність учасників СВУ гасло, яке на кожному місці вони видвигали: «Держава—понад партіями, нація—понад класами!»

д) Суд у Харкові в справі СВУ-СУМ

З 1928 р. почали з'являтися ознаки того, що большевики готуються до посиленого наступу на національно-визвольних рух. Це мала бути перша стадія програми остаточного послаблення сил українського народу. Разом з цим пішла ліквідація Української Автокефальної Православної Церкви у 1930 р., далі слідували колективізація й голодова облога України у 1932–3 рр. і масове винищення національно свідомих українців, в першу чергу ліквідація 9/10 українських письменників, поетів, діячів других ділянок культури та учителів.

Навесні 1929 р. почалися масові арешти по всій Україні. Організація таємної поліції ГПУ кликала на слідство кожного, кого запідозрювалося у підпільній анти-большевицькій діяльності. Впродовж решти того року велися інтенсивні слідства. Згодом увагу зосереджено на окремих гурт осіб, який ГПУ вирізняв як провідне ядро національно-визвольного руху. Їх тримали в часі слідства у пивницях тюрми Київського відділу ГПУ, кожного в окремій келії, і запроваджено суворий режим, щоб хитрими методами вплинути на ув'язнених у потрібний спосіб. Застосовано також нелюдські катування та рафіновані тортури.

Миколу Павлушкова наприклад кілька разів водили вночі до гаражу у внутрішньому дворі ГПУ, де розстрілювали в'язнів, заглушуючи звук вистрілів моторами. Там примушували Павлушкова пережити удавані процеси його власного розстрілу. Після кількох хвилин очікування кулі, йому казали, що цього разу розстріл відкладають, і після цього або вели на допит, або радили, щоб він у камері «ще передумав».

Вкінці, від 9-го березня до 19-го квітня 1930 року в тодішній столиці совєтської України—Харкові, відбувся суд над 45-ма підсудними, яким закидали участь в підпільних організаціях СВУ та СУМ. Суд мав характер показового процесу, влаштованого проти тих визначних українських громадян, які були відомі в Україні як безкомпромісові противники большевицької влади в Україні. Разом на суд поставлено 45 людей—найкращих представників українського народу, на чолі із великим вченим та глибоким знавцем української літератури Сергієм Єфремовим. Його українці називали «совістю України» за відважні виступи в обороні українського народу, навіть у страшних умовах комуністичного терору.

Між підсудними сиділи два сумівці: 26 літний Микола Павлушків та 22 літний Борис Матушевський. Обидва були тоді студентами Київського «Інституту Народної Освіти», на який у тих роках був перетворений київський університет. Тільки їх двох із числа заарештованих сумівців посаджено на лаві підсудних у Харкові, бо большевики воліли ліквідувати велике число сумівців та патріотичної української молоді без суду, щоб не довідався світ про масовість сумівського руху та широку підтримку сумівської ідеї серед української молоді.

Большевики думали, що вони зможуть використати суд для дискредитації боротьби українського народу проти московсько-большевицького імперіялізму. Висувались фантастичні обвинувачення. Підсудні із свого боку використали публічну сторінку суду (його передавалося через радіо) для голошення ідей національно-визвольної боротьби, а зокрема потреби боротьби проти Москви. Твердо прозвучали заяви провідників СУМ Павлушкова і Матушевського про те, що СУМ була створена для боротьби за звільнення України із московської неволі.

Опитування Павлушкова на суді тривало два дні. Допитували його прокурор, голова та члени суду. Павлушков відповідав коротко, але його відповіді були немов блискавки, що кидали світло на темну дійність поневолення України. У своєму останньому слові Павлушков повторив, що усю відповідальність за СУМ бере на себе. А щоб заховати від ока большевиків ще невиявлену частину діяльності СУМ-у, він з притикстом підкреслив, що в справі СУМ-у «вже все пояснене, все викрите...» У своїй промові він турбувався більше за свого друга Бориса Матушевського, ніж за себе. «Провина Бориса на дев'ять десятків лежить на мені, і за цих дев'ять десятків не він, а я повинен відповідати». Ці слова найкраще характеризують Миколу Павлушкова і як провідника, і як людину.

Судовий вирок був прочитаний саме у Великодню Ніч, з 19-го на 20-те квітня 1930 р. Цей збіг обставин, що вирок проголошено під кінець страсного тижня, був для багатьох символом того шляху на Гоголюфу, якими пройшли герої процесу СВУ-СУМ, якими ішла тоді Україна. Чотирьох підсудних засуджено до розстрілу, при поясненні, що «зважаючи на могутність советської держави» кару міняється на 10 років ув'язнення із суворою ізоляцією, що тоді було найвищою карою після присуду смерті. Матушевського засуджено на чотири роки тяжких робіт на Сибірі.

Вивезений на північ Росії, Микола Павлушков більше із заслання не

вернувся. Тримали його в спеціальному ізоляторі у тюрмі, острові Соловки, далеко на півночі, де сто років раніше замуче після 25 років ув'язнення, останнього кошового Січі, Пет Кальнишевського. У 1937 р. йому та другим засудженим у спр СВУ-СУМ було додано дальших десять років. Його мучили тяжкою працею, холодом, голодом, побиттям та другими способами терору. Підтримували в'язнів тільки зрідка дозволені листи від родин і сильна дружба між ними. 3 листопада 1937 р. начальник соловецького табору наказав на честь 20-их роковин большевицького перевороту розстріляти 300 в'язнів. До списку потрапив Микола Павлушков з товаришами та ряд визначних українських письменників.

Борис Матушевський натомість після 18 років ув'язнення і заслання повернувся до Києва, де помер у 1977 р. Були підозрінні, що за його смертю стояла таємна рука, коли стало відомо, що він збирається писати спогади про СУМ. На його похорон прибуло чимало людей. Про Матушевського тоді було сказано: «Пішов од нас останній нащадок одного з останніх родів чесної української інтелігенції, яка бажала добра і тільки добра любий свої Батьківщині...»

Прилюдний (публічний) суд був лише першим кроком большевицької акції для знищення руху СУМ. Скоро після суду в'язниці України почали наповнятися українською молоддю, як підозрівали у приналежності до СУМ-у. Та це не застрашило молодь, радше довідавшись про існування та цілі Спілки Української Молоді, вони почали творити власні таємні гуртки і цією назвою. У 1930 р. наприклад по селах та містах Київщини були поширювані летючки до молоді за підписом СУМ.

Ідеї СВУ-СУМ проголошені на процесі у виступах підсудних та почуті українським народом через радіо, мали широкий відгук серед українців. Примусова колективізація, запроваджена окупантом з допомогою страшного терору, змусила членів СУМ діяти відкрито. Вони очолювали протиколгоспні селянські повстанчі загони та були ініціаторами різних акцій для послаблення совєтської влади включно із страйками на заводах більших міст України. Великі селянські повстання зорганізували та повели сумівці: Бендик Крутько, Гризло, Горошко, до виступів проти большевиків долучилися навіть відділи Червоної Армії під проводом таємних сумівців Кравця і Мостовенка, навіть на Кубані та далекому Казахстані, сумівці мобілізували українських селян до збройної боротьби.

Київський СУМ, очолений Миколою Павлушковим та Борисом Матушевським, що в найтяжчих умовах большевицького терору згуртував молодь, безмежно віддану ідеї визволення своєї Батьківщини, увійшов у новітню історію і зайняв у ній почесне місце. Ідея СУМ стала означати активну участь молоді у житті свого народу і його боротьбі за волю.

Відроджена на чужині Спілка Української Молоді підхопила і високо піднесла прапор розстріляного большевиками СУМ. Вона на тих же засадах і з тим самим ідеалом виховує молоде покоління, яке службу Богові і Батьківщині ставить за ціль свого життя. Пам'ять про героїчні початки СУМ повинна бути збережена серед сумівців, а разом з тим вірність великим традиціям, які основники СУМ заклали в основу нашої Спілки.

Б. ВІДНОВЛЕННЯ СУМ НА ЕМІГРАЦІЇ

1. Причини відновлення СУМ на еміграції

Після закінчення Другої світової війни в 1945 р. поза межами України опинилися тисячі української молоді. Їх число творили: примусово вивезені до Німеччини молоді люди, що їх під час війни нацистський окупант забрав з України працювати на роботах по німецьких містах та господарствах, студенти та робітники, що раніше приїхали студіювати чи працювати в Німеччині, колишні вояки українських та других військових формацій, і підростаючі сини та дочки з родин, що втекли на захід перед большевиками. На терені Німеччини та Австрії в 1946 р. було біля 50 тисяч юнацтва і молоді у віці до 30 років, а в Італії— близько 10 тисяч молодих мужчин серед колишніх вояків 1-ої Української Дивізії («Дивізійники»). Помимо намагань червоної Москви примусити або заманити повернутися до «советського раю» і мимо потуранні до певної міри Західного Світу у цьому, вони рішили залишитись на чужині, будучи виразно наставлені проти московських большевиків.

Майже всі українці, молоді і старші, які знаходились у тому часі у трьох названих країнах, перебували у таборах для воєнних втікачів, що були зорганізовані міжнародними агенціями. Не будучи певними про свою долю у завтрашньому дні, не маючи змоги до створення умов для нормального життя, вони вибрали продовжити життя на чужині, маючи на увазі, що основне завдання еміграції—це діяти для добра Батьківщини.

Так само, як відважні основники СУМ в Україні 1920-их років, молодь

на еміграції усвідомлювала, що вона є невід'ємною частиною поневоленого українського народу і тому має завдання працювати, вчитися і змагати до того, щоб Україна стала вільною. Ця молодь стояла під сильним враженням героїчної боротьби Української Повстанської Армії, що проходила у тому часі на Рідних Землях. Частина цієї молоді вже мала досвід боротьби у революційній підпіллі в Україні, а деякі з них брали участь у змаганнях України двома окупантами у формаціях УПА. До українських таборів в Німеччині прибували кур'єри (зв'язкові) з України із новинами про збройну боротьбу в Україні проти московського окупанта і від цієї еміграції довідувалась про завзяту рушучість українського народу на Рідних Землях вести безперервну боротьбу проти страшного окупанта до остаточної перемоги. Молодь читала в газетах про широкий масовий спротив в Україні, про приклади подивугідного героїзму населення, особливо молоді, помімо найбільш нелюдського терору окупанта, і все це розбуджувало у молоді на чужині бажання допомогти, поскільки умовини дозволяли, воюючим братам і сестрам України.

Було багато голосів створити організацію, що об'єднала і мобілізувала всю молодь на чужині, на ідейних засадах визвольної боротьби ОУ. УПА, ширила політичну освіту між молоддю та ознайомлювала її націоналістичним світоглядом. Така організація запевнила б, що наступні покоління на чужині не будуть виростати несвідомі чи байдужі до боротьби своїх братів та сестер в Україні. У 1946 р. в Німеччині відновляється Спілка Української Молоді. Приймаються основні ідейно-програмові закладки Київської Спілки Української Молоді, організаційні форми та методи праці розпрацьовуються відповідно до нових обставин і потреб. Серед організаторами відновленого СУМ на чужині були колишні учасники підпільних гуртків, пов'язаних з київським СУМ-ом, недавні вояки УПА та підпільники революційного ОУН, члени різних військових формацій, і всі вони зі запалом поспів'ятою взялися творити та розбудовувати нову патріотичну молоде організацію.

2. Організаційні початки СУМ на еміграції

6 липня 1946 р. у південно-німецькому місті Мюнхені, що в тому часі був центром повоєнної української еміграції, відбулося засідання групи організаторів СУМ-у з представниками існуючих тоді осередків СУМ. Перший осередок вже був заснований 10 червня 1946 р. у таборі міст Авгзбург. Саме від групи творців цього осередку вийшов заду відновити СУМ. В липні 1946 р. постало ще сім осередків, яким начисляли біля 200 членів.

Ідею відновити на еміграції Спілку Української Молоді висунули українці із центральних та східних земель України, в яких ще була свіжа пам'ять про героїчну діяльність в Україні підпільної Спілки Української Молоді. В Україні СУМ була свого часу провідною силою серед національно-свідомої молоді, в історії визвольної боротьби вона мала легендарне місце, і тому була доброю базою для об'єднання молоді на еміграції. А славні традиції, які залишили за собою основники СУМ в Україні були найкращою підвалиною для молодечої організації, що мала зайнятись вихованням молоді в національному дусі.

Перше організаційне засідання СУМ 6 липня в Мюнхені здало собі справу про потребу творення центрального органу, вироблення статуту і надання організації напрямних. Рішено створити Центральне Організаційне Бюро СУМ, і йому доручено, провести організацію нових осередків та виробити статут і напрямні діяльності нової молодечої організації. Центральне Організаційне Бюро очолив Михайло Сердюк, а членами стали К. Кохно, Е. Стахів, О. Калинник та Євтушенко.

Центральне Організаційне Бюро СУМ розпочало активну діяльність в розбудові СУМ-у в Німеччині і вже на кінець серпня 1946 р. зорганізовано 24 осередки та Ініціативні комітети по таборах українських повоєнних втікачів, де було найбільше скупчення молоді. Відновлення СУМ на еміграції знайшло широкий відгук серед молоді.

Важливою подією на шляху розбудови була Перша Конференція СУМ, яка відбулася 3 вересня 1946 р. в Авгзбурзі. На конференцію прибули делегати від 24-ох осередків. Конференція схвалила проєкт статуту, якого виготовила ще перша ініціативна група для відновлення СУМ-у на чужині, і вирішила запропонувати його на затвердження першому Конгресові СУМ-у, до скликання якого велася підготовка. Конференція також обрала тимчасовий Центральний Комітет СУМ-у, якому доручено довершити підготовку та скликання Першого Конгресу СУМ і нав'язати зв'язки із молоддю в других окупаційних зонах Німеччини для поширення сумівської організаційної сітки.

У відозві «До всієї української молоді на еміграції», виданій з нагоди I-ої Конференції СУМ підкреслено тяглість ідей та завдань СУМ на еміграції з підпільним СУМ-ом в Україні. «Покликана до життя Спілка Української Молоді, продовжуючи славні традиції Київського СУМ, ставить своїм завданням служити Великій ідеї. Служити чесно й безкорисно, всюди і в кожній хвилині так, як тисячі сумівців—наших попередників.

«Українська молоде! Сучасність ставить перед нами важливі відповідальні завдання. Вона вимагає від нас стати спадкоємцями і змаганні за права нашого народу на існування, стати будівничими українського майбутнього—Української Держави. СУМ—організація молоді, що думає по-державницькому. СУМ—це школа наполегливої праці, навчання, плекання характеру, здорової моралі, що мусять бути кращими прикметами українського молодого покоління. Час вимагає єдності, гарту духу і тіла. Хай же наша спільна мета згуртує усіх нас у міцну, ідейно здорову молодечу сім'ю, ім'я якій—Спілка Української Молоді».

Заклик цей мав широкий відгомін. Слідом за американською зоною Німеччини, де постали перші осередки відновленого СУМ-у, приступлено до творення осередків в англійській зоні, де уповноважений Центрального Організаційного Бюра був С. Вожаківський. Згодом створено кілька осередків у французькій зоні, де було менше число українських таборів воєнних втікачів. На одному із своїх засідань тимчасовий Центральний Комітет затвердив сумівську емблему і устійнив провідний сумівський клич: «Честь України—Готов Боронити!».

Перший Конгрес СУМ-у відбувся в днях 20–24 березня 1947 р. в Авгзбурзі. Делегати на ньому репрезентували 3700 членів СУМ зорганізованих по 46 осередках. Було ясно, що сумівської ідея має велику притягаючу силу, чейже впродовж всього 9 місяців до СУМ-у вступило майже 4 тисячі української молоді, а його сітка поширилась майже на всі пересельничі табори. Перший Конгрес затвердив програму та статут СУМ-у, сумівський прапор та емблему, ухвалив напрямні для дальшої розбудови організації та обрав перший Центральний Комітет СУМ-у у складі 14 осіб на чолі із інж. Михайлом Сердюком. Контрольну Комісію і Товариський Суд.

3. Розбудова СУМ-у перших роках

Діяльність СУМ-у після 1-го Конгресу ще більше пожвавилася. СУМ став однією із найзаметніших і найактивніших організацій в українській громаді і здобував все більше значення у громадському житті. По осередках організовано різноманітні самодіяльні гуртки, виховно-освітня праця почалася вести більш систематично і пляново, влаштувалися концерти, драматичні представлення, виставки народного мистецтва. Чисельні та здисципліновані колони сумівців було видно на всіх загальних громадських святах. У грудні 1946 р. почав виходити журнал Центрального Комітету СУМ «Авангард», першим редактором якого був поет Микола Щербак. «Авангард» містив цікаві нариси з українсько

історії та літератури, описи очевидців боротьби УПА та большевицького терору в Україні, звідомлення з праці Центрального Комітету та поодиноких сумівських осередків і новинки про розвиток СУМ-у по країнах поселення.

В серпні 1947 р. відбулися масові сумівські свята по окремих окупаційних зонах Німеччини, а 8-9 листопада 1947 р. відбувся в Мюнхені перший міжосередковий Здвиг СУМ-у, в якому взяло участь понад 2000 сумівців та багато гостей з позаспілкової молоді і старшого громадянства. Ці свята були показом осягів СУМ-у за перший рік діяльності. На святах сумівська молодь продемонструвала свої умілости й досягнення з ділянки самодіяльності, показала свою організованість і дисциплінованість. Дводенну програму Здвигу у Мюнхені виповнили імпрезантна дефіляда сумівських осередків, масові вільноручні вправи хлопців та дівчат при звуках оркестри, концерти самодіяльних гуртків, спортові змагання, вистави драматичних гуртків, експонати малярських праць та видань, і забава. Велике вражіння зробила на всіх багата виставка предметів народнього мистецтва з різних частин України, що були створені членами гуртків народнього мистецтва. Так почалася традиція сумівських здвигів, що є нагодами сумівцям заманіфестувати свою організованість, вірність Україні та осяги у мистецькій та спортовій діяльності. Вліті, того року, Осередок у Регензбурзі перевів перший сумівський табір під шатрами.

Вслід за Німеччиною СУМ поширився вже у першому році на Австрію, де українці перебували у пересельничих таборах, подібно як у Німеччині, та Бельгію, де велике число молоді переїхало працювати у копальнях вугілля.

24-25 квітні 1948 р., після розбудови СУМ-у в Австрії і Бельгії скликано Другий Конгрес СУМ-у. Цей Конгрес, який відбувся в Авгзбурзі, переобрав М. Сердюка головою Центрального Комітету СУМ, покликав до існування педагогічну раду СУМ та схвалив детальніше розпрацьований розділ у статуті про юнацтво. Підчас Конгресу була зорганізована показна виставка з життя та діяльності СУМ-у, на якій експонувались сумівські фотоальбоми, мистецькі праці, емблеми, стінні газети, одноднівки, та журнали сумівських клітин, з яких особливо привертав увагу ілюстрований журнал ЦК СУМ-у «Авангард».

На той час СУМ нараховував уже 68 осередків (у Німеччині 62, в Австрії 4 і в Бельгії 2) та понад 6200 членів. Широко розвивалася мистецька самодіяльність та культ-освітня праця. Існували понад 200 гуртки, у тому числі: спортових дружин—52, хорів—30, драматичних гуртків—36, літературних—2, теренознавства—3 та ряд гуртків вишивання,

дереворізьби та других видів народнього мистецтва. Відбуто понад курсів із фахових ділянок, серед них: механіки, радіотехніки, їзди авта та мотоциклом (шоферські курси), кравецтва, слюсарства, машиноп та стенографії, вишколу медиків та медсестер, вивчення чужих м ліквідації неписьменности. Ціль цих курсів була допомогти сумів здобути фахові знання, потрібні для влаштування життя і підготов фахових знавців для будови державного життя в Україні у випа успішности визвольних змагань. В кожному осередку відбувал лекції українознавства, влаштовувались національні свята та акаде провадилися щотижневі сходи з рефератами та заняттями гуртках. Кожен осередок старався мати у себе власну бібліотеку, а ра СУМ мав у цьому часі 60 бібліотек із загальною кількістю понад тисяч книжок. По середних та вищих школах, організован українцями, навчалось понад три тисячі сумівців.

Йдучи за вимогами часу СУМ вимагав від свого членства всебіч розвитку, постійного поглиблення знання загально-освітних українознавчих ділянок і здобутків других народів. Фізичне вихова знайшло своє відповідне місце в СУМ-і як передумова гармонійн розвитку у формуванні характеру молоді української людини.

Від самого початку організатори СУМ підкреслювали, що СУМ соборницької організацією усієї української молоді.

4. Організаційне оформлення Юнацтва СУМ

В початкових роках СУМ творила молодь у віці від 18 до 30 р життя. Але вже у першому статуті СУМ, прийнятому на Перш Конгресі, говорилося про утворення окремої категорії сумівськ членства—юнацтва (доросту). Відповідно до цього, передбачувал обрання окремих референтів юнацтва. Щоб забезпечити дальш приріст до СУМ-у та зберегти українських дітей на чужині денационалізації, Центральний Комітет, обраний на I-ому Конг СУМ, включив в центр своєї уваги розбудову юнацтва СУМ. В 194 відбувся з'їзд для підготовки юнацьких керівників, а в наступному р почалися організувати перші юнацькі відділи при Осередках (пер юнацький відділ постав у травні 1949 року в Мюнхені із назв «Батурин»). В сумівському журналі «Авангард» друкувалася юнац сторінка. З 1953 року щорічно відбуваються літні сумівські табори юнацтва.

На Другому Конгресі, що відбувся того року, розпрацьовано детальн розділ у статуті про юнацтво, уточнюючи вік юнацтва від 10 до років та визначаючи організаційну побудову. Тоді і прийнято, щ

структурі осередку буде діяти окремий юнацький відділ, а до управи осередку буде вибиратися окремого керівника юнацтва. Згодом, опрацьовано тимчасовий правильник для юнацтва, із розділами про вимоги на юнацькі іспити. Тимчасовий правильник був перероблений кілька разів, щоб краще достосувати його до умовин праці СУМ-у по країнах українського розселення. Остаточно, після років дискусій, оформлено і прийнято у 1961 р. Правильник Юнацтва, у вигляді, в якому ми його сьогодні знаємо.

5. Конгреси СУМ: показники росту СУМ

На початку, сумівські конгреси відбувалися кожного року. Відбуття таких частих конгресів було тоді можливим, бо більша частина членства СУМ перебувала на терені Німеччини та Австрії, і тому не було великих коштів зв'язаних із прибуттям делегатів на місце Конгресу. Третій Конгрес, що відбувся у 1949 р., відмітив початок масового виїзду українців, зокрема молоді, з Європи у далекі заморські країни, і ствердив, що великим викликом для Спілки у майбутньому буде поширювати СУМ на нові місця поселення та втримувати тісний організаційний зв'язок між сумівською централею та крайовими комітетами/управами. Відтоді Конгреси починають відбуватися що три роки у місцевостях найбільш центрального положення для делегатів з країн, де існує СУМ (Брюсель, Лондон, Торонто, Париж, Нью Йорк). Впродовж 1960-их років Конгреси відбувалися у двох частинах, одна—в Європі, а друга—в Північній Америці, щоб дозволити участь у конгресових нарадах якнайбільшого числа представників сумівських клітин. Але після трьох конгресів рішено закинути цю практику як таку, що не зовсім сприяє єдності Спілки.

Одночасно проводи СУМ звертають дуже велику увагу видавничій діяльності, як одного із найкращих засобів для підтримання зв'язків між сумівськими клітинами та несення допомоги розкиненим осередкам у виховній праці.

6. Поширення СУМ на другі континенти

До кінця 1950 р. СУМ існував аж на п'ять континентах: в Європі, Північній Америці, Південній Америці, Австралії та Африці (у Тунісі, Альжирії). На четвертому Конгресі, що відбувся у Брюселі, СУМ нараховував 8 тисяч членів, об'єднаних в майже 200 осередках по 14 країнах світу. З ходом часу осідок Центральної Управи СУМ переходить чим далі на захід. Першим осідком був Мюнхен, відтак кілька років Лондон, довгий час Брюсель, а в останньому часі Нью Йорк та Торонто.

7. Родина та досягнення сумівської праці і діяльності

На нових теренах українського поселення СУМ ставав твердою і виявляючи велику організаційну динаміку. Найголовнішими аспектами сумівської діяльності стають:

а) Зовнішня діяльність

Впродовж років свого існування СУМ постійно ініціював переводив зовнішньо-політичні акції для розкриття злочинів московсько-большевицького імперіялізму та популяризував визвольної боротьби за самостійність та суверенність України. Перших роках СУМ по різних країнах влаштовував багаточисельні політичні віча, демонстративні походи та маніфестації з тисячами учасниками по містах нашого поселення. Ці масові зібрання мали широкий відгомін у світовій пресі і принесли великий розголос українській справі. Сумівці брали участь у міжнародних з'їздах конференціях молоді, поборювали у публічних висловлюваннях прокомуністичні тенденції серед молоді, скидали маску з комуністичної забріханої пропаганди, поширювали тисячі відомостей листівок із закликами до молоді Західного світу підтримати українську справу тощо.

Особливо великими були протестаційні маніфестації, влаштовані в Америці, Канаді та Англії на початку 1950-их років. Участь у демонстративних походах було не раз кілька тисяч, появлялися широкі згадки про їх перебіг у чужій пресі, політичні провідники та законодавці чужих країн цікавилися цілями акцій. Вдалим виступом СУМ в Америці була пропагандивна акція в Об'єднаних Націях в 1952 р., коли розповсюджено тисячі листівок серед представників із всіх країн світу про московське народобивство в Україні. Справа України була порушена на нараді ООН і їй передано окремі комісії, а про акцію сумівців звіт передали американське радіо і преса. Кілька разів сумівці успішно підтримували комуністичні конгреси «Миру» і світові комуністичні зустрічі в країнах західної Європи.

СУМ перша з українських організацій взялася до міжнародного розголосу Штучного Голоду в Україні 1933 р. та збирання свідчень про голод від свідків цих подій. З ініціативи СУМ широким відзначено у 1948 15-ту річницю Голодової Облоги України, а в 1968 р. 20-ту річницю. Завдяки СУМ-ові, по всіх країнах нашого поселення проходили багатотисячні маніфестації вулицями головних міст із транспарантами та розповсюдженням докумен-

тисяч листівок чужими мовами, в яких пригадувалось світові про цю жакливу подію недавнього минулого, відбувалися зібрання із виступами свідків голоду, а також видано кілька брошур та книжок про Штучний Голод 1933 року. Кожна акція мала добрий відгук у чужій пресі.

Впродовж перших років свого існування на чужині, СУМ, більше за всіх українських організацій, був організатором зовнішніх акцій. Згодом організації масових зовнішніх маніфестацій перейшла в руки українських громадських централей країн поселення та Визвольного Фронту. Але, сумівці завжди являлися найдинамічнішими учасниками протестних акцій і не раз далі відбували власними силами демонстрації перед советськими посольствами (амбасадями та консулятами), коли була потреба негайної реакції якомусь потягненні советських властей в Україні (приміром, хвилі масових арештів в Україні, засудженні чи вбивстві визначного учасника руху спротиву і т.д.). Сумівські демонстрації в Англії, Америці та Канаді в 1960-их і 1970-их роках не раз здобували справді широкий розголос у крайовій та світовій пресі про стан в Україні.

Використовувалося також міжнародні спортові Олімпіади для розголошення справи заборони Україні виступити окремо на цій міжнародній імпрезі, що ще більше унаочнювало колоніальний статус України в системі московської імперії. Поблизу місць Олімпіад проходили Світові Сумівські Олімпійські Злети з участю кількисот сумівців і переводилися всякого роду акції на території ігрищ (Мюнхен 1972, Монреаль 1976, Лос Анджеліс 1984, Калгарі, Альберта (зимові ігрища, 1988).

Впродовж 1950-их років представники СУМ-у брали участь в міжнародних конгресах та конференціях молоді (Світова Ансамблея Молоді, Федерація Європейської Молоді тощо). В деяких випадках представники СУМ-у мали змогу виступати як члени офіційних делегацій з країн свого поселення (приміром Канади). На кожному з'їзді сумівці підносили в публічних виступах і дискусіях справу большевицької колоніальної політики в Україні, боролися із прокомуністичними настроями з боку багатьох делегатів, ставили пропозиції в обороні поневоленої в СССР молоді, вели широкі розмови поза сесіями з молоддю других народів, розповсуджували брошури та листівки і нав'язували контакти із протибольшевицькими делегатами. Сумівці також переводили акції інформативного характеру на міжнародних з'їздах комуністичної молоді, що відбувались у західних країнах із участю молоді з

Східньої Європи. Кожна акція СУМ-у на міжнародному форумі широкий відгук серед чужих учасників і заставляла мо дискутувати між собою про правду, що її ховає московська большевицька пропаганда.

Фактично кожен сумівський осередок постійно шукає можлив пропагувати українську справу назовні. Сумівці виступають телевізійних та радіо-програмах, беруть участь у міжнародних фестивалях, виступають перед чужинцями із доповідями про Україну, влаштовують українські виставки по місцевих установах тощо.

б) Мистецька самодіяльність

Ще в умовах підпільного існування в Україні засновники СУМ-у створили хори та гуртки народного мистецтва, як національного виховання молоді. На еміграції осередки майже приступили до творення самодіяльних гуртків народного мистецтва. Напочатку особливо популярними були драматичні гуртки, що ставили по своїх та других місцевостях популярні українські п'єси й оригінальні драми з підбольшевицькою повстанською тематикою. Сумівські концерти із виступами танцювальних гуртків, хорів та декляматорів стали популярними подіями по таборах ДіПі в Німеччині.

Мистецька самодіяльність при осередках далі є важною частиною сумівської праці. Дуже цінною діяльністю у плеканні та репрезентації української культури виконують десятки різноманітних гуртків танцювальні групи та ансамблі, хори та вокальні одиниці (квартети), струнні та духові (дуть) оркестри, драматичні декляматорські гуртки, капелі бандуристів, керамічні, писанкарські та різьбарські гуртки тощо. Деякі ансамблі стали широко відомими виступають на загальних українських імпрезах, а навіть відбувають турне по різних країнах. Найвизначнішими такими ансамблями є чоловічий хор «Прометей» і дівочий хор «Діброва» та духовий оркестр «Батурин» у Торонті, дівоча капеля бандуристів у Діт (перестала існувати у 1970-их роках), танцювальні ансамблі «Крилаті» у Великій Британії, «Україна» у Чикаго, «Крилаті» у Йонсонвіллі (Америка), духовий оркестр «Трембіта» у Монреалі та інші. Гуртки народного мистецтва це безперечно важливий допоміжний елемент сумівського виховання.

Таке значення рівнож мають спортивні ланки. Найбільш популярні мають ланки відбиванки та копаного м'яча, хоч і

творються ланки спорту популярного у даній країні (гокей, настільний тенніс, кошиківка тощо). Взагалі, СУМ присвячує велику увагу тіловихованню й щороку переводить змагання з легкої атлетики, відбиванки, копаного м'яча тощо, на юнацьких Злетах та Здвигах, як рівнож організує спеціалізовані спортові табори, де сумівське юнацтво має нагоду вивчати та вправлятися у різних родах спорту. Сумівські спортові ланки приймають участь у спортових зустрічах, турнірах та олімпіадах влаштованих українськими спортовими центрами та другими молодечими організаціями.

в) Видавнича діяльність

Велику роль у сумівській виховній праці відіграє сумівська преса, виховні видання та книжки для дітей та молоді. Під пильним доглядом Центральної Управи вже десятки років виходять регулярно журнали «Авангард» для дружинників та сеньйорів і «Крилаті» для юнацтва.

На сторінках «Авангарду» знайти ряд цінних статей на виховні та суспільно-громадські теми, праці ідеологічного характеру та з цікавим обговоренням історичних питань. Роками «Авангард» широко інформував про національно-визвольну боротьбу в Україні та про долю українських політичних в'язнів, містив писання учасників спротиву в Україні. З його сторінок сумівська молодь довідувалась про українське суспільно-політичне життя по всіх країнах нашого поселення, зовнішні акції та міжнародні конференції з українською участю і події загального значення для української громади, включно із подіями у житті наших церков. В кожному числі журналу поміщені літературні твори, особливо вірші, українських письменників і поетів в Україні та молодих сумівських поетів в діаспорі, інформації про діяльність українських мистців, композиторів й акторів. «Авангард» це також мабуть найкраща хроніка сумівської діяльності впродовж років із звідомленнями та передруками доповідей з'їздів і конференцій Центральної Управи та Крайових Управ різних країн, описами діяльності СУМ поодиноких осередків та самодіяльних ансамблів тощо. Велика частина «Авангарду» присвячена діяльності дружинників СУМ, чейже він журнал дружинників. У ньому знайти багато цінних статей молодих дружинників на різні теми із свіжими підходами, дописи про конференції та зустрічі дружинників, професійні успіхи поодиноких сумівців і про зав'язання нових сумівських родин. Довгими роками «Авангард» втішався опінією одним із кращих журналів, що виходили в діаспорі.

В 1963 році Центральна Управа СУМ розпочала видавати жур «Крилаті» для юнацтва. Першим і довголітнім редактором був і Леонід Полтава. «Крилаті» містить статті для сумівців у юнацьк віці, включно із окремими частинами для молодшого юнацтва, останньому часі для суменят. Обидва ці журнали служать сполучники для сумівської молоді і об'єднують сумів розкиданих по світі. Вони дають нагоду запізнатися із діяльністк других країнах, цікавими імпрезами, таборами та успіх поодиноких сумівців, а також помагають сумівцям б ознайомленими із подіями в українському житті та по краї нашого поселення.

Впродовж 1950-их та напочатку 1960-их років виходив журн посібник для сумівських виховників, що містив цінний матерія порадами для виховників у веденні виховної праці. Спершу це журнал «Знання» під редакцією В. Леника, а згодом «Запис Виховника» під редакцією педагога проф. З. Сагана.

Напочатку 1950-их років Крайові Комітети Англії, Канади Америки видавали власні сумівські журнали: «Голос Молоді Англії», «На Варті» в Канаді та «Крила» в Америці. Вида крайових журналів допомогло в організаційній розбудови СУМ цих теренах. Але, ці журнали поїдали багато фондів, і тому зго рішено з'єднати їх і видавати один центральний орган для ц Спільки. Цю ролю виконують вже десятки роки журнали «Аванга і «Крилаті». Крайові Управи натомість користуються українськ газетами для друкування «сумівської сторінки», в яких інформує ширше українське громадянство про сумівське життя і діяльні Бувало, що навіть поодинокі осередки видавали журнали мал формату (Осередок СУМ в Нью Йорку роками видавав жур «Сумівець»). Прийнялася вартісна традиція видавати ювілейні кн для відзначень ювілеїв існування поодиноких осередків. По спеціально виданих книгах можна знайти багато цінних інформ про діяльність осередків впродовж років. Часто літні табори вида одноднівки (одноразові журнали), користаючи із скром технічних засобів під рукою.

СУМ також видав ряд книжок, серед них виховні твори визнач сумівського педагога Григорія Ващенка, праці про Штучний го 1933 р. (авторства О. Воропая, О. Калинника, Ф. Пігідо), попул праці відомих українських науковців на історичні та літератр теми, твори для дітей і молоді, антології поезій, вишкіл матеріяли для поширення знання української політичної ду (приміром, збірники Інституту Суспільно-Політичної Осві

брошури, правильники, підручники для таборів тощо. Усі ці видання творять цінний книжковий фонд і своїм змістом і своїм зовнішнім виглядом.

До фонду сумівських видань належать також кишенькові та стінні календарці із історичними хроніками, гарні різдвяні картки, серії історичних та героїчних постатей, географічні карти України, поштові марки, поштівки та нагрудні значки. В чужих мовах видруковано численні відозви та летючки, тираж яких переступає мільйона примірників.

8. Домівки та оселі для таборів

Для зміцнення праці СУМ, ряд осередків придбали будинки чи домівки, звичайно спільно із другими організаціями Визвольного Фронту. Деякі більші осередки побудували або придбали домівки із просторими приміщеннями, включно з великими залами, для власних організаційних потреб, для шкіл українознавства і потреб ширшої громади (Торонто, Монтреаль, Едмонтон, Нью Йорк, Дітройт, Чікаго, Мелбурн, Сідней і т.д.).

У ряді країн СУМ має власні оселі, на яких щорічно проходять сумівські табори, здвиги, зустрічі тощо. В додатку до відповідних приміщень для юнацтва, кожна оселя має або старається мати спортову площу, модерний басейн, залю. Під теперішню пору СУМ має наступні оселі:

- Америка: в Елленвіл, біля Нью Йорку, у Барабу, Віскансин, що обслуговує потреби округи Чікаго, «Хортиця» біля Клівленду, «Холодний Яр» біля Бофала (на півночі стейту Нью Йорку) та «Діброва» біля Дітройту.
- Канада: «Веселка» біля Торонта та «Верховина» біля Монтреалю, «Білогорща» біля Тандер Бей (західний Онтаріо), «Білогорща» біля Судбурі (центральный Онтаріо) та «Голубине озеро» біля Едмонтону.
- Австралія: «Тарасівка» біля Мелборну та «Лемківщина» біля Сіднею.
- Англія: «Тарасівка» біля Дарбі.
- Бельгія: «Франкополе» (спільно з Українським Допомоговим Комітетом)
- Франція: «Верховина» біля Розе (спільно з Об'єднанням Українців у Франції).
- Аргентина: «Веселка» біля Буенос Айресу (спільно із Товариством «Просвіта»).

9. Світові Злети СУМ

Важливими подіями в житті всесвітнього сумівського руху стали Світові Злети СУМ. Напочатку вони відбувалися близько місцевостей, де проходили міжнародні спортові олімпіади для проведення акцій проти колоніальної політики Москви в Україні.

Дотепер відбулися такі Світові Злети СУМ:

- I-ий Злет на сумівській оселі в Німеччині, 1974р.
- II-ий Злет на сумівській оселі в Монреалі, Канада, 1976 р.
- III-ий Злет коло Льюс Анджеліс, Америка, 1984 р.
- IV-ий Злет коло Риму, Італія, 1976 р. із участю сумівців на величавих святкуваннях з нагоди 1000 ліття Хрещення України.
- V-ий Злет на сумівській оселі коло Мельбурну, Австралія, 1993 р.

Міжкrajові злети СУМ мали місце і до цього часу. В 1967 р. такий злет відбувся в Монреалі з нагоди світової виставки із участю майже 1000 сумівців з Америки та Канади. Відбулися також кілька летючих таборів, що дали змогу сумівцям з одного континенту відвідати сумівську мережу і табори на другому континенті.

В. СУМ в поодиноких країнах (за порядком організування)

1. Німеччина

Після масового виїзду української еміграції з Німеччині прикінці 1940-их та початку 1950-их років СУМ цей терен зазнав великий спад членства. Перестали існувати ряд сумівських осередків, але праця продовжувалась. Впродовж 1950-их та 1960-их років існували около 25 більших та менших осередків. З огляду на велику розпорошеність, праця проходила головно по округах. Велику увагу присвячувалось переведенні вишкільних курсів для юнацтва та літнім таборам, яких відвідувала гарна кількість молоді з Німеччини та других країн Європи. По деяких осередках існували самодіяльні мистецькі гуртки. На літніх таборах число учасників часто було більше 200 юнацтва.

Сьогодні праця з юнацтвом проходить головно на літніх таборах, бо по окремих місцевостях нема достатнього юнацтва та виховних сил для ведення систематичної праці. В тижневику «Шлях Перемоги» появляється сумівська сторінка «Ідея і Чин» з інформаціями про працю СУМ в Німеччині та західньо-європейських країнах. Значна діяльність проходить на відтинку дружинників, які відбувають часті зустрічі, проявляють активність на зовнішньо-політичному відтинку на користь

України (голодівки, протестні акції, зустрічі з політичними діячами) та вже довгий час працюють на керівних позиціях в громадській центральній організації українців Німеччини—ЦПУЕН. Впродовж 1950-их та 1960-их років СУМ у Німеччині налічував понад 500 членів, а сьогодні СУМ тут налічує 200–300 членів.

2. Австрія

Це друга країна у вільному світі, в якій був заснований СУМ. Вже у 1947 р. створено тут кілька сумівських осередків. У перших роках після Другої світової війни, коли тут перебувало велике число українських втікачів, СУМ в Австрії був досить чисельний та діяльний. Але після виїзду українців прикінці 1940-их та початку 1950-их років СУМ дещо занепав. У 1948 р. СУМ в Австрії мав 4 осередки та біля 200 членів, а в 1952 р. лишилось 35 членів, зорганізованих у двох осередках. Продовжували працю сеньйори, які дбали за дію Крайової Управи, а в Зальцбургу СУМ вів дуже активну культурно-освітню працю до половини 1950-их років.

В 1962 році, після короткого періоду занепаду, відновлено СУМ в Австрії. Оживилася праця по трьох осередках із майже 70 дійсними членами та юнацтвом. Крайова Управа зайнялася культ-освітньою діяльністю, включно з організуванням святочних академій та читанням доповідей для загальної громади й імпрез для дітей та заснуванням шкіл українознавства при осередках. Група дітей з Австрії виїжджали на літні табори до Німеччини. Але після приблизно десяти років СУМ тут почав знов занепадати і при початку 1970-их років СУМ в Австрії перестав організовано діяти.

3. Бельгія

Бельгія це третя з черги країна, в якій створено СУМ на еміграції. Перший осередок постав в Шарлеруа в червні 1947 р., а 28 березня 1948 року скликано перший Крайовий З'їзд із вибором Крайового Комітету. На той час СУМ у Бельгії налічував вже 21 осередків із кількістю понад 750 членів. В березні 1948 р. також відбувся перший сумівський зблиз на цьому терені. Організатори СУМ зуміли притягнути до СУМ-у більшу частину молоді, яка прибувала тут з Німеччини працювати в копальнях. Це був значний осяг, бо робітнича молодь мусіла важко працювати, і серед других народів подібні спроби мали дуже слабі успіхи. В СУМ вступили також майже всі українські студентів, які в тому часі вчилися по бельгійських університетах.

Осередки провадили гарну діяльність, нав'язали добру співпрацю з

другими українськими організаціями та бельгійськими організаціями молоді. При осередках діяли мистецькі самодіяльні гуртки, насампере, танцювальні групи та хори, і спортові ланки. На початку 1950-их років коли ще в Бельгії було велике число українських емігрантів, стал членства перевищував 700. В половині того десятиліття цей стан децт знизився через масовий виїзд укранців з Бельгії до заокеанських країн але впродовж 1960-их років Бельгія ще була тереном жвавої сумівської діяльності із 10 осередками та майже 400 членами. У часописі українці Бельгії «Вісті» появлялася періодично сумівська сторінка «В поході».

Сьогодні СУМ у Бельгії начисляє більше 50 членів. На осел «Франкополе», що є власністю СУМ-у та Українського Допомогового Комітету, щорічно відбуваються три-тижневі літні юнацькі табори одно-тижневі все-європейські спортові табори, а взимі одно-тижневі все європейські вишкільні табори для старшого юнацтва і дружинників які проходять з успішною виховною програмою і тому є великою атракцією для сумівців з цілої Європи. Кожного року на закінченн літнього табору відбувається річний здвиг. Сумівці в Бельгі приймают активну участь в громадських імпрезах та маніфестаціях і культурному та освітньому житті громади свого терену. Впродовж роки СУМ влаштовув або брав активну участь в маніфестаціях на захист пра України.

Впродовж 1960-их і 70-их років столичне місто Брюсель було осідком Центральної Управи СУМ; тут видавалися сумівські журнали «Авангард» і деякий час «Крилаті».

4. Велика Британія

На початку 1948 року група сумівців з Німеччини та колишні вояки Першої Дивізії УНА, яких англійський уряд перекинув на цей терен Італії в 1947 р., стали ініціаторами творення сумівських клітин в Англії. Основне ядро членства вже з самого початку творили т.зв. дивізійники які відзначалися високою ідейністю та громадською дисциплінованістю. За короткий час СУМ розрісся у багаточисельну і потужну організацію одну із найважливіших українських організацій у Великій Британії. Н день Першого Крайового З'їзду, що відбувся 16 січня 1949 року СУМ начисляв в Англії вже 56 осередків і майже 1800 членів, а в наступном році зріс до 65 осередків і двох тисяч членів. Скоро опісля число членів перейшло 3000. Найчисленніший стан осягнув СУМ на цьому терен при на початку 1970-их років, коли існували 45 осередків та 4 зв'язкових пунктів і число дійсних членів та юнацтва було 3800. Приблизно такий стан тривав до початку 1980-их років, коли почавс спад. У 1990 р. СУМ у Великій Британії мав 45 осередків та зв'язкови

пунктів і начисляв майже 1400 членів.

СУМ у Великій Британії належить до теренів, де від років була добре поставлена діяльність, яка вже з самих початків проходить по вправленій рутині і є широко розгалуженою. У кожному українському скупченні існує осередок СУМ або зв'язковий пункт, а в кожному осередку провадиться активна виховна, культ-освітня і спортивна праця. Створено ряд самодіяльних гуртків: хорів та музично-вокальних гуртків, танцювальних груп, оркестр, драматичних та декляматорських гуртків, гуртків народного мистецтва та вільноручних вправ тощо, як також спортових ланок. Донедавна число самодіяльних гуртків стояло вище 100, у 1990 р. їх було 50.

Щорічно навесні відбуваються Окружні Здвиги, на яких осередки, що входять до даної округи своєю участю в змаганнях дають звіт своєї організаційної та мистецької діяльності. Першуни окружних здвигів здобувають право змагати на Крайовому Здвизі, які проходять щорічно при участі сотнів сумівців (нераз поперх 1500 уніформованої молоді) та кілька тисяч гостей. На здвигах переводяться конкурси осередкових самодіяльних гуртів за першенство по окремих мистецьких категоріях.

Сумівські табори проходять на власній оселі «Тарасівка», де був час, що впродовж літа таборувало майже 1000 сумівців. Крайова Управа видає сумівську сторінку «Голос Молоді» при тижневику «Українська Думка» і щороку виходить таборова газетка «Юнацький Клич». Впродовж років СУМ у Великій Британії проявляв особливу активність на зовнішньо-політичному відтинку, організуючи масові маніфестації, голодівки та демонстрації, що нераз своєю бурхливістю притягали увагу міжнародної преси до процесів в Україні та національно-визвольної боротьби українського народу. Представники СУМ-у приймали участь в міжнародних анти-комуністичних конференціях, що часто проходили на англійському терені, і виїжджають до других країн Європи брати участь в конференціях та маніфестаціях, організованих СУМ-ом й українськими громадськими та політичними установами.

5. Канада

Канада була першою із заокеанських країн, в якій зорганізовано СУМ. Вже в кінці 1948 р. було створено Організаційне Бюро та почали діяти два осередки, а в наступному році відбувся перший Крайовий З'їзд, на якому обрано першу Крайову Управу. За кілька років число членів зросло до трьох тисяч, включно з юнацтвом. Найбільше число членів було при кінці 1960-их та напочатку 1970-их років, коли СУМ в Канаді начисляв 20 осередків та понад 3200 членів. Такий був стан членства до

початку 1970-их рр. Довгий час найбільшим осередком СУМ у світі Осередок в Торонті; при кінці 1960-их років він досягав 1500 членів 1990 р. СУМ у Канаді мав 18 осередків та зв'язкових пунктів і ма 1500 дійсних членів та юнацтва.

Великий наголос у праці ставиться на виховній праці з юнацтв Управи постійно допильнують, щоб праця по юнацьких відді проходила систематично та в рамках ройової системи. Крайові Упр щорічно організують у літі вишкільні табори для кандидатів впорядників та виховників СУМ, виховні семінарі та конференції , референтів управ. Крайові Управи щорічно випускають вихо матеріали: збірники на літні табори для молодшого і старш юнацтва, підручники на важливі теми сумівського виховання і , улпшення окремих ділянок сумівської праці, збірники конферен Крайові Управи також дбають за вдержання належного зв'язку і осередками, поміж якими існують далекі віддалі. Із цією мет влаштовуються щорічно Крайові Загальні Збори та різного р міжосередкові зустрічі. Засобом такого контакту є також сумів сторінка під назвою «Юнацький Світ», згодом «Трибуна Сумівця», появляється неперіодично в тижневику «Гомін України», ювіле збірники про діяльність сумівських осередків в Канаді та бюлетени К

Щорічно около півтисячі сумівців таборують на 4 сумівських оселях на 3 посіlostях, що є власністю церковних громад. Відмітний організація таборів із спеціалізованими програмами: мандрів спортові, провідницькі, вишкільно-практичні, ідеологічно-політичні зимові табори. Вже кілька разів відбувалися на цьому терені міжкрай зустрічі дружинників та Світові Олімпіади СУМ (у 1967 і 1976 рр Монтреалі, в 1988 р. у Калгарі).

При осередках гарно працюють мистецькі самодіяльні гуртки: міши чоловічі та дівочі хори, танцювальні групи, духові та мандолін оркестри, ансамблі бандуристів, а також школи гри на бандурі духових інструментах і народних танків. Деякі сумівські ансамб Канаді здобули видиме місце серед українських мистецьких ансамб Канади: чоловічий хор «Прометей» і дівочий хор «Діброва» у Торон духові оркестри «Батурич» у Торонті та «Трембіта» в Монтреалі і т. Канадійські сумівці плекають різні види спорту. Існують або донедає існували ланки копаного м'яча, відбиванки, кошиківки, льодянс гокею, гокею на підлозі, настільного тенісу («стук-пук»), кара стрільби, шахів і т.д. У 1960-70-их роках на терені Канади діяли п осередках близько 60 гуртків самодіяльності і 25 спортових дружи При 12 осередках існували в тих роках школи українознавства та дитя садочки.

Ряд осередків мають власні домівки або є співласниками з другими організаціями Українського Державницького Фронту (разом 15 домівок). Деякі домівки великі, модерні та з залами на кількасот осіб (Торонто, Монреаль, Едмонтон). Сумівці приймають активну участь у громадському житті та стоять на чолі організацій Визвольного Фронту, є активними у зовнішній роботі в обороні прав та інтересів України, і здобувають гарні успіхи у професійному світі.

6. З'єднані Стейти Америки (США)

Терен найбільшого поселення повосної української еміграції були З'єднані Стейти Америки. Перші Осередки СУМ в Америці оформилися у Філядельфії та Ньюарку 6 серпня 1949 р. 20 серпня створено Організаційне Бюро, що мало ціль творити нові осередки та охопити сумівською мережею усі більші українські скупчення, притягаючи до праці також українців із передвоєнних еміграцій. Перший Основуючий З'їзд відбувся в 6-7 травня 1950 р. при участі делегатів від 10-ох осередків. З'їзд обрав першим головою СУМ в Америці Василя Омельчинка, який до цього часу був головою Організаційного Бюра. Згідно з діючими американськими законами, надано назву «Спілка Української Молоді Америки» (СУМА), з тим, що Крайова Управа мала називатись Головною Управою і дещо змінено програму в англійській мові, пристосовуючи її до законодавства про організації, діючих на цьому терені. Ці формальні відмінності у назві та статуті були скасовані на Крайовому З'їзді 1980 р.

За кілька років СУМ вже мав поверх 3000 членів, зорганізованих в майже 50 Осередках та Відділах Юнацтва. Найчисленніший стан осягнув СУМ на цьому терені в половині 1960-их років, коли число дійсних членів та юнацтва доходило 5500. Тоді при осередках існували 100 самодіяльних гуртків та 40 спортових дружин. У 1990 р. СУМ-Америку нараховував 32 осередки і понад 2700 членів. Від половини 1950-их років СУМ Америки найбільша крайова сумівська організація, що входить в систему сумівського руху.

Майже від самих початків СУМ на американському терені виявляв велику динаміку. У ранніх 1950-их роках СУМ провів ряд масових маніфестацій по містах Америки звернених проти колоніальної політики Москви в Україні. Впродовж усіх наступних років сумівці були активні на відтинку оборони прав України. На демонстраціях перед совєтськими представництвами сумівці були найбільш динамічною силою. Цінну зовнішньо-політичну роботу здійснюють також сумівські мистецькі ансамблі, а в першу чергу, танцювальні групи, які часто репрезентують українську культуру на міжнародних фестивалях. Дуже

гарно показав себе СУМ на величавому відслоненні пам'ятника Тарасу Шевченкові у Вашингтоні. Понад дві і пів тисячі сумівців з Америк та 500 сумівців з Канади маршували організованими колонами разом з громадянством вулицями американської столиці під звуки сумівського оркестру.

Внутрішня діяльність СУМ в Америці проходить від самих початків на інтенсивному рівні. Кожен Осередок заповнює рік різноманітними імпрезами (святами, концертами, товарицькими зустрічами, Днями юнацтва, фестинами, забавами та маскарадами, прогулками) і дбає щоб у нього існували мистецькі самодіяльні гуртки та спортивні команди. Різноманітність мистецьких гуртків велика: хори, співочі гуртки, вокалістські трио й квартети, танцювальні групи, духові, струнні та мандоліністи, оркестри, ансамблі бандуристів, драматичні та рецитаторські гуртки, гуртки фотоаматорів, керамістів, різьбарів, писанкарів, радіодикторів, редакційні колеги осередкових журналів та сумівських сторінок українських газет і т.д. У 1990 році діяли більше 60 мистецьких самодіяльних груп і около 60 спортивних дружин (копаного м'яча, відбиванки, столової сітківки, гокею, легкоатлетичні ланки). В 1960-х та 70-их роках існували школи українознавства при 6 осередках, а в інших осередках сумівці відвідували школи українознавства під опікою загально-освітніх установ). Впродовж років СУМ-А влаштовує спортивні турніри у відбиванці, копаному м'ячі тощо, із участю друзів та інших організацій.

Щорічно проходять на сумівських оселях табори з участю 600-800 сумівців. Перший юнацько-виховний табір в Америці відбувся в 1950 році і відтог часу здобуто цінний досвід у пристосуванні таборів до потреб молоді та виховних цілей нашої Спілки. Осягнуто гарну різноманітність характеру таборів. Влаштовуються виховно-відпочинкові табори молодшого юнацтва, виховно-практичні табори для старшого юнацтва, вишкільні табори для підготовки впорядників та виховників спортивних та мистецьких таборів, табори суменят та ідеологічні табори дружинників, які відбуваються зимою. Важливими подіями це щорічні сумівські здижки та юнацькі злети із програмою, що включає концертні мистецьких ансамблів та спортивні змагання. На весняних Зборах юнацтво змагається між собою в конкурсах знання, мистецького слуху та в легкій атлетиці. Крайові Управи постачають виховників юнацтва відповідними збірниками виховних матеріалів з яких користають також друзі сумівські терени.

Гарно поставлена також на цьому терені господарська ділянка. СУМ має власником або співласниками 15 домівок та 5 добре розбудованих оселів. При кількох осередках існують дуже успішні сумівські кредитні

кооперативи. Інформативна ділянка забезпечена неперіодичною сумівською сторінкою, що виходить у часописі «Національна Трибуна»; в минулому такі сторінки появлялися в щоденниках «Свобода» («Шлях Молоді») та «Америка». У 1980-их роках Центральна Управа СУМ перебувала на терені ЗСА і тут видавалися сумівські журнали «Авангард» і «Крилаті». Крім праці в СУМ-і старші сумівці беруть активну участь в українському громадському житті: дружинники в націоналістичній студенській організації ТУСМ, сеньйори в організаціях Визвольного Фронту, АБН, УККА і т.д.

7. Австралія

Українці почали прибувати до Австралії 1948 р., а вже в наступному році приступлено до творення СУМ на цім найдальшій від України континенті. У скорому часі зорганізовано кілька осередків, а в наступному році створено центр СУМ-у на Австралію для вдержання контакту між цими далеко розпорощеними осередками. В 1951 р. скликано перший Крайовий З'їзд СУМ в Австралії, на якому обрано головою В. Василька. СУМ начисляв тоді вже 6 осередків та 250 членів. Найбільше число членства осягнуто при кінці 1960-их років, коли СУМ в Австралії нараховував понад 1000 членів. Стан членства був на цьому терені був більш стабільний, як по других країнах, де існує СУМ. В 1990 р. СУМ в Австралії нараховував 8 осередків та понад 900 членів.

СУМ в Австралії постійно виявляє гарну діяльність і добру організацію. Осередки існують по всіх головних скупченнях української громади і провадять систематичну виховну працю. Осередки в Сіднею та Мельборні є одні із найбільших у світі і начисляють кількасот членів. По осередках існують самодіяльні мистецькі гуртки: хори, танцювальні групи, оркестри, драматичні гуртки, вокальні групи, гуртки бандуристів тощо і спортові ланки (у 1990 р. було близько 20 мистецьких гуртків та 5 спортових дружин із майже 800 членами). Самодіяльні гуртки часто виступають на загально-громадських святах та імпрезах, міжнародніх фестивалях і щорічно по осередках відбуваються самостійні концерти мистецьких одиниць СУМ-у.

Дуже гарний відсоток юнацтва таборує щорічно (в місяцях грудні-січні, що є літом в Австралії) на чотирьох сумівських оселях (у 1990 р. таборувало більше 450 сумівців). Що кілька років відбуваються одно-або кілька-тижневі крайові табори з участю сумівців з цілого континенту, а також вже кілька разів відбуто спільні табори із Пластом. кожного року проходять Крайові здвиги з багатою програмою, що включає конкурси самодіяльних гуртків, конкурси між юнацтвом в знанні, спортові змагання та наради дружинників й осередків. Крайова

Управа видає сумівську сторінку «Новий Промінь» в українській газеті, що виходить на цьому терені. В 1993 р. СУМ в Австралії успішно перевів V-ий Світовий Олімпійський Злет СУМ.

Крайова Управа відбуває курси для впорядників та виховників постійно видає допоміжні матеріали. Значну діяльність проявляють дружинники внутрі СУМ, в українському громадському житті (приміром в Головній Управі Союзу Українських Організацій Австралії та в зовнішній роботі на користь України (приміром участю на міжнародних анти-комуністичних конгресах). Дуже корисну працю виконують жіночі гуртки «Надії». Існує добра співпраця з Церквами та іншими громадськими установами. Сумівці займають керівні посади в громадській центральній організації українців Австралії СУОА. Взагалі, сумівська праця на цьому терені поставлена на доброму рівні.

8. Аргентина

СУМ розпочав свою діяльність в Аргентині в 1951 р., коли Товариство «Просвіта» рішила включити вже давно існуючу при ньому Секція Молоді в сумівську систему, щоб підняти виховну працю секції. Деякий час сумівська діяльність продовжувала проходити формально, як Секція Молоді «Просвіти», а в 1960-их роках остаточно й правно оформлено існування СУМ в Аргентині, як окремої організації. Крайова Управа творили майже спочатку переважно молоді сумівці. Впродовж 1960-их та 70-их років СУМ на цьому терені нарахував около 200 членів. Деякий спад почався при кінці 1970-их років і в 1990 р. СУМ Аргентини мав в своїх рядах майже 100 сумівців.

Більшість сумівських відділів в Аргентині існують у дільницях та передмістях столичного міста Буенос Айресі. Деякі з відділів зорганізували у себе мистецькі самодіяльні гуртки (танцювальні та вокальні групи), але в більшості сумівці беруть участь у хоровах, танцювальних та театральних гуртках і капелях бандуристів, що існують при відділах «Просвіти». Існують також кілька дружин копаного м'яча, відбиванки та легкоатлетики. Крайова Управа дбає за провадження систематичної виховної праці по відділах юнацтва. Для вдержання цієї праці на відповідному рівні організуються виховні семінари та зберігається близький контакт з відділами юнацтва. Недалеко Буенос Айресу, на оселі «Веселка», що є власністю «Просвіти» відбуваються щорічно (в грудні-січні, що тут є літні місяці) сумівські табори. Дуже часто табори старшого юнацтва мають мандрівний характер і відбуваються у північній Аргентині, де живуть нащадки українських емігрантів, які прибули до Аргентини ще на початку 20-го століття.

Дружинники СУМ віддавна активні в зовнішній роботі на користь України, головно в роботі Українського Інформативно-Видавничого Інституту серед політичних кругів Аргентини. Сумівці вже раніше почали перебирати тягар керівництва громадської праці, й останніми роками Головна та місцеві управи «Просвіти» складаються переважно із вихованців СУМ-у. Виходить сумівська сторінка «Сумівець» в часописі «Українське Слово». В 1979–80 рр. СУМ Аргентини перевів кілька імпрез більш значного масштабу: відбувся летючий табір дружинників до Америки та Канади і СУМ був співорганізатором дуже успішної Олімпіади Укпаїнської Вільної Молоді.

9. Франція

Організаційне Бюро СУМ у Франції було створене у 1950 році, а Перший Крайовий З'їзд відбувся напочатку 1951 року. Хоч на цьому терені перебувало тоді значне число українців, велика частина громади стояла під впливом середовищ, що були неприхильні до Українського Визвольного Фронту. Але помимо цього зорганізовано в рядах СУМ-у понад 200 членів. Труднощі продовжувались через великі віддалі між українськими скупченнями, брак системи рідного шкільництва і т.д. Але помимо малочисельности осередків, у кількох місцевостях існували танцювальні гуртки та естрадні оркестри. Велике значення у веденні сумівської виховної праці має можливість вести табори та різного роду імпрези на власній оселі, якою СУМ є співвласником із Організацією Українців Франції. Впродовж 1950-их і 60-их років діяли 6 осередки і стан членства досягав 200 (150 юнацтва). В 1990 р. СУМ у Франції начисляв около 50 членів. Приблизно таке число бере участь у літньому таборуванні, що свідчить про зусилля СУМ-у заторкнути виховною працею якнайбільше число української молоді, яке у Франції має мало нагод для контакту із своєю українською спадщиною. Щорічно спортові команди з цього терену беруть участь у європейських спортових таборах СУМ. Дружинники віддавна проявляють значну активність і приймають участь у світових зустрічах Дружинників СУМ.

Г. Країни, в яких раніше існував СУМ

1. Венесуеля

Тому, що з переселенських таборів в Німеччині переїхало немале число українців до Венесуели, старання заснувати СУМ на цьому терені почалися ще в 1949 р. У столичному місті Каракасі був створений Осередок, а згодом СУМ організовано і по других місцевостях. Впродовж 1950-их і до половини 1960-их років СУМ був однією із провідних українських громадських організацій у Венесуелі. Він

влаштував відзначення національних свят, мистецькі імпрези, доповіді, провадив зовнішню діяльність, опікувався школами українознавства тощо. Існували відділи юнацтва, що провадили гарну виховну діяльність. Але згодом праця стала підупадати, і сьогодні СУМ там недіючий. На початку 1960-их років СУМ мав на цьому терені два осередки та більше 100 членів.

2. Бразилія

В 1950 р. засновано Осередок СУМ в одному із центрів українського життя в Бразилії—місті Куритібі. СУМ оформлено, як секцію при Товаристві Прихильників Української Культури. Згодом створено другий Осередок у великому місті Сан Павльо при товаристві «Соборність». Праця по осередках проходила жваво; СУМ був одним із головних організаторів національних свят, концертів, вистав, забав тощо. Але, після кількох років осередки почали занепадати через брак організаторів молоді та несприятливі політичні умови, що перешкождали розвиткові молодечої організації, якої виховна програма не була оперта на бразилійських вартостях. Сьогодні СУМ в Бразилії недіючий, помимо кількох заходів в 1960-их і 70-их роках відновити сумівську діяльність, що мали тільки короткотривалі успіхи.

На початку 1950-их років СУМ у Бразилії охоплював майже 100 членів і провадив танцювальними та драматичними гуртками та дружинами копаного м'яча. Деякий час відбувалися конференції СУМ із обранням крайових управ. Пізніше тут діяли представництва СУМ.

3. Парагвай

Незважаючи на несприятливі політичні та економічні умови в країні, в 1948–49 роках вдалося зорганізувати клітини СУМ в Парагваю. В 1950 р. зорганізовано Крайову Управу. На зовні СУМ виступав як секція Товариства «Просвіти» з огляду на труднощі з реєстрацією СУМ в уряді Парагваю. У короткому часі зорганізувалось кілька осередків із понад 200 членами, які проявляли гарну діяльність, влаштуваючи національні свята, драматичні вистави, концерти, забави тощо. На жаль, після кількох років, СУМ у Парагваю став занепадати через від'їзд до других країн деяких провідних членів, перехід старших членів до праці в «Просвіті» і брак відповідних виховників для ведення систематичної праці із молоддю та проникнення в Товариство «Просвіти» людей, неприхильних СУМ-ові.

4. Швеція

1950 р. створено у Стокгольмі Осередок СУМ, але він проіснував недовго. В роках діяльності він начисляв поперх 20 членів і займався влаштуванням імпрез для загальної української громади.

5. Тунісія

В 1950–52 рр. існував в Тунісі, що тоді був колонією Франції, сумівський осередок, що об'єднав майже всю українську молодь на цьому терені у числі майже 50 осіб. У тих роках перебувало тут кілька десятків молодих українських робітників, які працювали на будівництві. Коли ці будови закінчились, молодь звідси виїхала, і перестав існувати СУМ в Африці.

6. Еспанія

На початку 1950-их років на університетах та високих школах Еспанії студіювало кілька десятків української молоді. В 1951 р. засновано в Мадриді Осередок СУМ. Сумівці розвинули досить гарну діяльність: організували імпрези для української громади та поширювали відомості про українську визвольну боротьбу серед еспанської молоді, видавали брошури в еспанській мові та готували радіопрограми. Але у 1960-их роках, із виїздом сумівців до других країн та великим зменшенням приїжджих українських студентів, праця занепала, і СУМ перестав існувати на цьому терені.

7. Італія

В 1980 р. створено Осередок СУМ у Римі, в склад якого ввійшли студенти українських семінарій у Римі та учні української середньої школи, «Малої Семінарії». Були це переважно сумівці з різних країн, які впродовж року перебували у Римі на студіях (впродовж 1960-их та 70-их років тут студіювало пересічно 50 сумівців). Осередок поставив собі за ціль відбувати сходини та внутрішні імпрези, і дати змогу молодим сумівцям затримати живий зв'язок із сумівським життям. Осередок начисляв около 10 сумівців, але після кількох років перестав існувати, бо зменшилося число сумівців, які студіюють у Римі.

8. Далекий Схід—Китай

У 1932-37 роках у північному китайському місті Харбін (в провінції Манджурії), де тоді жило кілька тисяч українців, була створена організація під назвою Союз Української Молоді. Було це вже після

ліквідації СУМ в Україні та ще перед її відновленням на еміграції, у ранніх роках японської окупації Манджурії, коли українське життя мало змогу розвиватися досить свobodно. СУМ влаштував національні свята з рефератами, культурні вечори, вечірки, видав журнал “Молодий Українець”, річний календар, ширив національну свідомість серед молоді тощо. В її праці брали участь члени ОУН. У 1937 р. змінено назву організації на Українську Далеко-Східню Січ, яку японці розв’язали наприкінці 1941 р. Після другої світової війни, коли Манджурію зайняли большевики, більшість українців Харбіну були арештовані й вивезені до Советського Союзу; тільки горстці вдалося втекти і виїхати на захід.

Г. Спроби організування СУМ-у під комуністичною окупацією

У роках після Другої світової війни було кілька спроб у різних кутках комуністичної імперії створити підпільну або напів-легальну організацію молоді під назвою СУМ та на основі сумівських традицій.

У 1951 р. засуджено на 25-річні строки ув’язнення п’ять хлопців у віці від 18-20 років за приналежність до створеної ними Спілки Української Молоді. Група діяла у селі Кошляки на Тернопільщині. Її створили в літку 1948 р., а назву для своєї організації взяли з підпільної літератури, в якій розповідалося про СУМ в Україні 20-их років.

Організація мала свій статут, присягу, і кожен член мав псевдо. Періодично проводилися таємні збори, на яких члени займалися самоосвітою, зокрема вивчали, зокрема вивчали історію України, та обговорювали пляни дій. До таких дій належало розквелювання антисовєтських листівок, допомога підпіллю ОУН-УПА в утриманні зв’язків із сусідніми селами та заупікуванні членами підпілля, які переховувалися в селі. СУМ села Кошляки очолював Нестор та Ростислав Зарічні. Засуджені були звільнені з ув’язнення у 1955 р. за після-сталінської відлиги.

У 1968 р., коли у Чехословаччині проходила короткотривала лібералізація («Празька весна»), створено на Пряшівщині—найбільш західній українській території, що входила до складу Чехословаччини, Спілку Українську Молоді Карпат. Організатори цієї спроби нав’язали зв’язок із централею СУМ, що у тому часі була в Бельгії, але широкої діяльності не змогли розгорнути, бо всього кілька місяців після того, як вони почали творити Спілку на Пряшівщині відбулася советська інвазія Чехословаччини, що поставила кінець лібералізаційним процесам у цій країні. Зрозуміло, що в нових умовах СУМ мусів припинити свою діяльність.

На початку 1970-их років був створений в Україні, в околицях міста Івано-Франківська підпільний гурток молоді під назвою Союз Української Молоді Галичини. Відважні члени збиралися й обговорювали становище в Україні, причини культурного та духового занепаду, економічні питання. Члени ставили ціль ознайомити українську молодь із правдивою українською історією та розбудити в ній національно-визвольний дух. Гурток був розкритий 1973 р. після короткого часу існування. П'ять членів, на чолі із Дмитром Гриньковим, були засуджені на кілька років ув'язнення в далеких сибірських концтаборах.

Д. Відновлення СУМ в Україні

У червні 1989 р. в Харкові, саме в тому місті, де у 1930 р. відбувся суд над основниками СУМ-у, створено ініціативну групу для відродження Спілки Української Молоді в Україні. У зверненні ініціативної групи стверджено, що пам'ять про підпільний СУМ 1920-их роках ніколи не вмерла в Україні і своїм характером та програмою СУМ найбільш надається для оживлення національного духу серед української молоді. СУМ став таким чином однією з перших організацій, що появилися в Україні в час найновішого українського національного зрушення.

У заяві Ініціативної групи також проголошено, що платформою діяльності Спілки в Україні лишаються принципи та ідеали СУМ двадцятих років, а однією із основних цілей це відродити в українській молоді сильну національно-духову ідентичність. СУМ має бути сівачем національного світогляду серед української молоді та стояти на чолі боротьби за душу молодої української людини проти ворожих намагань психологічно і духово знесилити молодь.

Намічено кілька засобів діяльності для здійснення поставлених цілей СУМ: відродження вжитку української мови серед зрусифікованого суспільства, проведення диспутів (дебатів) із представниками різних поглядів для конфронтації світоглядів, влаштування зустрічей із українськими вченими та діячами культури на теми рідної історії, літератури, мистецтва та екології і зустрічі із колишніми політичними в'язнями.

Заклик творити сумівські осередки по інших містах України знайшов широкий відгук по Україні вже в наступних місяцях. 19 серпня 1989 р. біля підніжжя гори Маківки відбулися з участю більше 60 молодих людей установчі збори львівської обласної організації Спілки Незалежної Української Молоді. Збори проголосили утворення СНУМ, прийняли програму і статут, звернення до молоді України й обрали обласну раду. Кілька днів пізніше утворено Спілку Української Молоді Буковини (СУМБ)

із програмою та статутом майже ідентичними до львівського СНУМ-у. Із самого початку творці львівського СНУМ та СУМБ вважали себе частиною всесвітнього сумівського руху.

У програмових документах СНУМ ставилась мета залучити широкі кола молоді до політичної діяльності та зайнятись вихованням молоді в українському дусі і поширенням знання історії України. В основних принципах Програми визначено, що СНУМ боротиметься за незалежність України, за відродження української мови, національної символіки, традицій та церковного життя. Підкреслювалась важливість плекання здорових моральних засад та ставлення прикладу патріотизму і чесности у свому оточенні як шлях до відродження українського народу на Рідних Землях після довгих років деградації української людини в умовах большевицького панування.

Зразу розгорнено жваву діяльність. Найголовнішим відтинком діяльності на першому етапі була участь у політичних акціях та починах: допомога у проведенні масових мітингів, пікетів та страйків, участь у виборчих кампаніях, друк та поширення летючок і видань. Снумівці ставали членами і других національно-демократичних організацій, вносячи свій вклад у всесторонню боротьбу проти окупаційної влади та її протиукраїнської політики. Усюди снумівці видвигала гасло боротьби за незалежну Українську Державу. Запал, енергія та виразна самостійницька позиція снумівців здобули Спільці широку популярність у народі. Безперечно СНУМ відіграв дуже важливу роль у пробиванні шляху до осягнення незалежності України в 1991 році.

СНУМ також провадив у цьому часі значну національно-просвітницьку роботу серед народу. Снумівці роз'їжджали по селах, відбували зустрічі з народом, робили розшуки місць боїв і таборів УПА та таємних поховань загиблих членів ОУН-УПА, відбували перезахоронення їхніх останків при масовій участі місцевого населення. По селах та місцевих заводах роз'їжджали із концертами стрілецької та упівської пісні сумівські фолкльорні групи, а на різдвяні свята ішли по містах групи сумівських колядників, які ствили театралізовані представлення вертепу з політично-виховним змістом.

У скорому часі СУМ поширився буквально по цілій Україні—від Карпат до Донбасу. Вже в першому році сумівські осередки існували у Харкові, Львові, Києві, Чернівцях, Тернополі, Івано-Франківському, Луцьку, Чернігові, Рівному, Хмельницькому, Дрогобичі, Вінниці, Хмельницькому, Житомирі, Сумах, Донецьку, Луганську, Херсоні та в ряді менших міст. У кожному осередку сумівці вели активну діяльність головно на політичному полі та серед студенської та робітничої молоді. Ряд обласних

організацій видавали журнал або газетку (газета «Молода Україна» та журнал «Напря́м» у Львові, «Клич Нації» у Києві і т.д.).

26–27 травня 1990 р. в місті Івано-Франківському відбувся перший Великий Збір СНУМ із участю понад 200 делегатів, які репрезентували 18 обласних та місцевих осередків. СУМ-СНУМ начисляв тоді около 1500 членів. На Першому Великому Зборі досягнуто об'єднання осередків в одну всеукраїнську молодечу організацію. Обрано Центральний Провід із Ігорем Деркачем на чолі та в складі представників поодиноких осередків. На II Великому Зборі, що відбувся 14–15 грудня 1991 р. у Києві прийнято назву Спілка Української Молоді і схвалено статут із єдиною структурою для всієї Спілки в Україні. Рівночасно стіснинвся зв'язок між СУМ-ом в Україні та СУМ-ом в діаспорі.

Подібно до етапів розвитку СУМ-у в діаспорі, СУМ в Україні після раннього зосередження на політичній дії перейшов з 1992 роком до наступного етапу—поглиблення виховної праці та розгорненні праці із юнацтвом. В серпні 1992 р. біля Чернігова відбувся перший юнацько-виховний табір СУМ в Україні при участі молодшого та старшого юнацтва з різних кутків України. Посилилася увага сумівського проводу та активістів на виконанні важливої ролі СУМ—дбати за здорове національне виховання молодих українців. На III Всеукраїнському Зборі, що відбувся 27–28 лютого 1993 р., остаточно ухвалено приступлення СУМ в Україні до світової сумівської системи. Завершився процес відродження Спілки Української Молоді в Україні, організації, яка безперечно сповняє важливу роль в житті українського народу своєю працею для виховання української молоді на здорових національно-християнських засадах.

СТАТИСТИКА ЧЛЕНСТВА СУМ

число удіх членів (число юнацтва)

Країна	1948	1952	1958	1962	1969	1973	1978	1983
США	-	2450	4213(1948)	4505(3005)	4899(3088)	4445(2686)	4505(2179)	2738(574)
Канада	-	1440	2219(1286)	2330(2030)	3206(2462)	2462(1624)	2462(1624)	1581(693)
Великобританія	-	2472	1397(356)	1964(1156)	3753(2400)	3805(2130)	3159(507)	2607(258)
Австралія	-	240	517(217)	1067(836)	1000(572)	816(390)	914(411)	840(363)
Німеччина	6268	290	305(212)	457(367)	400(280)	400(150)	517(72)	449(81)
Бельгія	754	640	387(152)	300(180)	339(145)	130(36)	136(55)	136(55)
Франція	130 в 1949 р.	72(30)	160(120)	170(120)	90(35)	90(55)	112(62)	
Аргентина	-	150	104(14) в 1955 р.	177(95) в 1965 р.	180(100)	202(162)	97(62)	126(73)
Австрія	300	32	108(60) в 1955 р.	50(30)	50(26)	-	-	-
Бразилія	-	48	68 в 1955 р.	45(30) в 1965 р.	30(20)	-	-	30
Бенесуела	-	20	55(35)	108(60)	-	-	-	-
Парагвай	-	-	103 в 1955 р.	-	-	-	-	-
Іспанія	-	22	-	-	-	-	-	-
Швеція	-	18	-	-	-	-	-	-
Туніс	-	6	-	-	-	-	-	-
Італія	-	-	-	-	-	-	-	25(10)
Разом	7322	8066	9548(4310)	11,1163(7910)	14,027(9215)†	12,400(7213)	11,880(4991)	8620(2170)

† - В 1969-1970 рр. членство світового СУМ становило поверх 13,000.

Бібліографічний показник використаних джерел

Спілка Визволення України: Стенографічний звіт судового процесу. Видавництво “Пролетар”, Харків, 1931. Свідчення М. Павлушкова, Б. Матушевського, С. Єфремова, В. Дурдуківського та других пісудних про діяльність СУМ в Україні.

Центральний Комітет Спілки Української Молоді. *Спілка Української Молоді на Чужині*. Фотоальбом. Лондон, 1954. Нарис історії СУМ в Україні та нарис про початки розвитку СУМ в поодиноких країнах діаспори.

Головна Управа Спілки Української Молоді Америки. *Підручник Юнацтва СУМА*. Нью Йорк. 1960. Розділ про історію СУМ.

Спілка Визволення України й Спілка Української Молоді: спогади, документи й матеріали про діяльність. Збірник ч. 2. Бидання Спілки Визволення України. Нью Йорк. 1964. Спогади Наталії Павлушкової.

В'ячеслав Давиденко та Валентина Юрченко, *Коротка Історія Спілки Української Молоді*. Нью Йорк. 1965.

В. Плющ, *Боротьба за Українську Державу під совєтською владою*. Лондон. 1973.

Статті про діяльність підпільного СУМ в Україні, написані його учасниками та дописи про діяльність СУМ в діаспорі друковані в журналах “Авангард”, “Крила”, “Крилаті”, та журналах, одноднівках й альбомах крайового та місцевого значення. Статті про зародки діяльність СУМ-СНУМ із відновленням в Україні в газетці “Молода Україна” (Львів).

Звіти світових та крайових з'їздів СУМ.

Бюлетени Центральної Управа Спілки Української Молоді.

Головна Управа Спілки Української Молоді Америки. *Під прапором СУМА*: Огляд діяльності Спілки Української Молоді Америки. Нью Йорк. 1964. Ілюстрований збірник.

Крайова Управа Спілки Української Молоді в Канаді. *25 років СУМ Канади (1948-1973)*. Торонто. 1973.